

Univerzita Karlova

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Katedra politologie

Nikola Fejková

Komunálna politika slovenských obcí s nútenou správou

Diplomová práca

Praha 2021

Autorka práce: Bc. Nikola Fejková

Nadvázující magisterský stupeň: Politologie

Vedúci práce: PhDr. Petr Jüptner Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Bibliografický záznam

FEJKOVÁ, N. 2021. *Komunálna politika slovenských obcí s nútenou správou*. Praha, s. 101. Diplomová práca (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálných vied, Institut politologických študií. Katedra politologie. Vedúci diplomovej práce PhDr. Petr Jüptner Ph.D.

Rozsah práce: 214 756

Čestné prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracovala samostatne a použila len uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby práca bola sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Prahe dňa 3.1.2021

Pod'akovanie

V prvom rade moje veľké pod'akovanie patrí môjmu školiteľovi **PhDr. Petrovi Jüptnerovi Ph.D.** za jeho odborné vedenie, rady, trpezlivosť a čas, ktorý mi venoval pri písaní mojej diplomovej práce. Rovnako veľké pod'akovanie patrí aj všetkým starostkám, starostom, poslancom miestneho zastupiteľstva, odborníkom a obyvateľom, bez ktorých by výskum nebol realizovateľný.

Abstrakt

Diplomová práca sa zaoberá problematikou nútenej správy v obciach na Slovensku. Cieľom diplomovej práce je analyzovať komunálnu politiku slovenských obcí v nútenej správe. V teoretickej časti sú vymedzené pojmy súvisiace s danou problematikou. Analýza a výskum v praktickej časti diplomovej práce mali za cieľ prostredníctvom údajov poukázať na stav komunálnej politiky obcí, ktoré boli alebo v súčasnosti sú v nútenej správe, ako i na stav inštitútu nútenej správy obcí na Slovensku a načrtnúť potrebné zmeny. V rámci komparatívnej viac prípadovej štúdie boli identifikované a špecifikované znaky obcí v čase ekonomického kolapsu a zavedenia nútenej správy. Bolo zistené, ako ovplyvnila nútená správa vo vybraných slovenských obciach komunálne voľby, kandidatúru, volebnú účasť a miestnu demokraciu. Pre zber dát boli podstatné rozhovory uskutočnené s predstaviteľmi obcí, ktorých obec je v súčasnej dobe v nútenej správe a s predstaviteľmi obcí, v ktorých nútená správa v minulosti bola a v súčasnosti už nie je.

Kľúčové slová: financovanie obcí, komunálna politika, komunálne voľby, miestna demokracia, nútená správa, politické dopady, slovenské obce, zadlženosť

Abstract

The diploma thesis deals with the issue of forced administration in municipalities in Slovakia. The aim of the diploma thesis is to analyze the municipal policy of Slovak municipalities in forced administration. The theoretical part defines the terms related to the issue. The analysis and research in the practical part of the thesis aims to point out the state of municipal policy of municipalities that were or are currently under compulsory administration, as well as the state of the institution of compulsory administration of municipalities in Slovakia and outline the necessary changes. In a comparative multi-case study, the features of municipalities at the time of economic collapse and the introduction of forced administration were identified and specified. It was found out how the forced administration in selected Slovak municipalities affected municipal elections, candidacy, turnout and local democracy. For the data collection, substantial interviews were conducted with representatives of municipalities whose municipality is currently under compulsory administration and with representatives of municipalities of former forced administration.

Keywords: financing of municipalities, local politics, municipal elections, local democracy, forced administration, political impacts, Slovak municipalities, indebtedness of municipalities

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 TEORETICKÉ A KONTEXTUÁLNE VÝCHODISKÁ.....	16
1.1 Význam miestnej samosprávy a postavenie obcí.....	16
1.1.1 Miestna samospráva a postavenie obcí v EÚ.....	17
1.1.2 Miestna samospráva a postavenie obcí na Slovensku	18
1.2 Veľkosť obcí a jej vplyv na demokratické riadenie obcí	25
1.3 Financovanie autonómnych obcí.....	29
1.3.1 Financovanie autonómnych obcí v EÚ	29
1.3.2 Financovanie slovenských obcí	33
1.4 Zadlženosť obcí.....	37
1.4.1 Zadlženosť obcí v EÚ	39
1.4.2 Zadlženosť obcí na Slovensku	41
1.5 Regulácia a riešenie zadlženosti obcí.....	43
1.5.1 Regulácia a riešenie zadlženosti obcí v niektorých krajinách EÚ	44
1.5.2 Regulácia a riešenie zadlženosti obcí na Slovensku	46
1.5.3 Nútená správa obcí na Slovensku	47
2 VÝSKUM NÚTENEJ SPRÁVY OBCÍ NA SLOVENSKU.....	57
2.1 Obec Devín.....	57
2.1.1 Dôvody a vývoj zadlženia obce Devín – cesta k zavedeniu nútenej správy..	58
2.1.2 Nútená správa v obci Devín.....	59
2.2 Obec Švedlár	63
2.2.1 Dôvody a vývoj zadlženia obce Švedlár – cesta k zavedeniu nútenej správy	63
2.2.2 Nútená správa v obci Švedlár	66
2.3 Obec Lopušné Pažite.....	68
2.3.1 Dôvody a vývoj zadlženia obce Lopušné Pažite – cesta k zavedeniu nútenej správy	69
2.3.2 Nútená správa v obci Lopušné Pažite	69
2.4 Obec Zemianska Olča	72
2.4.1 Dôvody a vývoj zadlženia obce Zemianska Olča – cesta k zavedeniu nútenej správy	72

2.4.2	Nútená správa v obci Zemianska Olča	74
2.5	Obec Jaklovce	77
2.5.1	Dôvody a vývoj zadlženia obce Jaklovce	77
2.5.2	Nútená správa v obci Jaklovce.....	78
2.6	Obec Horná Mičiná	81
2.6.1	Dôvody a vývoj zadlženia obce Horná Mičiná – cesta k zavedeniu nútenej správy	81
2.6.2	Nútená správa v obci Horná Mičiná	83
2.7	Obec Luhyňa	84
2.7.1	Dôvody a vývoj zadlženia obce Luhyňa – cesta k zavedeniu nútenej správy	84
2.7.2	Nútená správa v obci Luhyňa	85
2.8	Obec Chrabrany	88
2.8.1	Dôvody a vývoj zadlženia obce Chrabrany – cesta k zavedeniu nútenej správy	88
2.8.2	Nútená správa v obci Chrabrany.....	88
2.9	Obec Martin	90
2.9.1	Dôvody a vývoj zadlženia obce Martin – cesta k zavedeniu nútenej správy	90
2.9.2	Nútená správa v obci Martin.....	91
2.10	Obec Ladomirová	93
2.10.1	Dôvody a vývoj zadlženia obce Ladomirová – cesta k zavedeniu nútenej správy	93
2.10.2	Nútená správa v obci Ladomirová	93
ZÁVER		97
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY		109
Zoznam obrázkov		125
Zoznam tabuliek		126
Prílohy.....		127

ÚVOD

Od Nežnej revolúcie (1989) plynie tretia dekáda, v ktorej môžeme pozorovať aj znovunastolenie a vývoj demokratickej miestnej samosprávy na území Slovenska. Podľa Giovanni Sartoriho sa každá diskusia o demokracii v zásade sústreďuje na tri vzájomne prepojené pojmy – zvrchovanosť ľudu, rovnosť a samosprávu, no samotný proces sa prispôsobuje zmenám a spoločnosti (Sartori 1993, s. 60). Obce predstavujú základný kameň celej samosprávy a ich pozícia a význam sú zakotvené aj ústavne (Ústavný zákon č. 460/1992). I keď kompetenčne sú všetky samosprávy poverené výkonom rovnakých úloh, vďaka výrazným veľkostným rozdielom, ako aj vďaka rozdielnym sociálno-ekonomickým podmienkam platí, že ide o veľmi heterogénnu skupinu samosprávnych jednotiek. Z hľadiska hospodárenia platí, že medzi nimi sa nenachádzajú iba také, ktorých kapitál, celkové hospodárenie a politické zastúpenie je „zdravé“.

Pri dôkladnejšom pohľade možno nájsť aj také obce, v ktorých zlyháva nielen finančná zložka, ale aj tá politická, čo sa dá chápať ako kolaps. Rovnako je tomu tak *„v prípade nedostatočného sociálneho kapitálu obce, kedy môže dôjsť k ohrozeniu, prípadne „kolapsu“ a agónii obce“* (Hornek, Jüptner 2020, s. 54). Najzreteľnejším prejavom tohto zlyhávania je presiahnutie pomyslenej kritickej miery zadlženia (Hornek 2016). Legislatíva na Slovensku pozná od roku 2004 inštitút nútenej správy (Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov) a od vtedy bolo v nútenej správe 12 obcí. Viac ako polovica obcí bola, respektíve stále nejaká časť obcí je, v nútenej správe niekoľko rokov, čo môže značiť neefektivitu nútenej správy. Aj napriek tomu, že inštitút nútenej správy je na Slovensku viac ako 16 rokov, chodu obcí v nútenej správe, jej charakteristike, či dopadom na komunálny vývoj takto „postihnutých“ obcí sa nikto nevenoval, podrobne neskúmal a ani nedefinoval. Kolaps obce – na príklade nútenej správy – sa zdá byť v rozpore so samotným významom samosprávy, pretože je pod nútenou kontrolou, čo je v nesúlade aj s Európskou chartou miestnej samosprávy a Ústavou SR. Konkrétne sa jedná o článok 9 o finančných zdrojoch Charty, ktorý sa Slovenská republika zaviazala plniť, a kde je uvedené, že: *„finančné systémy zabezpečujúce zdroje miestnych orgánov by mali byť dostatočne rozmanité a životaschopné na to, aby im umožňovali čo najlepšie držať krok s reálnym vývojom nákladov spojených s plnením ich úloh.“* Problematika zlyhávania miestnych samospráv bola skúmaná v rôznych publikáciách (napríklad Kozovský, Žárska 2008; Peková 2011; Sotolář 2011; Veverková 2014). V nich sú obce skúmané z pohľadu verejnej

správy, právneho výkladu, či ekonómie. Podľa Horneka v demokratických štátoch nebola politickou vedou doposiaľ v podstate riešená problematika zadlžených obcí (Hornek 2016, s 16). Rovnako nebola samostatne skúmaná ani problematika nútenej správy v obciach na Slovensku.

Ciele

Cieľom diplomovej práce je analyzovať vybrané prvky komunálnej politiky tých obcí na Slovensku, ktoré sa nachádzajú v nútenej správe. Cieľ 1: Zistiť, ako ovplyvnila nútená správa vo vybraných slovenských obciach komunálne voľby, kandidatúru, volebnú účasť a miestnu demokraciu.

Cieľ 2: Identifikovať a špecifikovať prípadné spoločné znaky obcí, ktoré boli pred ekonomickým kolapsom a zasiahnuté nútenou správou.

Metodológia

Výskumné problémy, ktorým sa v práci venujeme sú:

- a) identifikovanie a špecifikovanie znakov obcí pred ekonomickým kolapsom a zavedením nútenej správy,
- b) podoba nútenej správy vo vybraných slovenských obciach (komunálne voľby, kandidatúra, volebná účasť (politická participácia, politická zúčtovateľnosť/ accountability, political leadership) a miestna demokracia.

Ako sa tieto problémy vysvetľujú v teórii a ich potvrdenie alebo vyvrátenie vo výskumoch iných autorov uvádzame v teoretickej časti. Teoretická časť práce obsahuje informácie o miestnej samospráve, financovaní, ohrození a zadlženosti obcí v EÚ a na Slovensku. Bližšie popisuje reguláciu a riešenie zadlženosti obcí v niektorých krajinách EÚ a na Slovensku, kde práve ako v jedinej krajine nútená správa je. Informácie som získala štúdiom odbornej literatúry zaoberajúcej sa danou problematikou.

Praktická časť je realizovaná v týchto krokoch:

- stanovenie cieľov a spôsobu práce,
- výber a charakteristika objektov skúmania – obcí v nútenej správe,
- zber údajov, podkladových materiálov a iných potrebných informácií na základe zvolených metód,
- analýza získaných údajov,
- normalizácia údajov prostredníctvom prehľadných porovnávacích tabuliek,
- komparácia – porovnanie údajov, interpretácia výsledkov.

Pri výskume bola použitá obsahová analýza (desk research/content analysis) a zároveň zber dát v teréne prostredníctvom rozhovorov a pozorovaní (field research/interviews). Obsahová analýza dáva priestor na skúmanie väčšieho objemu dát so zreteľom na ciele, ktoré sa týkajú tak volebnej účasti, kandidatúry, ako aj miestnej demokracie, pričom pomôže pri objektívnom opise nútenej správy vo vybraných obciach (Dvořáková 2010, s. 95).

Informácie o obciach čerpáme z dokumentov dostupných na internete. Dôležitým zdrojom, z ktorého tiež čerpáme informácie, sú aj miestne, regionálne i celoštátne denníky (Podduklianske novinky, SME, HNonline.sk, PRAVDA, RegionVT.SK, Webnoviny.sk, novinyzemplina.sk). Doplnené boli aj o informácie z Ministerstva financií SR, Ministerstva vnútra SR, ZMOSu a Štatistického úradu. Vyzdvihla by som predovšetkým archív jednotlivých obcí, u ktorých mediálne pokrytie nebolo dostatočné a len na základe informácií, ktoré sa nedali získať nijako inak získať iba cez rozhovory a prípadné sprístupnenie náhľadu do archívu, som mohla získať informácie, analyzovať a vyvodiť závery, ktoré sú nevyhnutné pre výskum.

Tabuľka 1 Výber metód

Ciele	Výber metód
Cieľ 1: Zistiť, ako ovplyvnila nútená správa vo vybraných slovenských obciach komunálne voľby, kandidatúru, volebnú účasť a miestnu demokraciu.	obsahová analýza, rozhovory
Cieľ 2: Identifikovať a špecifikovať prípadné spoločné znaky obcí, ktoré boli pred ekonomickým kolapsom a zasiahnuté nútenou správou.	obsahová analýza, rozhovory

Zdroj: Vlastné spracovanie

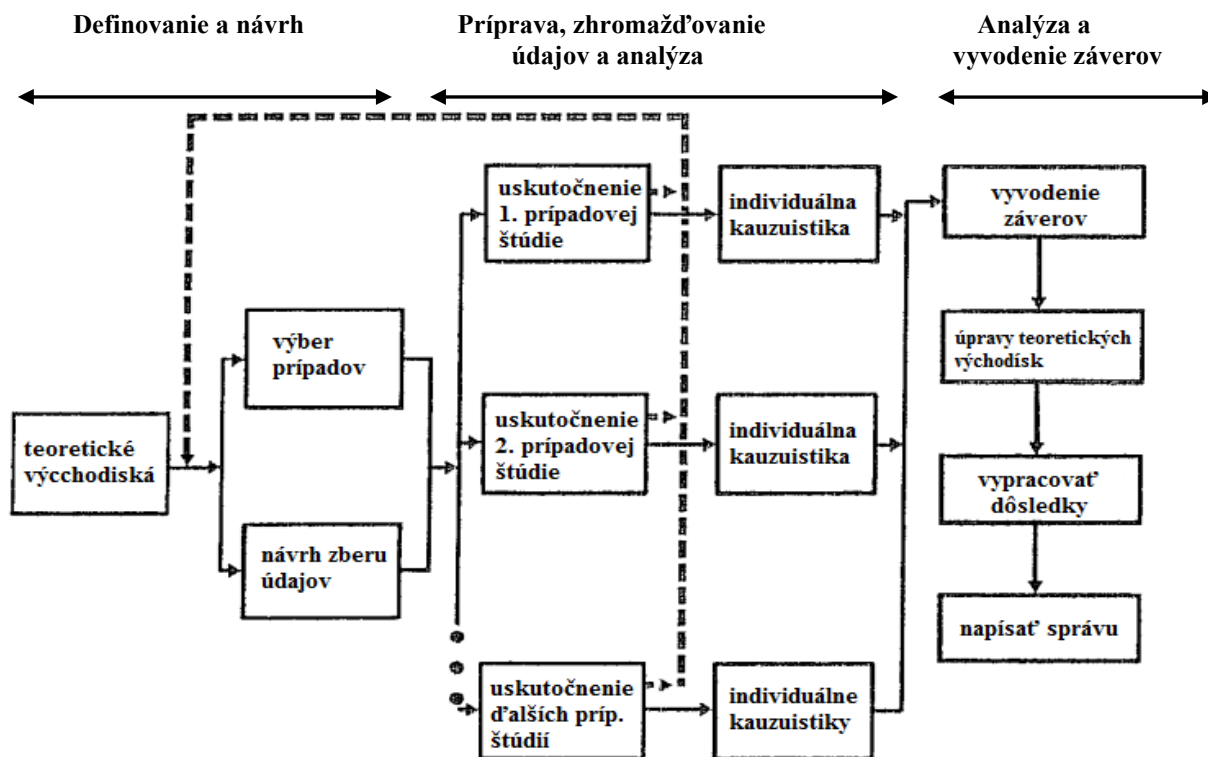
Za účelom výskumu nútenej správy v obciach využívam výskumnú metódu prípadovej štúdie. „Prípadová štúdia je detailnou analýzou prípadu, ktorý bol zvolený ako objekt výskumu. Jej cieľom je poskytnúť hlboké porozumenie alebo príčinné vysvetlenie vybraného prípadu. Musí zohľadňovať celkový kontext udalosti či objektu (sociálny, politický, historický), fenoménu či deja a musí zároveň poskytnúť komplexný obraz – musí byť zahrnuté čo najväčšie množstvo premenných“ (Kořan 2008, in Drulák 2008, s.33). Podľa Kořana je práca na prípadovej štúdii vždy individualistická, nakoľko aj správanie pozorovaných aktérov je individuálne. Je preto nevyhnutné vybrať si predmet výskumu, čo je v našom prípade nútená správa v obciach. V prípadovej štúdii je predmet zároveň aj objektom na základe toho, že sa jedná o fenomén a prípadová štúdia môže na základe jeho skúmania buď vytvoriť v závere novú teóriu, alebo bude sama o sebe predstavovať

vedeckú výpovednú hodnotu. Výstupom takéhoto výskumu sú poznatky, ktoré boli získané analýzou skúmaného objektu do hĺbky, umožňujú doplnenie už existujúcich teórií (Kořan 2008, in Drulák 2008, s. 38-47). Konkrétne pôjde o nútenú správu vo vybraných obciach vid'. Tabuľka 2.

Yin (2006) predložil nasledujúce možnosti ako poňať prípadové štúdie:

1. vysvetliť zložité príčinné súvislosti pri zásahoch v reálnom živote,
2. opísať skutočný kontext, v ktorom k zásahu došlo,
3. popísať samotný zásah,
4. preskúmať situácie, v ktorých hodnotený zásah nemá jasný výstup (Yin 2006, s. 111-122).

V diplomovej práci využijeme kvalitatívny výskum, komparatívnu viac prípadovú štúdiu. Yin (2003, s. 50) vytvoril schému dizajnu viac prípadovej štúdie, podľa ktorej sme sa riadili pri realizácii výskumu:

Obrázok 1 Schéma metódy viac prípadovej štúdie podľa Yina
(Zdroj: Yin 2003, s. 50)

Samotný obrázok naznačuje postup pri navrhovaní štúdie. Počiatočným krokom sú teoretické východiská, následne výber prípadov a konkrétne kroky v procese navrhovania a zbere údajov. V každom prípade dôjde v závere k vysvetleniu, či uvedeniu ako sa replikácia prejavila, či bolo možné vyvodit' spoločné znaky alebo naopak kontrastné.

Predpokladá sa však, že pri počte viacerých prípadov narazíme aj na tie s kontrastným výsledkom. Počet replikácií prípadov je vecou úsudku a nevyplýva zo žiadneho vzorca. Tento postup bude niekedy ťažké dodržať, preto je potrebné počas skúmania prehodnotiť niektoré skutočnosti a postupy, ako aj konzultovať s kolegami, odborníkmi, prípadne preskúmať a analyzovať podobné štúdie už uskutočnené. Pri zistených objavoch bude potrebné spraviť redizajn. Tento redizajn môže byť napríklad vo výbere alternatívnych prípadov, alebo zbere údajov – protokole prípadovej štúdie. Bez neho by sme riskovali, že ignorujeme vyskytnutie novej situácie, čím by mohol byť narušený pôvodný zámer (Yin 2013, s. 46-53).

V praxi sa dajú na základe komparatívnych štúdií využiť tri línie alebo tzv. kategórie:

- 1) „súbežný výklad teórie“ (parallel demonstration of theory) – začína podrobným výkladom teórie a až potom sa pozerá na realitu z empirie,
- 2) „makrokauzálna analýza“ (macro-causal analysis), ktorá sa zameriava na makroúroveň štúdií a vytvára nové teórie,
- 3) „kontrast kontextov“ (contrast of contexts) je predovšetkým empirický a zameriava sa na prípad ako celok. Pomáha porovnať viacero prípadov a napomáha odhaliť špecifické rysy jednotlivých prípadov (Karas 2008, s. 65).

Pre náš výskum bude využitý najmä kontrast kontextov pretože vychádza z porozumenia prípadov a empirie. Jednotlivé obce, ktoré budeme skúmať, nie sú zahrnuté ešte v žiadnej teórii, ani podľa nich nebola vytváraná, tak máme za to, že odhalenie špecifických rysov obcí v nútenej správe nám pomôže k naplneniu cieľov.

V spojitosti s popisom samotného zásahu nútenej správy v obci dokážeme zistiť, aké politické dopady sa v obci vyskytli. Tie sú spojené s komunálnymi voľbami, kandidátúrou, volebnou účasťou a miestnou demokraciou. K problematike analýzy komunálnej politiky (politiky obce) hovorí Balík (2009) o dvoch spôsoboch, ako možno postupovať. Prvý je tzv. pohľad (nazeranie) zhora a druhý pohľad (nazeranie) zdola. Pri pohľade zhora sa neberú úvahy špecifiká politického systému jednotlivých obcí, je to pohľad zjednodušený, a preto je viac kritizovaný (napr. v štúdiu *Politické dopady zadlžovanie malých obcí v Českej republike*). Bubeníček k tejto téme hovorí, že komunálna politika je najnižší stupeň politiky v rámci určitého politického systému, a preto jej fungovanie je možné dedukovať zo schém politických systémov vyššej úrovne. Využiteľnejším sa pre výskum komunálnej politiky obcí v nútenej správe na Slovensku javí druhý spôsob analýzy komunálnej politiky, ktorý Balík označuje ako pohľad zdola,

ktorý zahŕňa analýzu prostredia konkrétnych obcí napr. v rámci prípadovej štúdie. (Balík 2009, s. 8-9; Bubeníček 2010, s. 7). Zároveň chcem odpovedať na to, „ako“ a „prečo“ k prípadu (nútenej správe obce) došlo. Yin považuje prípadovú štúdiu za najvýhodnejšiu stratégiu, pretože skrz ňu sa môžeme zamerať na prítomný jav, v našom prípade nútenú správu, a jej reálny kontext v obciach (Yin 2003, s. 49).

Rozhovory sú uskutočnené s predstaviteľmi obcí, ktorých obec je v súčasnej dobe v nútenej správe a s predstaviteľmi obcí, v ktorých nútená správa v minulosti bola a v súčasnosti už nie je. Rozhovory prebehli na základe pripravených scenárov pološtrukturovaných rozhovorov. Tieto rozhovory sú v troch úrovniach:

- a) so súčasným predstaviteľom – starostom alebo primátorom,
- b) s aktérmi miestnej politiky (môžu to byť súčasní alebo bývalí predstavitelia, zastupitelia a zainteresovaní obyvatelia obce)¹,
- c) s expertom, ktorý pôsobí v štátnom alebo neštátnom zariadení a má dostatočné poznatky o samosprávach a téme zadlžených obcí na Slovensku (nútený správca, zástupca ZMOSu).

Scenár rozhovorov je rozdelený do 3 blokov. Prvý blok je zameraný na profil respondenta a informácie o obci. Druhý blok je zameraný na finančné príčiny a dopady nútenej správy v obci. Tretí blok je zameraný na politické dopady obce s nútenou správou. Skúmali sme nielen finančnú stránku obce, ale aj samotný priebeh schvaľovania jednotlivých projektov, na hospodárenie a aj na kandidatúru a účasť vo voľbách v určitých obdobiach. Rozhovory poskytnú dôležité informácie a kľúčové dáta, ktoré nejde žiadnym iným spôsobom získať, než od aktérov politického diania vo vybraných obciach. Táto dostupnosť k dátam je obmedzená aj tým, že v čase, keď boli niektoré obce v nútenej správe, nebolo ich povinnosťou zverejňovať informácie cez webové stránky a pod. Dochádzalo k strate údajov pri rôznych živelných pohromách, požiaroch, alebo zmenou vedenia, pokiaľ ich nedigitalizovali.

Vychádzali sme z kontextu, v ktorom sa vybrané obce s nútenou správou nachádzajú. Cez význam samosprávy a postavenia obcí bolo objasnené, aký význam majú pri demokratickom riadení, odôvodnené a upresnené cez obsahovú analýzu je aj financovanie, kandidatúru, volebnú účasť a ďalšie nezanedbateľné fakty, ktoré sa nútenej správy obce týkajú.

¹ Som si vedomá, že hlavne v malých obciach môže byť problém v dostupnosti k jednotlivým obyvateľom z rôznych hľadísk.

Výber skúmanej vzorky obcí

Výber obcí nie je náhodný, ale vychádza z faktu, že obce v nútenej správe, ktoré skúmame, sú evidované na Ministerstve financií SR. Na základe oslovenia ministerstva a využitia zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) nám bol dňa 17.12.2019 vydaný zoznam konkrétnych obcí s nútenou správou. Vzhľadom na náročnosť skúmaného problému boli vybrané 2 obce, ktoré sa aktuálne nachádzajú v nútenej správe a 7 obcí a 1 mesto, ktoré už nie sú v nútenej správe. Náročnosť je tak z obsahovej analýzy ako aj pochopenia skúmaného fenoménu a analýzy politických a finančných dopadov na obec. Konkrétne obec Turá je v prílohe B z dôvodu nespojenia sa s predstaviteľkom obce. Iba z mediálneho pokrytia bolo možné zistiť, že v obci došlo k trestným činom za čo je odsúdený bývalý starosta. Súčasťou výskumu je popis základných informácií o obciach, ktoré sú doposiaľ v nútenej správe (Devín, Švedlár) a obciach, ktoré v nútenej správe boli a už nie sú (Lopušné Pažite, Zemianska Olča, Jaklovce, Horná Mičiná, Luhyňa, Chrabrany, Martin, Ladomirová).

Tabuľka 2 Obce, ktoré boli alebo v súčasnosti sú v nútenej správe

Obce
Mestská časť Bratislava – Devín
Švedlár (okres Gelnica)
Turá (okres Levice)
Lopušné Pažite (okres Kysucké Nové Mesto)
Zemianska Olča (okres Komárno)
Jaklovce (okres Gelnica)
Horná Mičiná (okres Banská Bystrica)
Luhyňa (okres Trebišov)
Chrabrany (okres Topoľčany)
Martin (Martin)
Ladomirová (okres Svidník)

Zdroj: Vlastné spracovanie

Uvedené sú dôvody a vývoj zadlženia jednotlivých obcí, cestu k zavedeniu nútenej správy, informácie o nútenej správe v obci, finančných a politických dopadoch nútenej správy v týchto obciach. V závere je porovnanie jednotlivých obcí, ktorých sa nútená správa týkala.

1 TEORETICKÉ A KONTEXTUÁLNE VÝCHODISKÁ

Komunálna politika je politická práca v obciach a mestách, je vykonávaná obecnou samosprávou, zameriava sa na cieľavedomé zabezpečovanie ekonomického a sociálneho rozvoja ňou spravovaného územia. Svojimi činnosťami ovplyvňuje komunálna politika a v nej zapojení miestni aktéri, stav vecí v obci alebo regióne. Rámcom pre komunálnu politiku sú legislatívne, ekonomické a informačné predpoklady. Personálne zabezpečenie miestnej samosprávy priamo ovplyvňuje rozhodovacie a riadiace procesy na miestnej úrovni, to ako sa budú využívať zverené financie, ako sa s nimi bude nakladať, k tomu tiež patrí. Komunálna politika zahŕňa komunálne voľby, kandidatúru na miesto starostu a do obecného zastupiteľstva, volebnú účasť a miestnu demokraciu.

Funkcie a kompetencie miestnych samospráv sú vo svete i v európskych krajinách veľmi rôznorodé, čo súvisí s tým, ako sú orgány miestnych samospráv kreované, aké sú ich vzájomné vzťahy a vzťahy k vyšším administratívno-politickým úrovňam a to, akými zdrojmi samosprávy disponujú (Klimovský 2019, s. 13).

Podľa Európskeho systému národných a regionálnych účtov (ESA 2010) miestne samosprávy poskytujú širokú škálu služieb miestnym obyvateľom, z ktorých niektoré môžu byť financované z grantov vyšších vládnych úrovní. Miestnymi samosprávami sú vládne jednotky: obce, mestá, mestské časti, okresy... Jednotky miestnej správy s rôznymi funkčnými zodpovednosťami majú často autoritu v rovnakých geografických oblastiach. Napr. v tej istej oblasti majú autoritu samostatné vládne jednotky zastupujúce mesto, kraj a školský obvod. Dve alebo viac susediacich miestnych samospráv môže zorganizovať vládnu jednotku s regionálnym orgánom, ktorá sa zodpovedá miestnym vládam. Takéto jednotky sú klasifikované ako subsektor miestnej samosprávy (Local government 2016).

1.1 Význam miestnej samosprávy a postavenie obcí

Historický vývoj štátu sa premieta do municipálneho systému každej krajiny a prejavuje sa v odlišnostiach zavedených v systéme územnej samosprávy, v stupňoch územnej samosprávy, vo vzťahu medzi orgánmi územno-samosprávnych jednotiek, postavení obcí v ústavnom systéme, v miere ústavnoprávnej ochrany poskytovanej obciam a ich právu na samosprávu, v systéme financovania a možnostiach a rozsahu samostatnosti pri hospodárení. Jednotlivé krajiny sa vysporiadali s municipiálnym systémom podľa vlastných potrieb s prihliadnutím na historický vývoj, zohľadňujúc aktuálne smerovanie

politiky štátu. Podľa Klímu (2012) obyvatelia obce ako základná jednotka samosprávy môžu rozhodovať, ako sa pri používaní prostriedkov demokracie zachovajú, či sa zúčastnia volieb, hlasovania, alebo nie, akú formu demokracie (prostriedok) použijú (zúčastnia sa verejného zhromaždenia obyvateľov obce, zastupiteľstva obce, podpíšu petíciu...). Ich zastupiteľský orgán (obecné zastupiteľstvo) má byť nápomocný v realizácii foriem priamej demokracie, je mu zverená aj možnosť iniciátora prvkov demokracie (zvoláva zastupiteľstvo, oznamuje občanom jeho konanie). Podľa Shapira (2012) demokracia predstavuje také inštitucionálne usporiadanie, v ktorom ľud uplatňuje svoje rozhodovacie právo prostredníctvom účasti na voľbách. Jedným z ukazovateľov demokracie je volebná účasť.

1.1.1 Miestna samospráva a postavenie obcí v EÚ

Samosprávna štruktúra na obecnej úrovni v rámci Európy je značne variabilná, napriek tomu, že v posledných desaťročiach v takmer všetkých európskych krajinách prebehli a prebiehajú viaceré modernizačné trendy, ktoré viedli k znižovaniu miery variability. Tieto trendy boli vyvolané rôznymi decentralizačnými reformami vedúcimi k posilňovaniu miestnej úrovne spravovania a k stabilizácii princípov demokracie (vrátane otvorenosti a participatívnej tvorbe verejných politík), ekonomickej efektívnosti, účinnosti a transparentnosti (Klimovský 2019, s. 14-15).

V mnohých krajinách Európy sú miestne samosprávy kreované v ďaleko rozsiahlejších územných jednotkách ako na Slovensku a v Českej republike, kde sú obecné samosprávne orgány vytvárané aj vo veľmi malých sídelných jednotkách, ktoré disponujú samosprávnou autoritou. Miestne samosprávy v európskych krajinách zahŕňajú aj vysoký počet „samostatných“ sídelných jednotiek (napr. vo Veľkej Británii, Dánsku, Litve...). Vzájomné usporiadanie vzťahov medzi miestnymi orgánmi štátnej správy a miestnymi orgánmi samosprávy, ako aj definovanie rozsahu samosprávnych úloh významne ovplyvňuje to, do akej miery možno hovoriť o výkone miestnej správy alebo samosprávy (Klimovský 2019, s. 13).

Zástupcom orgánov na nižšej ako celoštátnej úrovni (miestnych a regionálnych orgánov) v legislatívnom a rozhodovacom procese Európskej únie (EÚ) je Výbor regiónov. Výbor regiónov monitoruje uplatňovanie zásady subsidiarity a pravidelne posudzuje situácie, pokiaľ ide o decentralizáciu v EÚ a v krajinách zahrnutých do procesu rozširovania. Pod decentralizáciou sa rozumejú politické opatrenia presúvajúce

rozhodovacie kompetencie z ústrednej štátnej úrovne na miestne a regionálne inštitúcie a posilňujúce úlohu samospráv na nižších ako celoštátnych úrovniach, čo môže byť úspešné len vtedy, keď tento proces bude spojený so zodpovedajúcim pridelovaním finančných prostriedkov. Fungujúca verejná správa na miestnej a regionálnej úrovni a účinná decentralizácia by mala podľa Európskej únie vychádzať zo zásad viacúrovňového riadenia, proporcionality a subsidiarity. Rozhodujúcou hnacou silou decentralizácie je subsidiarita (ako politická a právna zásada), pretože subsidiaritou sú právomoci uplatňované najúčinnšie. VR EÚ upozorňuje na pozitívny vzťah medzi decentralizáciou a úspešnou a udržateľnou európskou regionálnou politikou, poukazuje na to, že regióny, ktoré sú financované väčšinou z vlastných zdrojov, zaobchádzajú s používanými finančnými prostriedkami zodpovednejšie a majú vyrovnanejší verejný rozpočet (Stanovisko 2013).

Podľa správy Európskej komisie (EK) o verejných financiách v hospodárskej a menovej únii vzrastá fiškálna decentralizácia v členských štátoch EÚ, zmenilo sa v nich inštitucionálne rozdelenie právomocí a vyšší podiel výdavkov a príjmov sa presunul na miestnu alebo regionálnu úroveň. EK zdôrazňuje, že vlastné zdroje, t.j. dane alebo poplatky nezávisle vyberané na nižšej ako celoštátnej úrovni (využívajú sa v menej než polovici krajín EÚ) sú účinnejším nástrojom financovania ako prevody od ústrednej štátnej správy (Public 2013).

1.1.2 Miestna samospráva a postavenie obcí na Slovensku

Komunálna politika a jej vývoj na území Slovenskej republiky je spojený s historickými zmenami v štátnom zriadení a v rozsahu uplatňovanej demokracie v štáte. Miestna samospráva na Slovensku sa vyvinula z pôvodných národných výborov, trojstupňovej sústavy, ktorá sa vyznačovala minimalizáciou samostatnosti miestnych zastupiteľských zborov (Kala, Přikryl, Vraný 1992, s. 12).

Obmedzený rozsah samostatnosti miestnych zastupiteľstiev súvisel s centralizáciou moci v štáte. Centralizácia moci nezodpovedala delegovaniu časti moci štátu na iný orgán neštátneho charakteru, ktorému by štát prenechal výkon verejnej moci. Decentralizácia moci v štáte úzko súvisí s dianím, ktoré ovplyvnilo postavenie samosprávy na Slovensku po roku 1989. Po novembri 1989 nastal politický zvrät, ktorý posilnil samostatnosť miestnych jednotiek územnej samosprávy. Ústava z roku 1960 (ústavný zákon č. 100/1960 Zb. Ústava Československej socialistickej republiky) bola zmenená zákonom č. 294/1990

Zb. a následne na tieto legislatívne zmeny boli prijímané právne predpisy upravujúce právne postavenie a pôsobnosť obcí, ako aj voľby do orgánov samosprávy obcí (Dudor 2017, s. 23).

Prijatá ústavná zmena zakotvila miestnu samosprávu priamo do ústavy, čím zdôraznila význam obcí na Slovensku a potvrdila jej samosprávny charakter vyjadrujúci, že štát sa vzdal časti výkonu verejnej moci v prospech obcí. Obec bola uznaná za samosprávne spoločenstvo občanov, ktorej priamo Ústava z roku 1960 priznala postavenie právnickej osoby s právomocou samostatne hospodáriť s vlastným majetkom (čl. 86 ústavného zákona č. 100/1960 Zb. v znení ústavného zákona č. 294/1990 Zb.). V kontexte týchto legislatívnych zmien bolo potrebné prijať zákony upravujúce právne postavenie a pôsobnosť obcí, vrátane volieb do orgánov samosprávy obcí. Zákon č. 369/1990 Zb. o samospráve obcí v znení neskorších predpisov (v ďalšom texte „zákon o samospráve obcí“) platí s viacerými podstatnými legislatívnymi zmenami až do súčasnosti. Voľby do orgánov samosprávy obcí už neupravuje pôvodne prijatý zákon č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí, ale zákon č. 180/2014 Zb. o podmienkach výkonu volebného práva a zmene a doplnení niektorých zákonov. Vznik miestnej samosprávy ako územného spoločenstva hospodáriaceho s vlastným majetkom si vyžiadalo prijatie zákona upravujúceho aj tieto aspekty výkonu samosprávnej činnosti, čo sa premietlo do zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí (v ďalšom texte „zákon o majetku obcí“).

Prijatím týchto právnych predpisov bola čiastočne vyriešená otázka vtedajšej revitalizácie miestnej samosprávy v podmienkach Slovenskej republiky a legislatívne zodpovedané otázky nových úloh, ktorým musí miestna samospráva čeliť (Sotolár 2011, s. 16). Postavenie miestnej samosprávy sa upevnilo prijatím ústavného zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky (v texte „Ústava Slovenskej republiky“), ktorá už v čase svojho prijatia počítala s dvojstupňovou územnou samosprávou v štvrtej hlave v článkoch 64 a nasl.

V prvom rade, pre správne pochopenie problematiky musí byť pochopená podstata miestnej samosprávy ako súčasti územnej samosprávy, ktorá je zahrnutá do širšieho pojmu „samospráva“. Aj pri miestnej samospráve musíme vychádzať z podstaty samosprávy, pretože v súčasnom právnom štáte je jej imanentnou súčasťou. Miestna samospráva vystupuje na najnižšej úrovni územnej samosprávy (Dudor 2017, s. 23). Pojem „najnižšia úroveň“ nespájame s podriadenosťou vo vzťahu k vyšším stupňom územnej samosprávy, pretože takýto vzťah nepredpokladá ani Ústava Slovenskej republiky ani zákony upravujúce postavenie obcí a vyšších územných celkov.

Združovanie občanov do obcí a následne budovanie územnej samosprávy zospodu, od obcí a ich združovaním do územných celkov, vyšších územných celkov (samosprávnych krajov) je základom demokratického štátu (Kala, Příkryl, Vraný 1992, s. 7). Pri tomto modeli vytvárania miestnej samosprávy je dobre viditeľné, z čoho pramení základ samosprávy obcí a kto je zdrojom moci v tomto územnom spoločenstve. Občan ako zdroj moci v štáte (Čič et al. 2012, s. 68) podľa čl. 2 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je základom miestnej samosprávy (pri miestnej samospráve ide o širší okruh subjektov), ktorú vykonávajú vykonávatelia verejnej správy (Vrabko et al. 2012, s. 3), vrátane subjektov neštátneho charakteru, obcí. Samospráva spočíva vo výkone práva občanov podieľať sa na správe vecí verejných, pretože už z hľadiska pojmového a obsahového aparátu je spojená s uskutočňovaním správy prostredníctvom všetkých subjektov, ktorých sa týka (Krunková 2016, s. 83).

Tým, že štát delegoval časť verejnej moci vo forme územnej samosprávy na obce a vyššie územné celky, vytvoril relatívne samostatnú a relatívne nezávislú verejnú správu koncentrovanú do obcí a vyšších územných celkov, ktoré sa vyznačujú územnou, inštitucionálno-mocenskou stránkou (Klíma 2017, s. 7).

„Obce majú aj v súčasnej dobe, pri vynaložení vlastného úsilia a pri vytvorení potrebných legislatívnych a finančných podmienok zo strany štátu, predpoklady k dosiahnutiu nielen stability v prístupoch a realizácii samosprávy (i preneseného výkonu štátnej správy), ale aj predpoklady k dosahovaniu stability výsledkov. V naznačenom zmysle obce predstavujú prvok medzi občianskou spoločnosťou a demokratickým štátom, pričom táto ich pozícia má schopnosť do budúcnosti ovplyvniť nielen charakter územnej samosprávy, ale aj povahu spoločnosti“ (Palúš 2017, s. 15).

Obec predstavuje administratívno-právny subjekt, ktorý v súlade so zákonom disponuje právom samostatne hospodáriť so svojím majetkom a príjmami, preto možno vo všeobecnosti konštatovať, že je to práve status právnickej osoby, ktorý znamená, že obec má spôsobilosť mať práva a povinnosti ako aj vlastnú spôsobilosť na právne úkony. Jednoducho povedané, môže tak vo svojom vlastnom mene zakladať, alebo meniť, či poprípade rušiť právne vzťahy. Osobitosť obce je v tom, že nie je len orgánom, ale je aj verejnoprávnou korporáciou, je subjektom, právnickou osobou verejného i súkromného práva (Sotolář 2007, s. 35).

Miestna samospráva ako súčasť územnej samosprávy nedisponuje rovnocenným mocenským donútením a svoje rozhodnutia vykonáva s pomocou štátu a v rozsahu, v akom

sa štát obmedzil na výkone verejnej moci v štáte. Považujeme ju za formu verejnej moci. Obce nadobudli postavenie právnických osôb, získali relatívnu samostatnosť aj čo sa týka hospodárenia a financovania samosprávnych záležitostí (Kováčová 2011, s. 65-66), ale samostatnosť obcí nemôže byť chápaná iba ako právo obcí vykonávať samosprávnú pôsobnosť, oprávnenia a povinnosti, ktoré ustanovujú príslušné právne predpisy. Právo na miestnu samosprávu v zmysle čl. 3 ods. 1 Európskej charty miestnej samosprávy prijatej Radou Európy dňa 15. októbra 1985. Podľa čl. 3 ods. 1 Európskej charty miestnej samosprávy, miestnou samosprávou sa rozumie nielen právo, ale aj spôsobilosť orgánov na miestnej úrovni spravovať a riadiť významnú časť vecí verejných v rozsahu kompetencií priznaných im zákonom za účelom zabezpečovania potrieb obyvateľstva príslušného územia (Čl. 3 ods. 1 Európskej charty miestnej samosprávy). Miestna samospráva v kontexte uvedeného kladie určité nároky na obce a jej orgány, aby zabezpečili na úrovni im prináležiaceho územia potreby svojich obyvateľov, čoho nevyhnutným predpokladom je dostatok finančných prostriedkov, s ktorými môžu efektívne hospodáriť.

Na výkon správy verejných záležitostí na miestnej úrovni sú podľa definície uvedenej v Európskej charte miestnej samosprávy (1985) tieto požiadavky:

1. právo v medziach zákona spravovať a riadiť verejné záležitosti,
2. spôsobilosť v medziach zákona spravovať a riadiť verejné záležitosti,
3. spravovať a riadiť verejné záležitosti v záujme miestneho obyvateľstva.

Uvedené predpoklady je nutné chápať ako všeobecnú ideu, ktorou sa má riadiť proces decentralizácie verejnej správy, v rámci ktorej iba existencia miestnych orgánov so skutočnými právomocami a spôsobilosťou môže zabezpečiť výkon správy, ktorá je efektívna a zároveň i blízko k občanovi. Toto má všeobecnú platnosť, no konkrétna implementácia zavedenia inštitútu územnej samosprávy do právneho poriadku toho-ktorého štátu musí zohľadniť špecifické materiálne podmienky tej-ktorej spoločnosti existujúcej v konkrétnom štáte (Tekeli 2016, s. 41).

V tejto rovine vzniká viacero otázok spojených so spôsobilosťou obcí na Slovensku, teda s personálnym obsadením vedenia obce, požiadavkou efektívne vykonávať samosprávnu pôsobnosť. Komunálna politika sa deje na úrovni miestnych samospráv. Miestna samospráva je prvkom demokracie, predpokladom jej vzniku je decentralizácia moci v štáte a tiež *participácia obyvateľov obce na správe vecí verejných*, čo je občianska participácia.

Občianska participácia v demokracii podľa Piroščíka (2006) znamená možnosť voliť, zúčastniť sa referenda, demonštrácie, ale aj byť informovaný a pripomienkovať

vzniknuté problémy či koncepcie. Ambíciou samospráv by malo byť čo najlepšie zastupovať záujmy verejnosti, poskytovať kvalitné služby a budovať dôveru verejnosti a zvyšovať transparentnosť rozhodovania.

K participačným formám patria voľby, referendum, demonštrácie. Zainteresované skupiny občanov majú právo na tieto tri stupne participácie: byť informovaný (jednosmerná komunikácia od politicko-administratívnych autorít k občanom), byť prizvaný na konzultácie (občania poskytujú spätnú väzbu) a aktívne spolurozhodovať (občania prichádzajú s novými témami a riešeniami). Podľa využívania týchto stupňov sa rozlišujú tri úrovne zapojenia verejnosti: informovanie, konzultovanie a aktívna účasť občanov (Klimovský, 2009, s. 95).

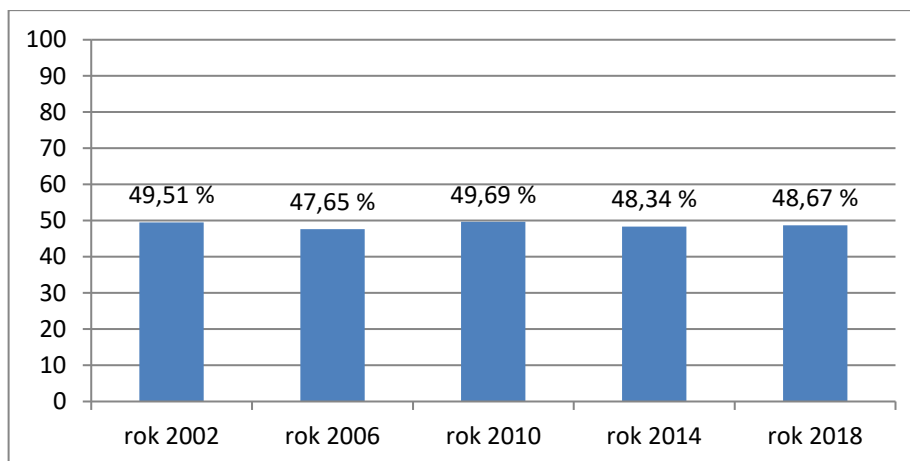
Voľby sú najobvyklejším participačným nástrojom, sú spôsobom ako zasiahnuť do verejných záležitostí. Je pre ne charakteristická rovnosť, pretože vo voľbách má každý hlas rovnakú váhu bez ohľadu na spoločenský status jednotlivca (Alman, 2017 in Švikruha 2019, s. 220). Komunálne voľby v obci – v systéme reprezentatívnej demokracie² sú volení politickí zástupcovia, ktorých úlohou je reprezentovať záujmy ich voličov (Klimovský, 2014, s. 59).

Volebná účasť má legitimitačnú funkciu – legitimizuje uplatňovaný režim, občania účasťou vo voľbách dávajú najavo svoj postoj voči politickému systému a segmentom, ktorých sa voľby dotýkajú. Charakteristickým znakom volebnej účasti (oproti iným participačným formám) je jej definitívny účinok, tzn., že vykazuje reálny vplyv na politiku. V demokracii je volebná účasť spoločensky žiadaná, chápe sa ako občianska povinnosť (Meluš, 2018 in Švikruha 2019, s. 221).

Volebná účasť predstavuje dôležitý aspekt, ktorý poukazuje na záujem občanov o podieľanie sa na správe verejných záležitostí na obecnej úrovni.

Pre náš výskum sú dôležité komunálne voľby, ktorých sa na Slovensku dlhodobo zúčastňuje skoro polovica občanov oprávnených voliť vid'. Graf 1. Najjednoduchšie a najprirodzenejšie je zapájanie občanov na lokálnej úrovni, kde vzdialenosť medzi občanmi a autoritami najmenšia.

² Demokracia, čiže demokratická forma vlády predstavuje takú inštitucionálnu konfiguráciu, ktorá umožňuje občanom zúčastňovať sa rozhodovacích procesov. Tento systém vládnutia je praktizovaný formou priamej demokracie alebo reprezentatívnej (zastupiteľskej) demokracie – takto fungujú súčasné moderné štáty, aj Slovensko (Klimovský 2014, s. 59).

Graf 1 Vývoj volebnej účasti v komunálnych voľbách na Slovensku
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Štatistického úradu SR

Občianska participácia znamená účasť na verejnom rozhodovaní, keď verejnosť neuskutočňuje len nezaujaté pozorovanie konania samosprávy, ale spolupracuje s ňou a zapája sa do jednotlivých procesov aj kontroly (Piroščík in Sičáková-Beblavá, Pirošík 2004, s. 88). Každá moc potrebuje kontrolu, aj tá, ktorá je deklaratívne najbližšie k občanom – samosprávna (Rončák in Piroščík 2006, s. 8).

Kontrolný systém v obciach

Právna úprava kontroly v samospráve je obsiahnutá vo viacerých zákonoch, predovšetkým Zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov, Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, Zákon č. 357/2015 Z. z. o finančnej kontrole a audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, Zákon NR SR č. 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade SR v znení neskorších predpisov, Zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov. Podľa Adamoviča (2020) v posledných rokoch sú hlavní kontrolóri vyberaní prísnejšie, než tomu bolo v minulosti, väčší dôraz sa kladie na ich odbornosť. Dôvodom bol nárast počtu obcí s vysokým zadlžením.

Kontrola v samospráve je *vonkajšia a vnútorná*.

Vonkajšiu kontrolu v inštitucionálnom systéme verejného sektora SR vykonáva Najvyšší kontrolný úrad (NKÚ) SR. Existencia a poslanie NKÚ deklaruje Ústava SR. NKÚ ako nezávislý orgán vykonáva kontrolu hospodárenia so štátnym majetkom, rozpočtovými prostriedkami, majetkovými právami a pohľadávkami štátu. Novela Ústavy SR rozšírila pôsobnosť NKÚ v kontrolnom systéme verejnej správy na kontrolu hospodárenia smerom k samospráve v celom rozsahu (Lipšic in Beblavý 2008, s. 50).

Najsilnejším prvkom **vnútornej kontroly v obci** je *hlavný kontrolór*. Hlavného kontrolóra volí (na 6 rokov) a odvoláva obecné zastupiteľstvo. Hlavný kontrolór kontroluje príjmy, výdavky a finančné operácie obce, ako aj zákonnosť, účinnosť, hospodárnosť a efektívnosť pri hospodárení a nakladaní s majetkom, vybavovanie sťažností a petícií, dodržiavanie všeobecne záväzných nariadení (VZN). Hlavný kontrolór je zamestnancom obce, jeho plat je stanovený zákonom, kontrolnú činnosť musí vykonávať nezávisle a nestranne. Hlavný kontrolór predkladá zastupiteľstvu návrh plánu kontrolnej činnosti, správu o výsledkoch kontroly, správu o kontrolnej činnosti. Je povinný vykonať kontrolu, ak ho o to požiada zastupiteľstvo alebo starosta (podľa novely zákona o obecnom zriadení z roku 2018) (Konečná Veverková 2017, s. 26; Filipová a kol. 2019, s. 3).

„Vnútrotná kontrola v samospráve má dôležitú úlohu pre zabezpečenie transparentného hospodárenia a spravovania finančných prostriedkov obcí, ako aj pre garantovanie dodržiavania právnych predpisov pri rozhodovaní v samospráve. Hlavný kontrolór je nezávislým orgánom, ktorý ako prvá kontrolná inšancia má dohliadať na správnosť a zákonnosť fungovania samosprávy. Dobré nastavenie mechanizmu a dohľadu vnútornej kontroly nad samosprávou môže predísť nutnosti zapojiť ďalšie externé kontrolné mechanizmy na základe podnetov, respektíve minimalizovať ich účasť“ (Filipová a kol. 2019, s. 21).

Podľa Láštica (in Beblavý 2008, s. 109) došlo na Slovensku v posledných rokoch k výraznému posilneniu vnútornej i vonkajšej kontroly cez posilnenie postavenia hlavného kontrolóra a novelizáciu Ústavy SR rozširujúcu právomoci NKÚ SR. Napriek tomu je postavenie hlavného kontrolóra stále závislé od zastupiteľstva a starostu. Postavenie a fungovanie vnútornej kontroly sa postupne upravovalo tak, aby fungovala (kontrolovala) efektívnejšie, dôslednejšie, nezávislejšie, ale hlavne, aby táto kontrola v obciach vykonávaná bola (Pilát in Piroščík 2006, s. 10).

Formálna kontrola obce (NKÚ, kontrolór) je doplnená **občianskou (verejnou) kontrolou**, zapájaním občanov do rozhodovania a kontroly. Verejná kontrola je jednou z dvoch základných foriem aktívneho záujmu občanov (druhou formou je občianska participácia). Kým formálni kontrolóri zisťujú porušenia zákonov a predpisov, občianska kontrola je odlišná. Občianskej kontrole podlieha kontrola potenciálneho zneužitia moci a konfliktu verejného záujmu so súkromným, morálnosti a čestnosti aj pri neporušení zákona (napr. výnimka na neuplatňovanie verejného obstarávania, preferovanie záujmov investorov na úkor verejného záujmu). Základným predpokladom efektívnej občianskej kontroly moci sú voľne prístupné kvalitné informácie, dôležitá je aj možnosť získať

informácie, ktoré sa bežne nezverejňujú. Úlohou aktívnych občanov je, aby rozhodnutia regionálnych politikov neboli len zákonné, ale aj etické (Rončák in Piroščík 2006, s. 8).

Verejná kontrola podľa Piroščíka (Sičáková-Beblavá, Pirošík 2004, s. 87) znamená, že „*občianske iniciatívy, mimovládne organizácie, prípadne jednotlivci z obce/mesta dlhodobo a systémovo monitorujú činnosť samosprávy [...] a výsledky svojich zistení zverejňujú*“.

S kontrolou v obciach a verejnej správe súvisí politická zúčtovateľnosť (skladanie účtov/accountability).

Politická zúčtovateľnosť/accountability

Etické normy a pravidlá – zúčtovateľnosť a kontrola predstavujú najlacnejšie a zároveň najefektívnejšie riešenie napätí, ktoré vznikajú vo vzťahoch medzi preferenciami legálneho systému a systému hodnôt. Stanovením jasných pravidiel zodpovednosti, kontroly a následného skladania účtov (zúčtovateľnosti) možno predchádzať problémom zneužívania moci a eliminovať náklady na naprávanie dopadov s tým spojených. Je potrebné usilovať sa o inštitucionalizáciu takých kontrolných mechanizmov, ktoré budú dohliadať na objektívnu zúčtovateľnosť. Ak má byť mechanizmus kontroly účinný, musí byť zabezpečené skladanie účtov, čo je niekedy presadené len pod tlakom občianskej spoločnosti a médií (čo súvisí s political leadership) (Malíková, Staroňová 2007, s. 308-310).

Podľa Tekeliho (2016) samospráva v našich podmienkach trpí určitými nedostatkami a deformáciami, ktoré vidí práve v tom, že orgány niektorých obcí nespĺňajú podmienky stanovené v čl. 3 ods. 1 Európskej charty miestnej samosprávy. Orgány niektorých obcí nie sú schopné vykonávať verejné záležitosti tak, aby zabezpečili potreby miestneho obyvateľstva. Majú síce zaručené právo na výkon samosprávy, ale nie sú spôsobilé zabezpečiť všetky požiadavky, ktoré sú na ne kladené v zmysle čl. 3 ods. 1 Európskej charty miestnej samospráv (Tekeli 2012, s. 401).

Prejav kritiky považujeme za odôvodnený a bezprostredne súvisiaci s **fragmentáciou obcí** a ich štruktúrou v podmienkach Slovenskej republiky, ktorej sa venujeme v nasledujúcej kapitole 1.2.

1.2 Veľkosť obcí a jej vplyv na demokratické riadenie obcí

Rozvoj obcí a zabezpečovanie potrieb obyvateľstva je podmienené viacerými faktormi, vrátane sídelnej štruktúry miestnych samospráv, rozdrobenosťou a fragmentáciou

obcí a veľkosťou obcí v našich podmienkach. Počet obcí, ich veľkosť a sídelné obsadenie sú rozhodujúcimi determinantmi ovplyvňujúcimi rozvoj miestnej samosprávy, výkon správy obce a možnosti jej efektívneho financovania. Všetky tieto determinanty sú vzájomne previazané, pretože každá miestna samospráva pri výkone samosprávy nevykonáva iba svoje právo, ale plní i povinnosti v rozsahu stanovenom právnymi predpismi.

Od polovice 20. storočia sa v Európe začali defragmentačné procesy obcí, ktoré ovplyvnili sídelnú štruktúru v nadchádzajúcich obdobiach. Vývoj defragmentácie neprebíhal jednotne vo všetkých európskych krajinách, bol výsledkom snahy o znovuobnovenie výkonu správy na úrovni obcí v krajinách poznačených druhou svetovou vojnou (Váňa 2013, s. 101). Predpokladom reformného hnutia po druhej svetovej vojne bolo, že fragmentácia metropolitných regiónov na viac miestnych samospráv bola neehospodárna a neefektívna, čo zvyšovalo náklady ich správy (Schneider 1986, s. 255). Odlišný prístup k defragmentácii závisel od politických štruktúr.

Počet obcí (a ich priemerná veľkosť) sa v jednotlivých krajinách výrazne odlišuje, napríklad od 67 obcí na Novom Zélande po viac ako 36 000 vo Francúzsku. Pre porovnanie možno uviesť aj Grécko s 325 obcami, Dánsko s 98 obcami, Slovinsko s 211 obcami, Maďarsko s 3 177 a Taliansko s 8 092 obcami (Bartolini 2015, s. 8).

Veľkostnú štruktúru obcí môžeme sledovať z hľadiska počtu obyvateľov a z hľadiska veľkosti územia, čiže populačnej a teritoriálnej veľkosti. Na oboch úrovniach existujú určité extrémny, napríklad obce, v ktorých populácia neprekračuje 10 obyvateľov (napr. Illán de Vacas v Španielsku) alebo obce s rozlohou územia do 1 km² (napr. Ponte Tresa vo Švajčiarsku – 0,28 km²) (Klimovský, 2009, s. 184). Rozmanitosť populačnej a teritoriálnej veľkosti obcí má svoj dopad na ich rozvoj, ich ekonomickú situáciu, premieta sa do výkonu samosprávy a miery demokracie. Názory na výhody a nevýhody malých obcí sa rôznia a nie je možné kategorizovať a zovšeobecniť jednotný záver, ktorý by svedčil výlučne výhodám, či nevýhodám malých obcí. Fragmentácia obcí znižuje ekonomickú výkonnosť metropolitných oblastí (OECD 2014, s. 76).

Malé obce nedokážu poskytnúť dostatok pracovných miest v uvedených oblastiach. Záujem investorov o obce je minimálna, pretože väčšie investície sa sústredia do veľkomiest. Hoci v posledných rokoch dochádza k nárastu záujmu o bývanie v menších obciach aj u mladších ľudí, miestom výkonu práce alebo sídlom (miestom) ich podnikateľskej činnosti sú väčšie obce alebo mestá, kde existuje dostatočný priestor na konkurencieschopnosť a presadenie sa v podnikateľskom prostredí, kde je vyšší dopyt po

tovare a službách (Buček, Ondoš 2014, s. 6-7). „*V malých obciach zväčša takmer vymizli akékoľvek ekonomické aktivity, tradičné možnosti zamestnať sa v primárnom sektore, v poľnohospodárstve či lesnom hospodárstve sa oproti dobám socializmu výrazne zredukovali a dominantnou funkciou obcí sa stáva obytná. V neutešených pomeroch ľudia často podliehajú skepse, hrozí pokles ich participácie na správe a riadení obce*“ (Sloboda 2004, s. 5).

Existuje predpoklad, že optimálna veľkosť obcí sa modifikuje v závislosti so zmenami preferencií a potrieb verejných statkov a regulácie životného prostredia, so zmenami nákladov nevyhnutných na výkon samosprávy. Ideálna veľkosť miestnej samosprávnej jednotky závisí od miestnych okolností a úsudkov hodnotiteľov. Zahŕňa veci ideológie a záujmu. Optimálna veľkosť obce závisí aj od funkcií, ktorým má samospráva slúžiť, tiež od sociálnych charakteristík oblasti, charakteru miestnej ekonomiky, veľkosti a záujmov okolitých obcí, pohľadu miestnych obyvateľov na seba ako na komunitu, a charakter existujúcej miestnej správy (Kiveste 2008, s. 12).

Vo všeobecnosti možno vyvodiť záver, že „*veľkosť obcí nesúvisí iba s výkonom vládnutia, poskytovaním komunálnych služieb alebo výkonom administratívy na lokálnej úrovni, ale aj so zodpovednosťou komunálnych, respektíve lokálnych autorít voči obyvateľom ich obcí, a to v kontexte aktuálne prebiehajúcich globálnych zmien a výrazného nárastu občianskych potrieb vo všetkých oblastiach spoločensko-politického života*“ (Skaburskis, 2004, s. 41).

Defragmentačný proces na území Slovenska bol ovplyvnený komunistickým režimom a snahou o centralizáciu, koncentráciu a autoritatívne riadenie. Tieto procesy sa prejavili aj v zmenách v štruktúre obcí. Najvýraznejšie zmeny sa uskutočnili v počte administratívnych celkov. Záujem o nastolenie socialistického režimu presadil integračné procesy a celkovo sídelnú štruktúru obcí. Pred zavedením integračných procesov, na začiatku nastoleného komunistického režimu, bolo na našom území 3 344 obcí. Ich počet do roku 1989 poklesol na 2 694. Tento stav počtu obcí je evidovaný ako najnižší v celej histórii Slovenska, do roku 2004 (Sloboda, 2004). Uvedený stav sa výrazne nezmenil ani po roku 2004. V súčasnosti je evidovaných 2 927 obcí, zahŕňajúc vidiecke obce, mestá, mestské časti (Slovenská republika, 2020). Slovensko podobne ako Česká republika patria k najviac fragmentovým krajinám.

Podľa Podoláka (2010, s. 136) na Slovensku „*v rokoch 1950-1991 prevládali koncentračné tendencie, čo sa prejavovalo znižovaním počtu obcí. Administratívne pričleňovanie prebiehalo mnohokrát dosť necitlivo nariadením zhora a nebolo možné sa*

oproti rozhodnutiu nejakým spôsobom brániť. Svoju úlohu zohrala aj koncepcia strediskovej sústavy osídlenia, ktorá v niektorých prípadoch neprirodzene uprednostňovala a populačne posilňovala vybrané centrá priemyslu na úkor sídel s malým počtom obyvateľov. Po zmene režimu dochádza k opačným procesom – dezintegrácii a mnohé obce sa opäť odčleňujú od miest, ku ktorým boli administratívne pričlenené v priebehu 70. a 80. rokov a získavajú právnu subjektivitu.“

Zákon o obecnom zriadení č. 369/1990 Z. z. nerozlišuje v povinnostiach medzi veľkostnými štruktúrami obcí. Výkon miestnej samosprávy v rozsahu stanovenom zákonom a štatútom obce sa vzťahuje všetky obce bez ohľadu na ich teritoriálnu veľkosť a populačnú veľkosť. Povinnosť vykonávať samosprávu obce a zriaďovať orgány obce v zmysle ustanovení zákona o obecnom zriadení má aj obec, ktorá má do 10 obyvateľov.

Nadmerná fragmentácia ohrozuje ekonomickú stabilitu obcí. V prospech konsolidácie miestnych samospráv vystupujú viaceré faktory, ktoré zdôrazňujú potrebu komunálnych reforiem. K výhodám defragmentovaného usporiadania územia patrí: ekonomická udržateľnosť a vyššie možnosti realizácie ekonomického rozvoja prostredníctvom využitia vlastného potenciálu (ktorý často absentuje v malých obciach), vyššia pravdepodobnosť disponovania resp. prilákania kvalifikovanej pracovnej sily, profesionálnejší výkon úloh a plnenie funkcií, možnosť financovania náročnejších projektov, markantných pre zabezpečenie efektívneho chodu a rozvoja, lepšie technické vybavenie predznačujúce kvalitnejší a efektívnejší výkon miestnej samosprávy. Integráciou menších jednotiek miestnej samosprávy sa zvyšuje perspektíva nadobudnutia statusu obce ako finančne samostatnej a nezávislej jednotky (Kováčová 2017, s. 4).

Atraktivita malých obcí sa vytráca z dôvodu nedostatku pracovných príležitostí, zabezpečenia verejných služieb, ktoré obyvatelia považujú za štandard pre „plnohodnotný“ život, či už ide o poskytovanie zdravotnej starostlivosti, zabezpečenie vzdelávacích systémov alebo dostupnosť bežných tovarov a služieb, tie nachádzajú v mestách. Mnoho malých obcí tieto verejné služby ani voľno-časové vyžitie pre mladých ľudí, rodiny s deťmi nezabezpečuje (Informácie www.mladez.sk).

Nemec, Matejová a Soukopová (2017) pre podporu malých obcí uvádzajú, že vzťahy medzi verejnými činiteľmi a obyvateľmi malých obcí sú užšie, otvorenejšie a politická zodpovednosť je väčšia ako vo veľkých obciach a mestách.

Väčšie obce môžu vyťažiť z tzv. „ekonomiky z rozsahu“, pretože sa znižujú náklady na poskytovanie služieb v porovnaní s menšími obcami. Väčší rozsah poskytovaných služieb je spravidla výhodnejší. Verejnosť sa sústreďuje na obce poskytujúce

väčší rozsah služieb a funkcií. V týchto obciach je vyššia miera participácie na miestnej politike. Umožňujú rozsiahlejšie možnosti uplatnenia dobrovoľníckych organizácií, vytvorenie silnejšej občianskej spoločnosti (Swianiewicz 2010, s. 7-8).

„Malé obce nedokážu zabezpečiť odborníkov na celú svoju agendu. Tie najmenšie nedokážu zaplatiť ani mzdu starostovi. Starosta svoju funkciu v niektorých prípadoch dobrovoľne zastáva bez nároku na honorár, resp. na veľmi malý úväzok. Najlepšie platený človek z obecného rozpočtu v obciach do 250 obyvateľov dostáva často krát nižšiu mzdu, ako je priemerná mzda v samospráve. Podobná situácia je v obciach s rozpočtom do 100-tisíc eur. Viac ako 82 % zamestnancov v samosprávach zarába menej ako priemernú mzdu v národnom hospodárstve. Malé obce tak nedokážu súťažiť o najlepších zamestnancov so súkromným sektorom a pravdepodobne ani s niektorými časťami ústrednej štátnej správy“ (Černěňko, Harvan, Kubala 2017, s. 8).

Obce nemajú na výber a miesto starostu, poslancov obecného zastupiteľstva a hlavného kontrolóra musia obsadiť bez ohľadu na to, aká je ich populačná veľkosť. Náklady spojené s výkonom týchto funkcií sú iba časťou nákladov vynakladaných obcou na chod samosprávy.

1.3 Financovanie autonómnych obcí

Podstatný vplyv na ekonomickú stabilitu a rozvoj obcí má spôsob financovania obcí. Fiškálna decentralizácia a zabezpečenie nákladov spojených s výkonom samosprávnej pôsobnosti na úrovni obcí sú základom a predpokladom ich existencie. Vhodne nastavený systém financovania miestnych samospráv môže pomôcť rozvoju, no predovšetkým udržateľnosti ekonomickej stability obcí.

1.3.1 Financovanie autonómnych obcí v EÚ

Nastavenie spôsobu financovania miestnych samospráv je do istej miery politicky a historicky podmienené. Miestne samosprávy v niektorých európskych krajinách trpia „fiškálnym stresom“, pretože financie obcí nadobúdané prostredníctvom verejného dlhu, miestnych poplatkov, ziskov z miestnych podnikov, predaja majetku dosiahli prirodzené alebo inštitucionálne limity. Fiškálna autonómia obcí rýchlo klesá s rastom výdavkov obcí a znižovaním príjmov. Zásadný význam má rozdelenie úloh a rozdelenie finančných zdrojov medzi jednotlivé vládne úrovne (Friedrich, Gwiazda, Nam 2003, s. 3).

V Nemecku pri financovaní autonómnych obcí ide o systémy vertikálnych finančných vzťahov medzi EÚ, federálnou vládou a štátmi (BundLänder Finanzausgleich), horizontálne vyrovnanie medzi štátmi (Länderfinanzausgleich) a vertikálne medzivládne vzťahy medzi štátom a jeho obcami (kommunaler Finanzausgleich). Miestne financie a miestna fiškálna autonómia sú ovplyvnené všetkými tromi systémami. Vlády poskytujú obciam dostatočné finančné prostriedky na vykonávanie ich funkcií. V rámci vertikálneho medzivládneho systému alokácie zdrojov môžu podmienené granty slúžiť na zabránenie fiškálnej autonómie obcí. Miestne financie priamo súvisia s vertikálnym fiškálnym vyrovnaním medzi štátmi a príslušnými obcami. Fiškálna autonómia je výrazne ovplyvnená grantovým systémom (Friedrich, Gwiazda, Nam 2003, s. 3).

V Maďarsku podľa zákona o miestnej samospráve, ktorý platí od roku 2013, musí rozpočet samosprávy obce uvádzať zdroje a výdavky na výkon povinných a dobrovoľných úloh osobitne. Túto požiadavku má spĺňať aj systém podávania správ, čo zvyšuje transparentnosť a efektívnosť plánovania. V Maďarsku doposiaľ nie sú prijaté dlhodobé reorganizačné opatrenia, snahy o reorganizáciu stále prebiehajú. Kľúčovou úlohou je obnova systému rozpočtového účtovníctva, ktorú ÁSZ (Allami Számvevőszék – národný kontrolný úrad) už roky presadzuje. Súčasnú účtovnú pravidlá neumožňujú, aby sa výška odpisov uznala vo výdavkoch na každú úlohu a zohľadnila sa pri financovaní. Odpisy sú však primárnym zdrojom návratnosti investícií obcí. Zavedenie verejného účtovníctva na základe časového rozlíšenia je dôležité, pretože umožňuje účtovanie skutočných výdavkov, ukazujúcich vplyv transakcií na finančné a príjmové výsledky a aktíva. Takýto systém v konečnom dôsledku umožňuje vyšší výkon, transparentnosť a zodpovednosť, odzrkadľuje realitu (László 2012, s. 166).

Poľské samosprávy nazývané „gminy“ sú samosprávnymi jednotkami na základnej úrovni územného členenia krajiny, ktoré majú vlastný rozpočet. V súvislosti s politickou a ekonomickou transformáciou bol v minulosti poľský systém miestnej správy obnovený a znovu inštitucionalizovaný. V súčasnosti je v Poľsku 16 vojvodstiev, 314 poviantov, 66 miest so štatútom poviatov a 2 478 obcí. Hlavnú časť administratívnych úloh, ktoré nemajú celoštátny význam, vykonáva miestna samospráva, orgány miestnej samosprávy, ktoré sú podriadené príslušnej miestnej (komunálnej, poviatej) alebo regionálnej (provinčnej) komunite a ktoré zastupujú jej záujmy (Nam, Parschke, Reichl 2001, s. 19).

Princíp zameraný na princíp subsidiarity pri lokalizácii verejných služieb bol zahájený v roku 1990. Fiškálny príjem miestnych samospráv spravídla tvoria:

- príjmy z miestnych daní, ako sú daň z nehnuteľností, daň z poľnohospodárstva, daň z lesov, daň z prepravy, daň z podnikania platená vo forme paušálnej dane z obratu, dane z dedičstva a daru; výnosy z miestnych poplatkov; príjmy z majetku miestnej samosprávy, väčšinou z predaja alebo prenájmu obecného majetku, dlhopisových splátok, ako aj iné úrokové výnosy (výhradné výnosy),
- podiely na dani z príjmu fyzických osôb a dane z príjmu právnických osôb (zdieľané dane),
- všeobecné dotácie a špeciálne dotácie na základné vzdelávanie a stavbu ciest (dotácie),
- ciele granty od ústrednej vlády na zverené verejné úlohy, ako aj na kompenzáciu miestnych fiškálnych deficitov spôsobených náhlým znížením daňových príjmov atď. (Nam, Parschce, Reichl 2001, s. 20).

Jednotlivé systémy financovania miestnych poľských samospráv sa rôznia v rozsahu účasti štátu na spolupodieľaní sa na vytváraní príjmov obce, najmä čo sa týka podielových daní z príjmov. Podstatné je nastavenie systému, príjmy miestnej samosprávy *de facto* a či sú postačujúce na zabezpečenie fiškálnej autonómie.

V *Českej republike* je spôsob financovania obcí najviac podobný spôsobu financovania obcí na Slovensku, čo je zrejmé, keďže do roku 1992 tvorili spoločný štát. V Českej republike nastala zásadná zmena vo verejnej správe v roku 2000 (na Slovensku o päť rokov neskôr – v roku 2005). Vlastnú samosprávnú funkciu vykonáva obecné zastupiteľstvo, ktoré rozhoduje o majetkových záležitostiach obce, kontroluje hospodárenie a nakladanie s majetkom obce, schvaľuje rozpočet obce (na 1 rok) a jeho čerpanie i kontroluje, vykonáva záverečné zúčtovanie a rozpočtový výhľad (strednodobý obvykle na 2 a 5 rokov). Obce zabezpečujú v samostatnej aj prenesenej pôsobnosti svoju činnosť tak, aby zabezpečili potreby obce a jej obyvateľov (Provazníková 2015).

Podľa zákona č. 250/2000 Sb. sú v Českej republike príjmami obce **príjmy**:

- z vlastného majetku a majetkových práv,
- z hospodárskej činnosti právnických osôb,
- z výsledkov vlastnej činnosti,
- zo správnej činnosti (zo správnych poplatkov z tejto činnosti, z vybraných pokút a odvodov, ktoré sú v právomoci obce),
- miestne poplatky,

- výnosy daní (z nehnuteľností, z FO – OSVČ a zo závislej činnosti, DPH, nevyužívajú sa miestne dane (miestne poplatky nie sú daňami),
- dotácie z rozpočtu kraja,
- dotácie zo štátneho rozpočtu (na výkon prenesených pôsobností obce obdržia príspevok zo štátneho rozpočtu) a štátnych fondov,
- prostriedky získané administratívnou činnosťou orgánov štátnej správy (z uložených pokút, peňažných odvodov a sankcií...),
- peňažné dary a príspevky,
- iné príjmy, ktoré patria podľa osobitných zákonov do príjmov obce (Zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů).

Vlastné príjmy tvoria najväčšiu skupinu príjmov rozpočtov obcí. Základom pre výpočet nároku obce je celoštátny hrubý výnos jednotlivých typov daní s výnimkou dane z príjmov fyzických osôb (mimo daň zo závislej činnosti vyberanej zrážkou podľa osobitnej sadzby) (MF ČR 2015).

Významnou skupinou vlastných príjmov rozpočtu obcí v ČR sú nedaňové príjmy, ktoré zahŕňajú príjmy z prenájmu majetku a z predaja neinvestičného majetku, príjmy z užívateľských poplatkov za verejné statky, napr. za odvoz komunálneho odpadu. V niektorých prípadoch sú významným príjmom príjmy z podnikania obcí (Schneiderová 2012).

Z cudzích nenávratných príjmov rozpočtu obcí v Čechách sú významné dotácie. Ide o nárokové dotácie zo zákona o štátnom rozpočte a nenárokové dotácie poskytované správcami kapitol štátneho rozpočtu v rámci grantových programov. Dotácie tvoria významnú časť príjmov rozpočtu obce (Nahodil 2009).

Obce v Českej republike (ako aj na Slovensku) môžu získať financie z fondov EÚ, ktoré súvisia s rozvojovými projektmi obcí. Problematickým môže byť EÚ-ou vyžadovaná finančná spoluúčasť obce, keď si obec musí na finančnú spoluúčasť a na predfinancovanie investícií návratné finančné prostriedky požičať (Peková 2011).

Výdavky rozpočtu obce v Českej republike sú vydávané podľa zákona č. 250/2000 Sb. z rozpočtu obce sú uhrádzané:

- výdavky spojené s výkonom štátnej správy,
- výdavky na vlastnú činnosť obce (starostlivosť o vlastný majetok a jeho rozvoj),
- záväzky vyplývajúce pre obec z plnenia povinností uložených zákonom,
- záväzky vyplývajúce z uzavretých zmluvných vzťahov,

- záväzky prijaté v rámci spolupráce s inými obcami alebo ďalšími subjektmi,
- úhrada úrokov z úverov obce,
- výdavky na podporu organizácií vykonávajúcich verejnoprospešné činnosti a na podporu súkromného podnikania prospešného pre obec,
- iné výdavky (príspevky na sociálne alebo humanitárne účely...) (Zákona č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů).

1.3.2 Financovanie slovenských obcí

Od obnovenia územnej samosprávy Slovenskej republiky prešlo financovanie miestnych samospráv viacerými podstatnými zmenami. Nie každá zmena bola prijímaná pozitívne, ale systém financovania má svoje obmedzenia pre obce v závislosti od ich veľkostnej štruktúry. Populačná veľkosť miestnej samosprávy podstatne ovplyvňuje finančnú udržateľnosť obce a ovplyvňuje zabezpečenie dostatku finančných prostriedkov na rozvoj obce. Základným pilierom je čl. 65 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého obec je právnickou osobou, teda disponuje právnou subjektivitou, hospodáriacou s vlastným majetkom a vlastnými finančnými prostriedkami (Nováková 2017, s. 168). Týmto ústavným článkom je obci priznaná nezávislosť na iných štruktúrach verejnej moci, ale samostatnosť nie je neobmedzená, vzťahuje sa iba na hospodárenie s vlastným majetkom a vlastnými finančnými prostriedkami, čo je relatívne, pretože značnú časť vlastných finančných prostriedkov obcí tvoria finančné prostriedky štátu, ktoré sú na základe platného právneho stavu prerozdeľované zo štátneho rozpočtu medzi jednotlivé obecné samosprávy (Drgonec 2015, s. 1053).

Systém financovania miestnych samospráv je ponechaný na zákonnú právnu úpravu a podzákonnú právnu úpravu. Základný normatívny rámec ekonomického rozvoja obce (hospodárenia s vlastným majetkom a vlastnými finančnými prostriedkami) upravujú viaceré právne predpisy, predovšetkým zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy v znení neskorších predpisov, ktorý nadväzuje na všeobecnejšie zameraný zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy v znení neskorších predpisov. Finančná autonómia miestnych samospráv má svoj normatívny základ aj v zákone č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane územnej samospráve, v zákone č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a poplatku za komunálny odpad a drobný stavebný odpad v znení neskorších predpisov a súvisiace predpisy, najmä zákon č. 447/2015 Z. z. o miestnom poplatku za rozvoj a o zmene a doplnení niektorých

zákonov v znení neskorších predpisov. Tieto právne predpisy tvoria základný pilier, na ktorých stavia finančná autonómia obcí, výnimku netvorí ani obec s nútenou správou.

Základným nástrojom finančného hospodárenia obcí je rozpočet obcí (§ 4 ods. 1 zákona č. 583/2004 Z. z.) a je vyjadrením ich finančnej autonómie (§ 4 ods. 3 zákona č. 583/2004 Z. z.), ako nástroj finančnej politiky obce vyjadruje vnútorné finančné vzťahy v príslušnej obci (Veverková 2014, s. 31).

Podľa Fľašku, Kološtu a Bolcárovej (2014, s. 499) finančná autonómia obcí je vyjadrením pomeru medzi vlastnými príjmami obce na celkových príjmoch miestnej samosprávy. Miera finančnej autonómie miestnych samospráv je diskutovanou témou už od postsocializačného procesu, pretože rozvoj obcí a zabezpečovanie verejných služieb na jej území je podmienené rozsahom lokálnych finančných zdrojov (Sopkuliak 2017, s. 167). O finančnej autonómii obcí (jednotiek územnej samosprávy) možno hovoriť až po fiškálnej decentralizácii, ako komplexného systému, ktorého podstatou sú zmeny reflektujúce relatívne posilnenie fiškálnej autonómie obcí (Kováčová 2011, s. 130).

Vyššie uvedené predpisy s výnimkou zákona č. 447/2015 Z. z. boli prijaté v rámci fiškálnej decentralizácie za účelom podpory relatívnej finančnej nezávislosti miestnych samospráv.

Značná časť finančných prostriedkov plynie obci z miestnych daní a príjmov z vlastných aktivít, ale dostáva aj podiel na prostriedkoch zhromažďovaných a spravovaných vyššími úrovňami. Na plnenie úloh, ktoré je obec povinná plniť, je dôležitý finančný systém obce, ktorý je subsystémom verejných financií. Je to vyvážená a kompaktná sústava finančných zdrojov, ktorými môžu orgány obecnej samosprávy realizovať svoje úlohy a kompetencie a plniť ciele sociálno-ekonomického rozvoja (Cívik 2019, s. 41).

Pred prijatím fiškálnej decentralizácie bola situácia nie veľmi priaznivá pre obce, najmä čo sa týka ich finančnej autonómie. Podielové dane pre obce určoval každoročne zákon o štátnom rozpočte, išlo o daň z príjmov fyzických osôb (FO) zo závislej činnosti, daň z príjmov právnických osôb (PO), daň z nehnuteľnosti ako miestna daň a cestná daň. Podiel z výnosu z dane z príjmov FO sa medzi obce prerozdeľoval podľa počtu obyvateľov. Daň z príjmov PO bola rozdeľovaná podľa počtu obyvateľov s trvalým pobytom v obciach a čiastočne podľa sídel PO (Klimovský 2014, s. 68).

Nový systém financovania územnej samosprávy viedol k stabilizácii príjmov na dlhšie časové obdobie a umožňoval prechod na viacročné finančné plánovanie. Fiškálnou decentralizáciou sa zvýšila spravodlivosť pri prerozdeľovaní zdrojov štátneho rozpočtu ako

aj transparentnosť hospodárenia s financiami. V súčasnosti sa systém financovania obcí a miest na Slovensku nachádza v tretej vývojovej etape, ktorá začala v roku 2005, keď bol vytvorený dnešný systém financovania miestnej územnej samosprávy, ktorý s menšími úpravami funguje dodnes (Cívik, 2019, s. 83-84).

Po fiškálnej decentralizácii došlo k zmenám a štátne dotácie ako zdroj financovania výkonu obecnej samosprávy boli zrušené. Pôvodný systém financovania obcí nahradila podielová daň na dani z príjmov fyzických osôb, pričom obciam pripadalo 70,9 % z výnosov tejto dane. Posilnilo sa postavenie miestnych daní, ktorých výpočet bol rozšírený, rozšíril sa okruh príjmov do rozpočtu obcí ako ich vlastných príjmov. Percentuálny podiel na výnosoch na dani z príjmov FO sa postupne novelizoval, najprv bol znížený na 65,4 %, v roku 2015 zvýšil na 68,5 % a v súčasnosti je to 70 % podľa § 2 zákona č. 564/2004 Z. z.

Podielová daň na výnosoch dane z dane z príjmov FO nie je jediným príjmom rozpočtu obcí v zmysle ustanovenia § 5 zákona č. 583/2004 Z. z. **Príjmy rozpočtu obcí** v súčasnosti tvoria:

- výnosy miestnych daní a poplatkov podľa osobitného predpisu;
- podiely na daniach v správe štátu podľa osobitného predpisu;
- nedaňové príjmy z vlastníctva a prevodu majetku obce, z činnosti obce a jej rozpočtových organizácií podľa tohto alebo osobitného zákona;
- úroky a iné príjmy z finančných prostriedkov obce;
- sankcie za porušenie finančnej disciplíny uložené obcou;
- dary a výnosy dobrovoľných zbierok v prospech obce;
- dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok a dotácie zo štátnych fondov;
- dotácie zo štátneho rozpočtu v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok;
- účelové dotácie z rozpočtu vyššieho územného celku alebo z rozpočtu inej obce na realizáciu zmlúv podľa osobitných predpisov;
- prostriedky z EÚ a iné prostriedky zo zahraničia poskytnuté na konkrétny účel,
- iné príjmy ustanovené osobitnými predpismi (§ 5 ods. 1 zákona č. 583/2004 Z. z.).

V prvých šiestich bodoch sú upravené príjmy rozpočtu obce, ktoré tvoria tzv. vlastné príjmy obce a práve tieto príjmy sú sústredené na výkon samosprávnych úloh bez

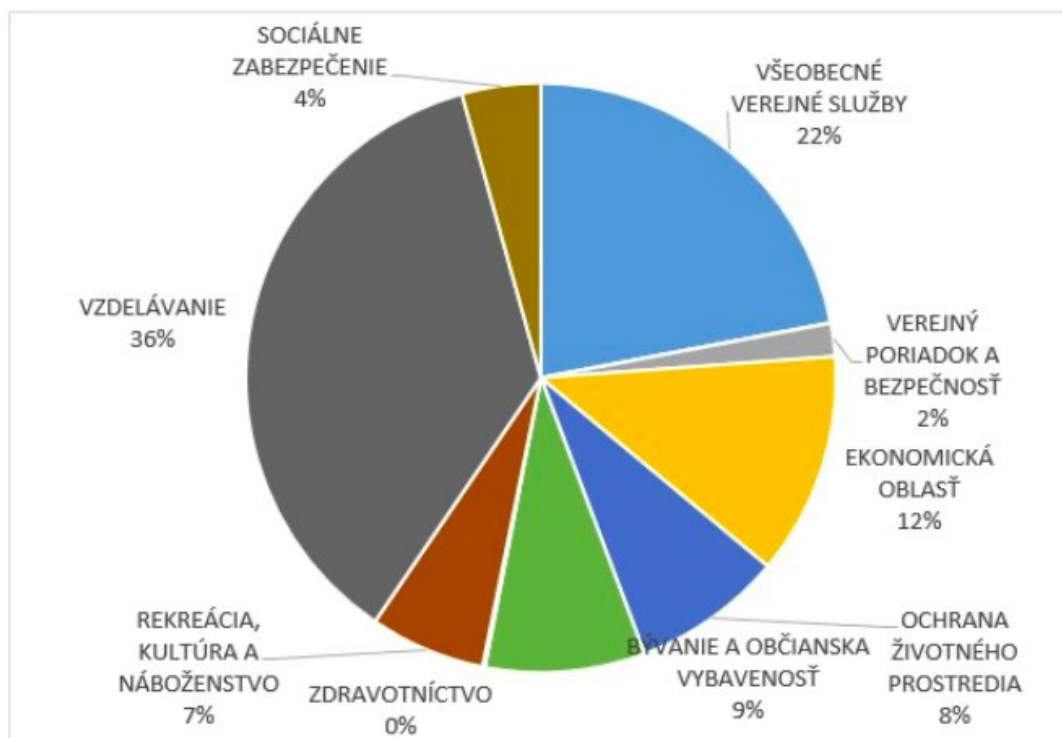
kontroly štátu. Ich použitie je ponechané na rozhodnutie obcí a ich zodpovedné investovanie a zabezpečovanie potrieb obyvateľstva sa premieta aj do ekonomickej stability obcí a ich zadlženosti.

Zabezpečenie plnenia úloh obcí môže byť pokryté aj ďalšími zdrojmi ako sú prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov, prostriedky, ktoré sú nadobudnuté z rozdielu medzi výnosmi a nákladmi z vykonávanej podnikateľskej činnosti po zdanení, návratné zdroje financovania a združené prostriedky (Kaliňák a kol. 2020, s. 22).

Výdavky rozpočtu obcí sú vydávané podľa zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách, podľa tohto zákona sú na Slovensku uhrádzané:

- záväzky obce vyplývajúce z plnenia povinností ustanovených osobitnými predpismi,
- výdavky na výkon samosprávnych pôsobností obce podľa osobitných predpisov a na činnosť rozpočtových organizácií a príspevkových organizácií zriadených obcou,
- výdavky na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy,
- výdavky spojené so správou, údržbou a zhodnocovaním majetku obce a majetku iných osôb, ktorý obec užíva na plnenie úloh podľa osobitných predpisov,
- záväzky vzniknuté zo spolupráce s inou obcou alebo s vyšším územným celkom, prípadne s ďalšími osobami na zabezpečenie úloh vyplývajúcich z pôsobnosti obce vrátane záväzkov vzniknutých zo spoločnej činnosti,
- výdavky vyplývajúce z medzinárodnej spolupráce obce,
- úroky z prijatých úverov, pôžičiek a návratných finančných výpomocí,
- iné výdavky ustanovené osobitnými predpismi (Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Inú štruktúru príjmov a výdavkov majú vidiecke obce a iné mestá či mestské časti, odlišnosti možno nájsť aj medzi malými, či periférne lokalizovanými obcami a tými, ktoré predstavujú centrá z hľadiska poskytovaných služieb a ponúkaných príležitostí (Hospodárenie 2018).

Graf 2 Hospodárenie územnej samosprávy

Zdroj: Hospodárenie územnej samosprávy www.cenastatu.sme.sk

Rozhodujúcou skupinou výdajov rozpočtu obcí sú bežné výdavky súvisiace s financovaním neinvestičných nákladov na zabezpečovanie verejných statkov. Bežné výdaje tvoria dlhodobo približne dve tretiny výdajov. Kapitálové výdavky (približne jedna tretina výdajov) sú vynakladané na zabezpečenie nových investícií, aby bolo možné ďalej zabezpečovať verejné statky pre občanov z dlhodobého hľadiska (Nahodil 2009, s. 73).

1.4 Zadlženosť obcí

Príčiny ohrozenia obcí skúmalo viacero odborníkov tejto oblasti z rôznych pohľadov. Do ohrozenia obcí nepatrí iba zadlženosť, no aj to je príčina následnej neschopnosti splácania záväzkov. Hornek (2019, s. 235) identifikoval päť potenciálnych hrozieb pre európske obce:

- 1) ekonomické hrozby,
- 2) demografické hrozby,
- 3) prírodno-environmentálne hrozby,
- 4) vyšší úmysel a
- 5) vojnový konflikt.

Posledné dve hrozby majú veľmi špecifický miestny charakter, a ako Hornek (2019) uvádza, v Európe sa vyskytujú len výnimočne. Výnimkou nie je ani Slovensko, pri obciach, ktoré sú ohrozené, štát zasahuje pomocou a nie s cieľom, aby obec zanikla. Vylučuje sa teda vyšší úmysel, ktorý tvrdí opak. Rovnako aj vojnový konflikt nie je aktuálne hrozbou pre slovenské obce s nútenou správou. U nás je možno hovoriť o troch potenciálnych hrozbách (Hornek 2019):

1) Ekonomické hrozby – z ekonomického hľadiska je najvýznamnejšou hrozbou pre obce zadlženie. Ak predstavitelia samosprávy nedokážu starostlivo hospodáriť s financiami obce, komunita sa môže dostať do takých finančných problémov, ktoré by mohli ohroziť jej existenciu. Všeobecne možno povedať, že najväčšie mestá s najväčšími rozpočtami majú najvyšší objem celkového dlhu, tieto mestá si však môžu dovoliť požičať veľké sumy a majú tendenciu byť schopné splácať tieto sumy v dôsledku diverzifikovanejších príjmov. Naproti tomu, aj keď dlhy menších obcí nemusia byť také vysoké ako dlhy veľkých miest, v prípade, že sú dlhy veľké, obce ich splácajú len veľmi pomaly a ťažko (Hornek 2019).

2) Demografické problémy obcí – môžu byť spôsobené rôznymi vplyvmi, ako napr. migrácia, urbanizácia, suburbanizácia, mobilita a starnutie populácie (Oswald 2006 in Hornek 2019). Hornek sa odvoláva na Bartla (2011), ktorý zmenšovanie obcí vysvetľuje migráciou a starnutím obyvateľstva. Súvisiaci pokles počtu obyvateľov má vplyv na mestské rozpočty. Z tohto dôvodu sa tieto obce môžu zadlžiť, čím sa ich rozvoj môže zhoršiť a môžu byť obmedzené služby nimi občanom poskytované (vrátane zdravotnej starostlivosti). V najnepriaznivejších prípadoch by obce (aj tie v našom prípade v nútenej správe) nemali ľudské zdroje na správu ani žiadnych kandidátov do volieb (Hornek 2019).

3) Prírodno-environmentálne hrozby – na Slovensku môžu obce ohroziť (a v minulosti i ohrozili) povodne a ničivé požiare. Vo svete môžu byť príčinou ohrozenia obce zosuvy pôdy, chemické priemyselné nehody, sopečná činnosť, tsunami, zemetrasenie alebo možnosť havárie jadrovej elektrárne a pod. (Hornek 2019).

Bližším skúmaním ekonomických hrozieb zistíme: Časťou verejného dlhu každej krajiny je aj dlh územných samospráv, hoci ten nepredstavuje veľký podiel na celkovom dlhu verejnej správy, pre zadlžené územné samosprávy môže predstavovať veľké finančné problémy. Zadlženosť obcí je sledovaná v súvislosti s celkovým zadlžením verejných rozpočtov. Zadlženie obcí môže byť spôsobené viacerými príčinami. Niektoré obce sa zadlžia, keď bežné príjmy nestačia na zabezpečenie riadnej správy a bežného chodu administratívy, iné kvôli realizácii investičných projektov, výstavbe či oprave kultúrnych

centier, obecných domov, rozširovaní a skvalitňovaní bytového fondu, verejnej kanalizácie, čistiarnie odpadových vôd a pod. (Horváthová, Poór 2012, s. 126-132). Tak tomu bolo aj v prípade obcí s nútenou správou, ktoré sme skúmali. Zadlženosti miestnych samospráv sa venuje prevažne zahraničná vedecká literatúra. Rešeršou sme našli v zahraničných a niekoľkých slovenských zdrojoch štúdie a výskumy zamerané na identifikáciu determinantov zadlženosti a deficitu miestnych samospráv vo svete i na Slovensku.

1.4.1 Zadlženosť obcí v EÚ

Zahraničné štúdie a výskumy sa v kontexte zadlženosti miestnych samospráv venujú otázkam vplyvu politického cyklu, finančných, demografických, geografických a socioekonomických premenných na zadlženosť a deficit miestnych samospráv na fiškálnu disciplínu miestnych samospráv.

Podľa *Hoplana* (2013) decentralizácia miestnych samospráv, a s tým spojená fiškálna decentralizácia, narúša fiškálnu disciplínu miestnych vlád, prináša so sebou určité rozpočtové obmedzenia. Miestne samosprávy sa v prípade potreby spoliehajú na prísun finančných prostriedkov z vyššej vládnej úrovne. Tento autor dáva do pozornosti iné spôsoby posilnenia fiškálnej disciplíny, než „tvrdé“ rozpočtové pravidlá, napr. kontrolu miestnej zadlženosti prostredníctvom registra tých miestnych samospráv, ktoré pravidlá vyrovnaného rozpočtu porušili. Priaznivým efektom takéhoto zaradenia do registra je znižovanie výdavkov miestneho rozpočtu ako nepriamy vplyv na reguláciu miestnej zadlženosti.

Najväčší rast zadlženosti obcí postkomunistických krajín V4 bol zaznamenaný v 90. rokoch minulého storočia kvôli vysokým kapitálovým výdavkom. Samostatnosť a suverenita obcí, možnosť slobodne nakladať s finančným a nehmotným majetkom podnecovala obce k nebývalému rozvoju. Potreby obce a snaha o nápravu zanedbanej infraštruktúry boli veľmi nákladné a bežné príjmy na to nestačili, preto sa obce začali zadlžovať. Obce sú pre banky nízkorizikovými klientmi, takže získať úver je pre obec pomerne ľahké. Veľkým problémom bola často nedostatočná administratívna a kvalifikačná vybavenosť predstaviteľov obcí a nedodržanie pravidiel vymedzujúcich finančné záruky (Provazníková, 2015).

Projekty obcí, ktoré sú neziskové (ich realizácia neprinesie žiadne peniaze na splácanie dlhov), sú financované úvermi a splácané z bežných príjmov, čo môže

ovplyvňovať ďalší rozvoj obcí. Predovšetkým malým obciam to môže spôsobiť problémy pri vykonávaní ich základných funkcií. Podmienkou pre pridelenie štátnych a európskych investičných dotácií je finančná spoluúčasť na danom investičnom zámere, to zvyšuje zadlženosť obce. Zaplatenie zo štrukturálneho fondu je až po realizácii celého projektu, takže obec musí najprv všetko financovať a až potom dostane peniaze z fondu. V súčasnosti dlh obcí skôr stagnuje (Provazníková, 2015).

Podľa Urszule Król (2016) od roku 2009 došlo **v Poľsku** k dynamickému nárastu zadlženosti sektora miestnej správy z týchto dôvodov:

- pokles vlastných príjmov miestnej samosprávy spôsobený hospodárskou krízou, ktorá mala negatívny vplyv na celkovú finančnú situáciu miestnej správy,
- spustenie investícií miestnej samosprávy spolufinancovaných z fondov pomoci Európskej únie, v prípade ktorých dlhové nástroje zvyšujú absorpčnú kapacitu fondov EÚ,
- mobilizácia subjektov miestnej samosprávy s cieľom zadlžiť sa podľa pravidiel platných do konca roku 2013 z obáv z nových pravidiel stanovujúcich limity dlhu obcí podľa výšky prevádzkového prebytku vytvoreného za posledné 3 roky.

Podľa Mapy zadlženia gmin (2019) sa **v Poľsku** dlh obcí v roku 2018 zvýšil v obciach Dolnoslávského vojvodstva (136,9 % v pomere k priemernej zadlženosti obcí v krajine), nasledovaný Pomoranským vojvodstvom (120,0 %). Jednoznačne najvyšší dlh bol zaznamenaný v dnes už neexistujúcej komunite Ostrowice, ktorú zadlženosť doviedla k bankrotu.

Problém zadlženosti obcí **v Maďarsku** bol najväčší v rokoch 2007 až 2010, dosiahol veľkosť ktorá spôsobovala vážne problémy na miestnej úrovni. Týkalo sa to všetkých typov obcí, dôvodom bolo zníženie rozpočtových zdrojov a pokles daňových príjmov tiež zhoršil situáciu (László 2012, s. 165).

V Českej republike v rokoch 1994–2004 analyzovali zadlženosť miestnych samospráv Sedmihradská a Šimíková (2007, s. 5). Podľa tohto výskumu je verejný dlh v Čechách tvorený najmä dlhom na štátnej (najvyššej vládnej) úrovni, v porovnaní so štátnym dlhom je miestna zadlženosť zanedbateľná, zároveň zistili, že malé miestne samosprávy (čiže väčšina) v Čechách majú obmedzené možnosti využívať návratné zdroje financovania. Takéto výsledky boli potvrdené aj vo výskume Linhartovej a Němečka (2015, in Maličká 2017, s. 302), ktorí v rokoch 2001–2014 v Českej republike analyzovali zadlženosť miestnych samosprávy s vyššou mierou ekonomického rizika, títo zistili, že najviac zadlžené sú veľké české mestá.

1.4.2 Zadlženost' obcí na Slovensku

Tak ako v Českej republike, aj **na Slovensku** bola začiatkom 21. storočia zadlženost' miestnych samospráv problémom najmä veľkých miest (Bratislava a Košice), čo uvádza vo svojich výskumoch Kling a Nižňanský (2004). To, že zadlženost' slovenských miestnych samospráv neohrozuje makroekonomickú stabilitu (podobne ako v Českej republike) potvrdil výskum Žárskej a Kozovského (2008, in Maličká 2017, s. 302). Podiely dlhov obcí na celkovom verejnom dlhu nie sú vysoké, ale v jednotlivých zadlžených obciach môže spôsobiť veľké problémy.

Podľa Maličkej (2017, s. 305) „celkovou sumou dlhu obce sa rozumie súhrn záväzkov vyplývajúcich zo splácania istín návratných zdrojov financovania, záväzkov z investičných dodávateľských úverov a ručiteľských záväzkov obce. Do tejto sumy sa nezapočítavajú niektoré, v tomto zákone definované záväzky z pôžičiek a úverov (napr. pôžička od Audiovizuálneho fondu, úver zo Štátneho fondu rozvoja bývania na obstaranie obecných nájomných bytov, z Environmentálneho fondu, z Fondu na podporu umenia, záväzky z návratných zdrojov financovania prijatých na zabezpečenie predfinancovania realizácie spoločných programov Slovenskej republiky a Európskej únie, atď.).“

Podľa Horneka (2019, s. 230) kritický dlh obce sa stáva hlavnou témou miestnej politiky. Ak je obec kriticky zadlžená, je to hlavný problém, ktorý musia zástupcovia obce vyriešiť. Táto otázka riešenia kritického dlhu je hlavnou témou nasledujúcich komunálnych volieb aj volebných kampaní. V extrémnych prípadoch miestni obyvatelia nechcú vôbec kandidovať v komunálnych voľbách a viesť obec. Aj napriek zadlženosti vo veľkých zadlžených obciach volené funkcie stále oslovujú kandidátov. V prípade malých obcí, kde je atraktivita volených funkcií i za bežných podmienok nízka, zadlženost' obce zvyšuje potenciálny nezáujem o jej vedenie. Vo väčších obciach možno očakávať, že sa nájdu riešenia problému s dlhmi. Obyvatelia sú si vedomí následného zníženia poskytovaných služieb v dôsledku existujúceho dlhu. V takom prípade nezáleží na veľkosti obce, pretože služby musia byť obmedzené v malých aj veľkých obciach, ale kým veľké obce obmedzujú nadštandardné služby, malé obce musia obmedziť aj tie najzákladnejšie. Veľké obce môžu predať časť obecného majetku, zvyšujú poplatky za dopravu a miestne dane. Kritický dlh môže viesť k tomu, že ľudia opustia svoje bydlisko, čo predstavuje problém najmä pre malé obce. Pri dlhodobom zadlžovaní veľkých obcí a migrácii vysokého počtu obyvateľov ako uvádza Hornek (s. 230) klesne aj počet volených zástupcov, ako v prípade fenoménu zmenšujúcich sa obcí.

Najčastejšími príčinami zadlženia obcí je:

- chybné investičné rozhodnutie, investičné projekty pre rozvoj obce (zabezpečenie majetku, výstavba bytov, rekonštrukcia bytov...),
- porušenie rozpočtového poriadku – neplnenie podmienok poskytnutia dotácie,
- povinné spolufinancovanie projektov podporených z eurofondov,
- chybné účtovníctvo,
- neznalosť legislatívy,
- porušenie zákonov vedením obce – úmyselné i neúmyselné,
- živelná pohroma (Hornek 2019).

Maličká (2017, s. 311-313) skúmala v rokoch 2000 až 2014 determinanty zadlženosti miestnych samospráv Slovenskej republiky. Z výsledkov tohto výskumu je zrejmé, že v štatisticky významnom pozitívnom vzťahu so zadlženosťou slovenských miestnych samospráv sú premenné **dlh miestnych samospráv** a:

- **časové oneskorenie** – rast celkového dlhu v predchádzajúcom období spôsobuje rast celkového dlhu v súčasnom období vplyvom úrokov z dlhu,
- **dlhová služba** – rast dlhovej služby a rast dlhu v predchádzajúcom období spôsobuje rast zadlženosti miestnych samospráv na Slovensku najmä vplyvom úrokov z dlhu (rast nákladovej náročnosti splácania záväzkov z úverov môže spôsobiť ich financovanie novým úverom, čím sa zvýši celkový dlh miestnej samosprávy),
- **kapitálové príjmy** – rast kapitálových príjmov miestnych samospráv na Slovensku vedie k rastu ich zadlženosti (Maličká 2017, s. 311-313).

V štatisticky významnom negatívnom vzťahu k **dlhu miestnych samospráv** sú premenné (Maličká 2017, s. 313):

- **miera nezamestnanosti** – zvýšenie miery nezamestnanosti pôsobí v podmienkach Slovenska na pokles zadlženosti miestnych samospráv, podľa Maličkej (2017, s. 313): „*dochádza k zníženiu príjmov z podielovej dane a výpadky na bežných príjmoch spôsobujú, že využívanie návratných zdrojov financovania na zabezpečenie kapitálových investícií sa posúva do úzadia v prospech dôležitosti zabezpečenia bežných potrieb samosprávy. Rast podielu vlastných, prípadne daňových príjmov na celkových príjmoch miestnych samospráv indukuje tvorbu finančných zdrojov z vlastných zdrojov a nevyvoláva tlak na zvyšovanie zadlženosti a vytvára zdroje na znižovanie zadlženosti*“,

- **finančná autonómia** – rast podielu vlastných, prípadne daňových príjmov na celkových príjmoch miestnych samospráv indikuje tvorbu finančných zdrojov z vlastných zdrojov, nevyvoláva tlak na zvyšovanie zadlženosti a vytvára zdroje na znižovanie zadlženosti (obdobie rokov 2012–2014 predstavuje obdobie, v ktorom došlo k oživeniu ekonomiky, to vyvolalo ďalšie aktivity miestnych samospráv v oblasti investičných výdavkov a s tým spojeného využívania návratných zdrojov financovania).

Podľa Čapkovej (1999 in Maličká 2017, s. 304) „*predstavujú pôžičky a úvery pre miestne samosprávy prirodzený alebo najlepší spôsob financovania investičných výdavkov, ktoré môžu byť len zriedkavo pokryté bežnými príjmami. Tento spôsob financovania prenáša bremeno splácania do budúcnosti. To podporuje medzigeneračnú spravodlivosť, ktorá súvisí so životnosťou investície.*“

V slovenskej odbornej literatúre zatiaľ absentuje problematika skúmania zadlženosti miestnych samospráv v súvislosti s politickým cyklom. Zadlženosť obcí sa snažia krajiny regulovať a riešiť rôzne.

1.5 Regulácia a riešenie zadlženosti obcí

Ekonomická situácia niektorých obcí je na takej úrovni, že je potrebné riešenie zvonku obce, je potrebné pomôcť obciam zbaviť sa dlhov, zmierniť ich ekonomickú nestabilitu a efektívne zabezpečovať rozvoj obce – nastáva regulácia dlhu obcí a riešenie zadlženosti obcí. V rôznych krajinách sa tento problém obcí rieši rôzne, používajú sa rôzne mechanizmy, ktoré buď úplne zamedzujú vzniku situácie, kedy je obec zadlžená, alebo už zadlženej obci pomáhajú so zostavením záchranného rozpočtu na obnovenie finančnej rovnováhy. V mnohých európskych krajinách riešia problémy zadlžených obcí štátne inštitúcie. Niektoré krajiny používajú mechanizmy, ktoré zakazujú alebo aspoň prísne regulujú pôžičky obciam tak, aby sa úplne predišlo tomu, že obec nie je schopná plniť svoje finančné záväzky (Kameníčková 2012).

Na základe empirických príkladov Hornek (2019, s. 232-233) identifikoval **päť možných situácií, ktoré môžu nastať v kriticky zadlženej obci:**

1. **nevyriešená situácia** (ako príklad Hornek uvádza českú obec Turovica a slovenskú obec Ondavka),

2. **konkurz (bankrot) obce** – v Európe nie je bežnou záležitosťou (ako napr. v USA), dôvodom je, že v Európe má väčšina krajín mechanizmy, ktoré zamedzujú

zadlženiu obce, prípadne pomáhajú zadlženým obciam, aby boli schopné svoje záväzky splatiť,

3. dočasná nútená správa obce – Hornek uvádza ako príklad nútenú správ obcí na Slovensku, tejto situácii sa budeme v ďalšom venovať,

4. finančná pomoc od štátu – oddlženie obce – takéto situácie sa už vyskytli v Maďarsku (Harkani), Českej republike (Rokytnice nad Jizerou) i na Slovensku (Žilina),

5. samospráva si svoje dlhy rieši sama – do tejto kategórie patrí väčšina európskych zadlžených obcí, v závislosti od rozsahu dlhu dochádza k znižovaniu služieb (napr. zvýšením miestnych poplatkov, daní) – finančné problémy sa pravdepodobne stávajú predmetom miestnej komunálnej politiky.

1.5.1 Regulácia a riešenie zadlženosti obcí v niektorých krajinách EÚ

V Nemecku stanovuje vláda každoročne maximálny objem peňažných prostriedkov, ktoré si obce môžu vypožičať, predmetom regulácie je aj úroveň ich kapitálových výdavkov. Limity na objem peňazí, ktoré si obce môžu v danom období požičať, sú stanovované spolkovými krajinami a navyše každá pôžička obce podlieha schváleniu. Vo finančných problémoch obciam pomáha „sparkomissar“, ktorý je menovaný buď dozorujúcim ministerstvom vnútra alebo na základe dohody medzi ministerstvom a obcou (Hornek 2019, s. 233). *V Nemecku* (aj *vo Francúzsku*) existujú špeciálne inštitúcie, ktoré poskytujú obciam pôžičky za lepších podmienok, než by dostali na trhu, a len na projekty s veľmi malým rizikom (Kameníčková 2012).

V Maďarsku existuje osobitný zákon (prijatý bol už v roku 1996), ktorý umožňuje súdu vyhlásiť bankrot obce na návrh veriteľov, obec potom nesmie financovať nič okrem potrebných služieb pre svojich občanov. Tento zákon o bankrote obcí usiluje o transparentný a jednoznačný postup v prípade finančných ťažkostí obce tak, aby bol chránený dlžník aj veriteľ. Vyhlásenie bankrotu obce predchádza jej neschopnosť platiť zamestnancom, veriteľom a dodávateľom včas, t.j. do 60 dní od vzniku nároku na platbu (do šesťdesiatich dní neplnenie finančných záväzkov ide o nízku likviditu danej obce, potom o už o jej insolventnosť). Primárnym cieľom zákona o bankrote obce je obnova solventnosti obce, a to na základe zostavenie tzv. núdzového rozpočtu, ktorý by mal umožniť, aby obec plnila svoje základné funkcie. Zrušením všetkých zbytočných výdavkov a mobilizáciou možných zdrojov na zvýšenie príjmov by mal núdzový rozpočet zabezpečiť plné alebo aspoň čiastočné uspokojenie pohľadávok veriteľov a dodávateľov.

Zároveň by mal núdzový rozpočet slúžiť ako prevencia v tom zmysle, že obce a jej obchodní partneri budú svojím správaním a rozhodovaním predchádzať vzniku neudržateľnej finančnej situácie obce. Miera zadlženia obcí sa po prijatí zákona o bankrote obcí znížila. Od roku 1996 do 2000 požiadalo o vyhlásenie bankrotu iba 11 obcí (Maďarsko má viac ako 3000 obcí). V mnohých prípadoch dali veritelia a dlžníci prednosť mimosúdnej dohode. V roku 2000 požiadalo o vyhlásenie bankrotu 8 obcí a v 60 obciach, ktorým hrozil bankrot, sa veriteľ a dlžník dohodli mimosúdne. Dodnes nie je počet maďarských obcí, ktoré požiadali o vyhlásenie bankrotu, o mnoho vyššia (Kameníčková 2012). Po transformácii systému župnej samosprávy v roku 2012 sa riadenie zadlženosti župných samospráv stalo úlohou maďarského štátu. Táto problematika bola odstránená z mestského subsystému, no problém sa tým nevyriešil. Podlžnosti sú hradené z verejných financií. V Maďarsku je snaha o sprísnenie pravidiel tak, aby úhrady z verejných financií slúžili iba na pomoc samosprávam, ktoré sa bez zavinenia nachádzajú v situácii blízkej bankrotu, v rámci riadenia individuálneho dlhu (László 2012).

V Poľsku je vedenie zadlženej obce v problémoch dočasne zverené komisárovi. V takýchto poľských obciach sa znižujú všetky služby a všetky peniaze sa používajú na splácanie dlhu. Špirála dlhu obcí v Poľsku často spočíva v tom, že vláda opakovane ukladá nové povinnosti obciam bez toho, aby na tento účel zhromaždila peniaze. Obce si preto musia na splnenie požiadaviek vlády požičať peniaze. Banky požičiavajú peniaze dokonca aj obciam s veľkými dlhmi. Je isté, že banky dostanú svoje peniaze späť, pretože ide o štátny dlh. Zatiaľ v Poľsku neexistuje zákon, ktorý by zakazoval bankám požičiavať peniaze obciam v zlom stave (Skrobisz 2015 in Hornek 2019, s. 232).

Česká republika bola dlho poslednou krajinou v Európskej únii, ktorá nemala ukotvené zásady rozpočtovej zodpovednosti v zákone, až do roku 2017 (kedy boli naplnené odporúčania ratingových agentúr a iných renomovaných inštitúcií) nebolo zadlžovanie obcí ani prípadné riešenie zadlženia obcí nijako regulované (Pavelek 2017). Od roku 2017 platí v ČR Zákon č. 23/2017 Sb. o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Jednotlivým obciam a krajom tento zákon udeľuje pokyny, akým spôsobom majú fungovať, vymedzuje sektor verejných inštitúcií, ukladá povinnosť zostavovať rozpočet, určuje, čo všetko majú obce a kraje zverejňovať. Ak by sa týmito pravidlami samosprávy obcí neriadili, môže im byť zadržaná časť daňových príjmov (Zákon č. 23/2017 Sb.). Zavedenie tohto zákona znamená len monitorovanie dlhu, ak sa obec zadlží, je na nej, akým spôsobom to vyrieši, doposiaľ nie je v Českej republike (ČR) žiadna legislatívna či iná pomoc, ani metodika, ako má obec v problémoch a jej veritelia postupovať. Riešenie

pre české obce sa ešte len hľadá, o možnostiach riešenia úpadku obcí sa v ČR dlhodobo diskutuje, zatiaľ však nebola vytvorená príslušná právna úprava. Optimálne riešenie mala priniesť úprava insolvenčného zákona, ktorá by umožnila oddĺženie obce a využitie formy „osobného bankrotu“ podobne ako fyzických osôb (Provazníková 2015, s. 181).

V roku 2013 bola Ministerstvom financií spracovaná „Analýza riešenia úpadku územných samosprávnych celkov“, ktorá obsahovala tri varianty riešenia úpadku. Obec by mala šancu konsolidovať svoje majetkové vzťahy a mohla by svoju platobnú neschopnosť riešiť právnou cestou. Zákon o konkurze obce bol schválený vládou ČR, no Ministerstvo financií ČR ho do novely insolventného zákona z roku 2019 nezpracovalo. Ministerstvo spravodlivosti odmietlo myšlienku, že by bolo vysoko zadlženým obciam možné pomôcť cestou konkurzného práva. Podľa úradu nie je riešenie finančných ťažkostí formou konkurzu, oddĺženie či reorganizácia obce ani funkčné a praktické, ani potrebné. Insolvencia by navyše bola spojená s neúmernými ekonomickými a právnymi rizikami (Ministerstvo spravodlivosti 2017).

1.5.2 Regulácia a riešenie zadlženosti obcí na Slovensku

„Súčasná legislatíva SR reaguje na vzniknutú potrebu regulácie zadlženosti miestnych samospráv. Sú stanovené limity pre možnosti ďalšieho využitia návratných finančných zdrojov a ich prekročenie je upravené procedurálnym postupom a sankciami. Teória aj prax poukazuje na opodstatnenosť pravidla financovania bežných potrieb miestnej samosprávy z bežného rozpočtu, preto sa využívanie návratných finančných zdrojov s určitými výnimkami viaže zvyčajne na financovanie kapitálovo náročných investičných potrieb miestnej samosprávy. Obce a mestá vstupujú na úverový alebo kapitálový trh, keď si berú úver alebo emitujú komunálne obligácie. Vyššia vládna úroveň vo väčšine prípadov nezodpovedá za dlh miestnych samospráv, ustanovuje len zákonné limity zadlženosti“ (Maličká 2017, s. 301-302).

Na Slovensku je zadlženosť obce riešená tzv. ozdravným režimom a nútenou správou. Účelom týchto inštitútov je pomôcť obciam zbaviť sa ich dlhov, zmierniť ich ekonomickú nestabilitu a efektívne zabezpečiť rozvoj obce.

„Obec je povinná zaviesť ozdravný režim, ak celková výška jej záväzkov po lehote splatnosti presiahne 15 % skutočných bežných príjmov obce predchádzajúceho rozpočtového roka a ak obec neuhradila niektorý uznaný záväzok do 60 dní odo dňa jeho splatnosti“ (Zákon č. 583/2004 Z. z.). Do celkovej výšky záväzkov sa nepočítajú záväzky z

realizácie projektov spolufinancovaných EÚ. Počas ozdravného režimu nesmie byť poslancom, hlavnému kontrolórovi ani ostatným zamestnancom obce vyplácaná odmena a každý výdavok obce musí schváliť hlavný kontrolór obce. Ak obec nezavedie ozdravný režim alebo pretrváva situácia, ktorá viedla k zavedeniu ozdravného režimu, menuje Ministerstvo financií SR núteného správcu. V režime nútenej správy sa hospodári podľa tzv. krízového rozpočtu, v ktorom sú výdavky obce značne obmedzené (Zákon č. 583/2004 Z. z.).

Problémom zadlženosti obcí sa Slovensko začalo zaoberať v roku 2003, keď sa prevalilo nadmerné zadlženie niekoľkých slovenských obcí, mimo iných aj miest Bratislava a Košice. V snahe ustanoviť pravidlá pre používanie návratných finančných zdrojov pre územné samosprávy v súlade s Maastrichtskými kritériami (ktorých súčasťou je aj dlh miestnych samospráv) prebehla na Slovensku reforma verejnej správy a verejných financií, dlh miestnych samospráv začal byť sledovaný a následne regulovaný (Maličká 2017, s. 304).

Súčasnosť: V roku 2004 bol uzákonený Zákon č.583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy. O používaní návratných zdrojov financovania miestnymi samosprávami pojednáva § 17 tohto zákona.

1.5.3 Nútená správa obcí na Slovensku

Nútenú správu v európskych štátoch (podľa rešerše odbornej i zahraničnej literatúry) v podstate nenájdeme. Výnimkou je český inštitút správcu obce (Hornek 2016) a maďarský számvevők (voľne preložené ako audítori) (László 2012), ktoré sú diametrálne odlišné.

Na Slovensku je nútená správa obcí upravená zákonom č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o rozpočtových pravidlách). Tento zákon upravuje zákonné podmienky, ktoré musia obce splniť v prípade určitej ekonomickej zadlženosti. Podmienky upravené zákonom o rozpočtových pravidlách sa vzťahujú na ozdravný režim obce a nútenú správu. Nosná časť právnej úpravy ozdravného režimu a nútenej správy obcí je upravená v § 19 zákona o rozpočtových pravidlách, ale ich výklad je bezprostredne viazaný so zákonom o obecnom zriadení a ďalšími osobitnými právnymi predpismi.

Ozdravný režim obce a nútená správa obce sú samostatnými právnymi inštitútmi, ktoré riešia ekonomickú situáciu v obci, resp. ich zadlženosť a platobnú neschopnosť

(Veverková 2017). Ani jeden z týchto inštitútov vyjadrujúci určitý stupeň ekonomickej zadlženosti obce nemožno obmedziť iba na malé obce alebo obce a nezohľadniť ekonomické postavenie miest, či VÚC. Žiadna z jednotiek územnej samosprávy nemôže úplne vylúčiť do budúcnosti, že jej ekonomická situácia sa zmení pod vplyvom rôznych faktorov, ktoré môžu byť príčinou jej platobnej neschopnosti a zadlženosti.

Faktory, ktoré môžu podmieniť ekonomickú nestabilitu obce a naplniť zákonné podmienky zavedenia ozdravného režimu alebo nútenej správy obce, nemôžeme zovšeobecniť. Podľa Združenia miest a obcí dôvodov ozdravného režimu a nútenej správy je viacero. Zlá ekonomická situácia obcí môže byť spôsobená nevhodnými rozhodnutiami prijatými na miestnej úrovni, nevhodne investované finančné prostriedky, uzatvorenie nevýhodných alebo nezvážených úverových produktov, ale aj živelné pohromy a rozsah následkov, ktoré je nevyhnutné odstraňovať. V niektorých prípadoch dôvodom zadlženosti obce môže byť aj nevhodne nastavená fiškálna decentralizácia a financovanie obcí (Dvončová 2017).

Slabá ekonomická situácia obce môže byť následkom nesprávne vyhodnotených rizík, do ktorých obec vstupuje v rámci hospodárenia so svojim majetkom. Riziká nie sú prítomné iba v teoretickej rovine, čo dokazujú viaceré obce (vrátane miest a mestských častí), ktorá sa nachádzajú (nachádzali) v ozdravnom režime alebo boli pod nútenou správou (Franzenová 2016, s. 21). Ozdravný režim aj nútenú správu obcí je potrebné chápať ako spôsob riešenia a vymanenia sa spod zadlženosti, ale výsledok tohto procesu nemusí mať pre obec dlhodobé účinky, prípadne dopadá na výkon samosprávy a na účasť obyvateľov na správe vecí verejných.

Podľa ustanovenia § 19 zákona o rozpočtových pravidlách spravidla platí, že inštitút ozdravného režimu predchádza nútenej správe s jedinou výnimkou, ktorá sa uplatní, ak Ministerstvo financií Slovenskej republiky (MF SR) rozhodne o zavedení nútenej správy z dôvodu, že obec postupovala v rozpore s ustanovením § 19 ods. 1 zákona o rozpočtových pravidlách a nezaviedla ozdravný režim (§ 19 ods. 1, § 19 ods. 10 písm. a) zákona č. 583/2004 Z. z., 2004). Ide o jedinú výnimku, ktorú tento právny predpis upravuje. V ostatných prípadoch sa vždy zavádza ozdravný režim ako proces predchádzajúci nútenej správe, čo má viacero podstatných významov pre obec a výkon samosprávnych pôsobností.

Zákonodarca zasiahol v posledných rokoch do právnej úpravy ozdravného režimu a nútenej správy obcí, čím eliminoval nedostatky, ktorým dlhodobo trpela, a ktoré mohli byť dôvodom, že nútená správa obce bola zavedená. Obec je povinná zaviesť ozdravný

režim obce, ak výška jej záväzkov, ktoré sú po splatnosti, presahuje 15 % jej bežných príjmov z predchádzajúceho rozpočtového roka. Kumulatívne musí byť splnená podmienka, že obec niektorý z uznaných záväzkov neuhradila v lehote 60 dní od dátumu splatnosti (§ 19 ods. 1 zákona č. 583/2004 Z. z.).

V roku 2014 bola prijatá novela zákona o rozpočtových pravidlách, ktorá ustanovila výnimku z posudzovania splnenia podmienok povinnosti obce zaviesť ozdravný režim obce. Zákonom č. 426/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov bola zavedená zmena spôsobu výpočtu celkovej výšky záväzkov na účely posúdenia splnenia podmienok uplatnenia ozdravného režimu – do celkovej výšky záväzkov obce sa už nezapočítavajú záväzky, ktoré vznikajú z uskutočňovania spoločných programov SR a EÚ, operačných programov, ktoré sú zahrnuté do cieľa Európska územná spolupráca a programov, ktorých financovanie je založené na medzinárodných zmluvách o poskytnutí grantu uzatvorených medzi SR a ostatnými krajinami najviac v sume zmluvne dohodnutého nenávratného finančného príspevku (§ 19 ods. 1 zákona č. 426/2013 Z. z.). Tieto legislatívne zmeny nastali z dôvodu, že obce sa mohli aj bez skutočností, ktoré dokážu ovplyvniť, dostať do oneskorenia dojednaných platieb a splnili podmienky pre zavedenie ozdravného režimu (Harušťáková, Sýkora 2019).

Po splnení uvedených podmienok obec má zákonnú povinnosť ohlásiť tieto skutočnosti Ministerstvu financií SR. Starosta má zákonnú povinnosť vyhotoviť návrh na zavedenie ozdravného režimu. Tento návrh musí obsahovať ozdravný rozpočet obce a návrh opatrení, pomocou ktorých je možné stabilizovať rozpočtové hospodárenie obce. Súčasťou opatrení na stabilizáciu rozpočtového hospodárenia musí byť aj harmonogram splácania existujúcich záväzkov obce (§ 19 ods. 2 zákona č. 583/2004 Z.z.).

Starosta obce zohráva kľúčovú úlohu, jeho povinnosti nie sú smerované iba k Ministerstvu financií SR, ale musí ich dodržiavať vo vzťahu k obecnému zastupiteľstvu. V rovnakej lehote návrh na zavedenie ozdravného režimu predkladá aj obecnému zastupiteľstvu, ktoré je povinné ho prerokovať tiež v 15-dňovej lehote od dňa jeho predloženia starostom. Kľúčové postavenie má v tomto procese aj hlavný kontrolór obce, ktorý nie je orgánom obce, ale jej zamestnancom v pracovnoprávnom vzťahu (Tekeli, Hoffmann 2013, s. 54). Rozhodnutia prijímané obecným zastupiteľstvom a konanie starostu obce v ozdravnom režime stále nepodliehajú priamej kontrole štátu. Vždy ide o režim upravený v rámci obce a vykonávaný pod dohľadom hlavného kontrolóra obce.

Postavenie hlavného kontrolóra obce v ozdravnom režime spočíva v tom, že obec má obmedzené možnosti používania finančných prostriedkov. Finančné prostriedky obce môžu byť použité výlučne až po predchádzajúcom odsúhlasení hlavným kontrolórom a iba vtedy, ak spĺňajú požiadavky upravené v ozdravnom rozpočte. Žiadna finančná operácia, ktorej predmetom sú finančné prostriedky obce, nemôže byť zrealizovaná bez súhlasu hlavného kontrolóra podľa § 19 ods. 4 zákona o obecnom zriadení. Hlavný kontrolór obce má ustanovené povinnosti vo vzťahu k obecnému zastupiteľstvu, ktorému predkladá správy týkajúce sa ozdravného režimu, dodržiavania ozdravného rozpočtu a vyjadrenie k správe o plnení ozdravného režimu, ktorú predkladá starosta každý mesiac obecnému zastupiteľstvu (Tekeli, Hoffmann 2013, s. 163).

Obecné zastupiteľstvo obce by tak malo mať k dispozícii podklady od starostu obce, ktoré sú kontrolované hlavným kontrolórom obce ako dostatočne vierohodné záznamy o plnení podmienok ozdravného režimu. Aby bol účel ozdravného režimu dosiahnutý a obec sa nezadlžovala aj v čase nestabilnej finančnej situácie, zákon bráni tomu, aby obec vstupovala do ďalších záväzkov formou prijímania návratných zdrojov financovania. Výnimkou sú zdroje návratného financovania, ktoré podliehajú predchádzajúcemu schváleniu Ministerstva financií SR a ich poskytovateľom môže byť výlučne subjekt verejnej správy, banka alebo pobočka zahraničnej banky, a to za účelom úhrad už existujúcich dlhov obce (§ 19 ods. 8 Zákona č. 583/2004 Z. z.)

„Ministerstvo, sekcia rozpočtovej politiky, môže na základe žiadosti obce a stanoviska hlavného kontrolóra predĺžiť hospodárenie obce v ozdravnom režime s lehotou najviac 90 dní, ak obec preukáže, že plnením prijatých opatrení dosiahla zlepšenie výsledkov hospodárenia, najmä zníženie celkových záväzkov uvedených v § 19 ods. 1 zákona. Ministerstvo, sekcia rozpočtovej politiky, pred vydaním súhlasu na predĺženie hospodárenia v ozdravnom režime posúdi predložené výsledky hospodárenia obce, plnenie ozdravného rozpočtu, zníženie celkových záväzkov a pri rozhodovaní prihliada na stanovisko hlavného kontrolóra obce. Ministerstvo, sekcia rozpočtovej politiky, môže si od obce vyžiadať aj ďalšie účtovné a finančné výkazy na preukázanie zlepšených výsledkov hospodárenia v ozdravnom režime“ (Ministerstvo financií, 2005).

Zákon tak umožňuje obciam, u ktorých je objektívna perspektíva zlepšenia ekonomickej situácie a odstránenia stavu, ktorý viedol k zavedeniu ozdravného režimu, zotrvať v ozdravnom režime a nepristúpiť k zavedeniu nútenej správy nad obcou.

Tri mesiace by mali obci postačovať k tomu, aby preukázala pozitívnu zmenu v hospodárení s finančnými prostriedkami obce a plnenie svojich záväzkov. Pozitívne

výsledky v hospodárení zrealizované počas troch mesiacov môžu obec udržať mimo zavedenia nútenej správy, čo však nie je garancia ďalšieho úspešného hospodárenia obce. Ministerstvo financií SR môže podľa § 19 ods. 9 Zákona č. 583/2004 Z.z. predĺžiť lehotu na trvanie ozdravného režimu obce na základe jej žiadosti, ale predĺženie nemôže presahovať 90 dní. Predĺženie ozdravného režimu nie je prípustné v obciach, ktoré nepreukážu pozitívne výsledky hospodárenia, ale trojmesačná lehota nemusí byť dostačujúca k tak zásadným zmenám v hospodárení obce.

Výsledky dosiahnuté v rámci ozdravného režimu obce sú podkladom k rozhodnutiu Ministerstva financií SR o zavedení nútenej správy nad obcou. K tomu dochádza aj vtedy, ak obec nesplnila povinnosť zaviesť ozdravný režim, čím mohla fakticky predísť zavedeniu nútenej správy.

Pred zavedením nútenej správy Ministerstvo financií SR alebo ním poverený Úrad vládneho auditu preverí skutočnosti odôvodňujúce jej zavedenie a dôvody neuhradenia záväzku. Obec je povinná poskytnúť nevyhnutne potrebnú súčinnosť na uvedené účely, poskytnúť účtovné a iné potrebné doklady. Ukončením preverovania vyššie uvedených skutočností a doručením správy Úradu vládneho auditu Ministerstvu financií SR, ktorou sa potvrdí neschopnosť obce uhrádzať splatné záväzky, sa začína konanie o zavedení nútenej správy. Ministerstvo financií SR vydá rozhodnutie o zavedení nútenej správy obce do 60 dní od dňa začatia konania, zároveň určí núteného správcu. Obec v lehote 7 dní odo dňa doručenia rozhodnutia o zavedení nútenej správy musí toto rozhodnutie zverejniť spôsobom v obci obvyklým a v rovnakej lehote 7 dní musí informovať o tejto skutočnosti všetky banky, ktoré vedú účty obce ako aj všetkých svojich veriteľov (Dvončová 2017).

Právna úprava nútenej správy (spolu s ozdravným režimom) v zákone je mimoriadne skromná a je obsiahnutá iba v jednom paragrafe. Takáto strohá právna úprava a minimálne využívanie režimu nútenej správy zo strany obcí a v podstate neexistujúca judikatúra majú za následok problémy, ktoré sa v reálnom živote obce v režime nútenej správy vyskytujú. Riešenie vzniknutých problémov nie je zákonnými právnymi predpismi nijako upravené (Kuspan 2020a).

Podľa Kuspana by malo byť uznesenie obecného zastupiteľstva o zavedení ozdravného režimu priamym podkladom pre banku, aby došlo k zastaveniu exekúcie na účtoch obce, rovnako aj uznesenie obecného zastupiteľstva, ktorým požiada MF SR o zavedenie nútenej správy by malo byť priamym podkladom pre banku, aby došlo k zastaveniu exekúcie na účtoch obce (Kuspan 2020a). „*Riziko poškodenia práv veriteľov*

je neporovnateľne nižšie ako úplné zastavenie chodu obce v dôsledku nemožnosti uhrádzať základné služby potrebné pre jej chod“ (Kuspan 2020a).

Ministerstvo financií SR vymenuje núteného správcu obce. Núteným správcom môže byť iba fyzická osoba, ktorá spĺňa podmienky (Ministerstvo financií SR, 2005):

„a) má skončené vysokoškolské vzdelanie a odbornú prax v oblasti financií najmenej päť rokov,

b) nie je starostom, členom iného orgánu obce alebo zamestnancom obce, nad ktorou sa zavádza nútená správa,

c) nie je blízkou osobou podľa ustanovenia § 116 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v platnom znení starostovi, členovi iného orgánu obce alebo zamestnancom obce, nad ktorou sa zavádza nútená správa“ (Dvončová 2017).

„Zavedenie nútenej správy je proces, ktorý aj v optimálnom prípade trvá niekoľko týždňov, reálne však môže trvať aj podstatne dlhšie, napríklad v prípade, keď sa MF SR nepodarí nájsť vhodného núteného správcu a obec sa tak dostane do zložitej existenčnej situácie“ (Kuspan 2020a).

Ministerstvo financií (MF SR) uzatvára s núteným správcom zmluvu o výkone činnosti núteného správcu, ktorá podrobnejšie vymedzí jeho práva a povinnosti. Výšku odmeny núteného správcu určí ministerstvo financií (MF SR) a oznámi ju príslušnej obci. S výkonom nútenej správy sa spájajú aj náklady vrátane odmeny núteného správcu, ktoré uhrádza obec, nad ktorou sa zaviedla nútená správa (Ministerstvo financií SR, 2005). Obci tým vzniknú ďalšie náklady spojené s výkonom funkcie núteného správcu.

Obci vznikajú ďalšie náklady spojené s výkonom funkcie núteného správcu. Pozitívne možno hodnotiť snahu zákonodarcu obmedziť zmarenie účelu nútenej správy obce obmedzením vzájomných vzťahov medzi núteným správcom a samotnou obcou. Z týchto dôvodov sú zavedené obmedzenia, aby núteným správcom nebola osoba blízka niektorému z členov orgánov obce a jej zamestnancov. V ustanovení § 14 písm. b) a c) Zákona č. 583/2004 Z.z. je podľa nás dôkladne zohľadnené, aby núteným správcom nebola osoba, ktorá je poslancom obecného zastupiteľstva a aby to nebol starosta obce. Okrem toho, že zákon obmedzuje takúto kumuláciu funkcií, kedy prihliada na členov orgánov obce, neopomína ani širší okruh vzťahov, t.j. zamestnanecké vzťahy, ktoré sa týkajú napríklad zamestnancov obecných úradov. Ani takáto osoba nemôže byť núteným správcom dohliadajúcim nad plnením povinností v rámci nútenej správy obce. V tomto smere by sa nejednalo o osobu, ktorá je v rámci svojej pôsobnosti spôsobilá ovplyvniť prijímané rozhodnutia v obci, pretože nie je poslancom obecného zastupiteľstva a nemôže

ani konať navonok v právnych vzťahoch s tretími osobami, čo prináleží iba starostovi obce, ale tento užší vzťah s obcou by mohol narušiť riadny výkon kontroly nad nútenou správou obce a obmedzeniami, ktoré musia byť zo zákona dodržané. Zákonodarca zachádza pri právnej úprave týchto obmedzení ešte ďalej a zabráňuje kumulácii funkcie núteného správcu s blízkymi osobami vyššie uvedených osôb pôsobiacich vo funkciách orgánov obce a orgánov zriaďovaných orgánmi obce (Dvončová 2017).

Obec, ktorá sa nachádza v nútenej správe musí dodržiavať zákonom ustanovené pravidlá, čím dochádza k obmedzeniu jej finančnej autonómie. Obec zriadi v banke osobitný účet, na ktorý prevedie všetky financie z doterajších účtoch okrem tých peňažných prostriedkov, ktoré je obec povinná viesť na samostatných účtoch podľa osobitného zákona. Všetky príjmy obce odvtedy plynú na tento osobitný účet nútenej správy, okrem príjmov, ktoré je obec povinná viesť na samostatných účtoch podľa osobitného zákona. Peňažné prostriedky na tomto účte nútenej správy nepodliehajú výkonu exekúcie. Akékoľvek nakladanie s peňažnými prostriedkami na účtoch podlieha predchádzajúcemu písomnému súhlasu núteného správcu obce. Obec je povinná do 30 dní odo dňa doručenia rozhodnutia o zavedení nútenej správy zostaviť a schváliť krízový rozpočet na obdobie od zavedenia nútenej správy až do konca rozpočtového roka, v ktorom sa zavádza nútená správa, schváliť program konsolidácie rozpočtového hospodárenia vrátane časového harmonogramu splácania svojich záväzkov (§ 19 ods. 17 až 22 Zákona č. 583/2004).

Starostovi, poslancom obecného zastupiteľstva, hlavnému kontrolórovi ani ostatným zamestnancom obce nesmie byť v období nútenej správy vyplatená odmena. Nútený správca zistí stav hospodárenia obce, obec je povinná umožniť mu nahliadať do všetkých účtovných dokladov a dokladov potrebných na účely zistenia stavu hospodárenia obce. Počas nútenej správy obec nesmie vstupovať (čo môže byť práve negatívom) do nových záväzkov vyplývajúcich z prijatia návratných zdrojov financovania s výnimkou prijatia návratného zdroja financovania po predchádzajúcom písomnom súhlase núteného správcu poskytnutého subjektom verejnej správy, bankou alebo pobočkou zahraničnej banky na splácanie záväzkov podľa §19 ods. 1 Zákona č. 583/2004 Z. z. (Zákon č. 583/2004 Z. z.).

Zákon teda výslovne obmedzuje odmeňovanie osôb vo funkcii starostu obce a poslancov obecného zastupiteľstva. Nejde však o plat starostu obce a platy poslancov obecného zastupiteľstva, ale o vyplácanie odmien a obmedzenie sa vzťahuje aj na zamestnancov obce, napríklad zamestnancov obecného úradu či hlavného kontrolóra obce.

Tu považujeme za podstatné zdôrazniť, že zákonodarca nezasahuje do garantovaného práva na odmenu za vykonanú prácu, pretože ide o právo vyplývajúce priamo z Ústavy Slovenskej republiky. Zákon výslovne upravuje zákaz vyplácania odmien, nie zbavenie nároku na ohodnotenie za vykonanú prácu, teda plat. Starosta obce, poslanci obecného zastupiteľstva ani zamestnanci obce nie sú ukrátení na odmene za vykonanú prácu ako základnému znaku závislej práce, hoci tento znak už nie je súčasťou jej definície (Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Pri hlavnom kontrolórovi vychádzame z ustanovení zákona o obecnom zriadení, t.j. § 18c tohto zákona, ktoré upravuje platové pomery hlavného kontrolóra obce. Jeho plat v zmysle tohto ustanovenia zostáva zachovaný, ale ak obecné zastupiteľstvo pred nariadením nútenej správy obce schválilo mesačnú odmenu hlavnému kontrolórovi, prípadne sa na nej dohodli obecné zastupiteľstvá, ktoré majú jedného hlavného kontrolóra podľa § 18c ods. 5 a 6 zákona o obecnom zriadení, hlavný kontrolór nemá právny nárok na odmenu bez ohľadu na to, že mu bola schválená. Navonok sa tento prístup nemusí javiť ako efektívny prostriedok obmedzenia nakladania s finančnými prostriedkami obce, ale sme názoru, že ide o efektívny prostriedok, ako zabrániť zbytočnému zadlžovaniu obce. Odmena hlavného kontrolóra obce môže byť totiž schválená obecným zastupiteľstvom až do výšky 30 % z jeho mesačného platu. Podľa tabuľky³, ktorá upravuje plat hlavného kontrolóra, aj v tých najmenších obciach, ktoré majú iba do 500 obyvateľov, je plat hlavného kontrolóra vypočítaný ako súčin kvocientu 1,15 a priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve za minulý kalendárny rok (v roku 2019 suma 1 092 € (Odvody od januára 2021 www.doveda.sk)). To znamená, že ak plat hlavného kontrolóra je 1225,8 €, jeho odmena môže dosahovať až 376,74 € mesačne. Kvocient rozhodujúci pre určenie výšky platu hlavného kontrolóra obce sa zvyšuje v závislosti od počtu obyvateľov obce a v obciach s počtom obyvateľov napríklad od 50 001 do 100 000, hlavný kontrolór má plat určený v sume 2 697,24 € a výška jeho odmeny môže dosahovať až 809,17 €. Treba si uvedomiť, že práve v obciach s malým či menším počtom obyvateľov ide o významný zásah do financií obce, kde hlavný kontrolór nevykonáva také množstvo úkonov a presadzujú sa príbuzenské vzťahy aj medzi poslancami obecného zastupiteľstva a hlavným kontrolórom obce (Zákon č. 583/2004 Z. z.).

Pri starostovi obce je situácia odlišná, pretože starosta nie je zamestnancom obce. *„Základným znakom funkcie starostu je, že nie je vykonávaná v pracovnom pomere. Podľa*

³ Možnosť pozrieť na tomto odkaze: <https://knowwww.eu/nodes/5a60a911504505000137b0b8>.

ustanovenia § 2 ods. 1 zákona č. 253/1994 Z. z o právnom postavení a platových pomeroch starostov obcí a primátorov miest v znení neskorších predpisov, je deklarované, že výkon tejto funkcie je nezlučiteľný s funkciami podľa osobitného predpisu (§ 13 ods. 3 zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení) a s výkonom práce zamestnanca obce“ (Ondrová, Píry 2018, s. 285).

Zákon č. 253/1994 Z.z. (1994) upravuje obdobne ako zákon o obecnom zriadení pri hlavnom kontrolórovi, podmienky a spôsob určenia platu starostu obce, ale zároveň obmedzuje jeho plat v prípadoch, kedy je zavedený ozdravný režim a nútená správa obce.

Na základe hospodárenia jednotlivých miest a obcí INEKO (hospodarenieobci.sk), ako inštitúcia zaoberajúca financiami obcí a VÚC zhromažďuje údaje a udáva vyhodnotenie o hospodárení. Sú obce, ktorým sa dlhodobo darí, prosperujú a nachádzajú sa na vrchole rebríčka, iným sa nedarí. U jedných funguje systém financovania, ktorý je dobre nastavený a u iných sa ukazuje ako nedostatočný. Obce majú možnosť peniaze získať aj prostredníctvom úveru. Pri neschopnosti splácania svojich záväzkov sa môžu dostať do zadlženia a prvým krokom ako situáciu riešiť je tzv. ozdravný režim. Jednou z hlavných podmienok je celková výška jej záväzkov, ak po lehote splatnosti presiahne 15 % bežných príjmov obce predchádzajúceho rozpočtového roka, a ak neuhradila niektorý uznaný záväzok do 60 dní odo dňa jeho splatnosti. Starosta je najprv povinný vypracovať projekt k ozdravnému režimu. Následne sa pokračuje podľa príslušnej legislatívy (Zákon č. 583/2004 Z. z).

Pre takéto situácie je k dispozícii aj Metodická príručka Ministerstva financií Slovenskej republiky o ozdravnom režime a nútenej správe⁴. V nej sa nachádzajú povinnosti, úlohy, rozhodnutie o nútenej správe, zmluva o výkone činnosti núteného správcu, jeho povinnosti a práva.

Podľa Kuspana (2020a) však Metodická príručka MF SR o ozdravnom režime a nútenej správe z veľkej časti kopíruje znenie zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a neprináša žiadne nové usmernenia pre obce alebo nútených správcov.

Ministerstvo financií SR môže v obci zaviesť inštitút nútenej správy (Zákon č. 583/2004 Z. z). Ide o určitú záchranu aj pred tzv. právnou exekúciou. Režimu nútenej správy podliehajú nielen obce ale i mestské časti a vyššie územné celky. Zavedený je, ak (Dvončová 2017, s. 1):

„a) obec nezaviedla ozdravný režim,

⁴ Metodická príručka Ministerstva financií Slovenskej republiky o ozdravnom režime a nútenej správe obce. [cit. 2020-02-03] URL: <<http://www1.mfsr.sk/Default.aspx?CatID=4617>>.

b) po skončení hospodárenia v ozdravnom režime trvajú skutočnosti podľa § 19 ods. 1 zákona o rozpočtových pravidlách, ktoré odôvodňujú predtým zavedenie ozdravného režimu obce, a to podľa zistení Ministerstva financií SR, alebo na základe oznámenia starostu, hlavného kontrolóra obce, audítora, veriteľa obce, alebo štátneho orgánu, alebo
c) obec opakovane nepredložila výkazy podľa osobitného predpisu.“

Nútená správa sa snaží prinavrátiť pôvodný stav cez núteného správcu, ktorý je spojovacím článkom medzi obcou a Ministerstvom financií SR. Ak sa zistí, že dôvody na nútenú správu pominuli, nútená správa sa zruší (Zákon č. 583/2004 Z. z.).

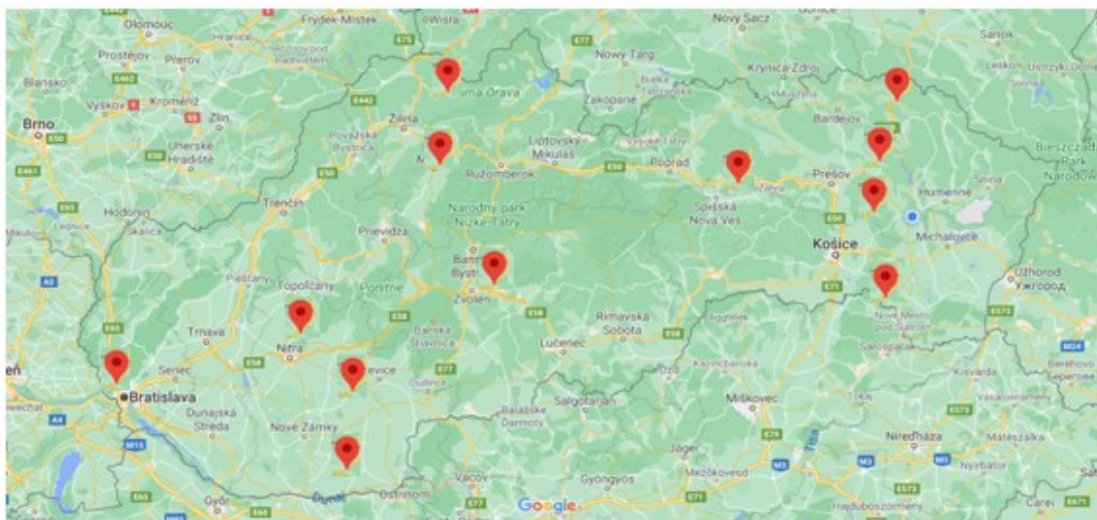
Nútená správa znamená pre obec mnohé obmedzenia, týka sa to napríklad podpory obecným alebo športovým organizáciám, obmedzenosti pri žiadostiach o granty a eurofondy. Na druhej strane obec dokáže cez samostatný účet, ktorý v nútenej správe má obec založený, uhrádzať najpotrebnejšie veci – napríklad poplatky za elektrickú energiu, osvetlenie, vývoz odpadu...

2 VÝSKUM NÚTENEJ SPRÁVY OBCÍ NA SLOVENSKU

Jednotlivé slovenské obce, ktoré sú alebo boli v nútenej správe sa odlišujú nielen v trvaní nútenej správy ale aj ich geografickou polohou a veľkosťou. Na základe toho nenachádzame jedno centrum, kde je nútená správa, ale môžeme skúmať každú obec ako unikátnu s inou polohou a identifikovať spoločné znaky, príčiny a dopady. V žiadnej časti Slovenska sa nenachádza obec s nútenou správou v bezprostrednej blízkosti s inou. Veľkosť obce – čo sa týka obecnej štruktúry, Slovensko (podobne ako Česká republika a Francúzsko) je extrémne fragmentovanou krajinou Európy. Pre účely analýzy sme použili 4 veľkostné kategórie obcí:

1. malé vidiecke obce do 1 000 obyvateľov (6 obcí),
2. veľké vidiecke obce s obyvateľmi nad 1 000 obyvateľov (4 obce),
3. malé mestské časti obce s obyvateľmi 1001-5000 (1 obec),
4. mestá s obyvateľmi nad 5 000 (1 obec).

Geografické umiestnenie obcí:

Obrázok 2 Rozmiestnenie slovenských obcí v nútenej správe
Zdroj: vlastné spracovanie Google Maps

2.1 Obec Devín

Mestská časť Bratislava – Devín je v nútenej správe od 08.04.2005. Od 1.11.2014 je pod správou hlavného mesta Bratislava. Je to prvá obec na Slovensku, na ktorú bola zavedená nútená správa – trvá najdlhšie – vyše 15 rokov (Ministerstvo 2005a).

Obec Devín je jedna z najmenších mestských častí hlavného mesta Slovenskej republiky – Bratislavy. V obci Devín je materská škola, základná škola, dom kultúry, rímskokatolícky kostol sv. Križa – Panny Márie. Väčšina obyvateľov Devína za prácou dochádza.

Počet obyvateľov: 1 679

Rozloha: 13,98 km²

Hustota obyvateľov: 120,1 ob/ km² (Podmanická 2014).

2.1.1 Dôvody a vývoj zadlženia obce Devín – cesta k zavedeniu nútenej správy

Zadlžovanie bratislavskej mestskej časti Devín sa začalo koncom 90. rokov minulého storočia, keď sa začal realizovať projekt obytnej zóny Lomnická prostredníctvom spoločnosti Devín Holding a.s. Vtedy bol starostom J.N., ktorý plánoval spolu so skupinou ľudí okolo seba postaviť nové obytné centrum na skúpených pozemkoch. Obec by na následnom predaji bytov zarobila. Na financovanie tohto projektu nepristúpila žiadna banka, tak sa rozhodli zabezpečiť peniaze formou zmeniek, zapojili do projektu samotných občanov. Išlo o tzv. zálohové peniaze na výstavbu (inžinierske siete, výstavba...) vo výške do 1,5 mil. Sk⁵. Do roku 2000 bolo vystavených 23 zmeniek v celkovej hodnote 735 mil. Sk, pričom niektoré slúžili na vyplatenie predošlých zmeniek. V roku 2001 boli nevyplatené zmenky v hodnote 282 mil. Sk, na pozemky obce boli uvalené exekúcie (Havlík 2013).

Rozostavaný projekt obytnej zóny, bol pozastavený, začal chátrať a ostalo viacero veriteľov. Boli to veritelia, ktorí požičali hotovosť, spoločnosti podieľajúce sa na samotnej výstavbe (dodávatelia a spoločnosti, ktoré ich pohľadávky prebrali), občania, ktorí zaplatili zálohu za byty a orgány verejnej správy (Ministerstvo financií SR a Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR), ktoré Devínu poskytli dotácie. Podľa prednostky miestneho úradu Devín, Ing. Lenky Satinovej, boli na základe zmluvy medzi mestskou časťou Devín a magistrátom hlavného mesta odškodnení všetci občania, ktorí zaplatili zálohu súhlasili s odškodnením a zriekli sa nároku na úrok z omeškania(okrem jedného) (Tunegy 2014, s. 4).

Dotácie zo strany verejnej správy boli využité v rozpore s účelom, na ktorý využité mali byť, preto ich mestská časť mala vrátiť aj s pokutou, ktorú dostala za ich neoprávnené využitie. Najväčšími veriteľmi ostali dodávatelia projektu obytnej zóny a následne

⁵ Od 31.12.2008 sa v Slovenskej republike používa €.

spoločnosti, ktoré ich pohľadávky prebrali. Keďže tieto zostávajúce dlhy sa ukázali ako nesplateľné a zároveň Devín naplnil predpoklady na zavedenie nútenej správy. Na základe žiadosti o zavedenie nútenej správy vykonala SFK na podnet MF SR finančnú kontrolu za účelom preverenia skutočností rozhodujúcich pre zavedenie nútenej správy. Podľa tejto finančnej kontroly celkové dlhodobé záväzky po lehote splatnosti boli v danom čase 342 090 851 Sk, čo je 3 380 % skutočných bežných príjmov mestskej časti za rok 2003 (Ministerstvo 2005b). Tieto záväzky pozostávali najmä z (Ministerstvo 2005b):

- neuhradených zmeniek a úverov v sume 271 750 000 Sk,
- neuhradených faktúr vystavených Devín Holding, a.s. v sume 7 068 528 Sk,
- neuhradených faktúr firmy Doprastav, a.s. za stavebné práce v sume 51 185 074 Sk,
- neuhradených faktúr za právne služby za rok 2011 v sume 512 864 Sk,
- záväzku voči občanovi Ing. A.B. v sume 4 000 000 Sk,
- záväzku voči J&T GLOBAL, a.s., Bratislava vo výške 4 000 000 Sk (zmluva o pôžičke so zmluvou o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam).

Okrem týchto dlhodobých záväzkov zistila kontrola SFK Bratislava k 31.12.2004 krátkodobé záväzky vo výške 884 000 Sk a ďalšie neuhradené záväzky. Bolo zistené, že Devín vykazoval už k 31.12.1998 uznané záväzky neuhradené viac ako 60 dní po splatnosti presahujúce 15 % skutočných bežných príjmov obce za predchádzajúci rozpočtový rok, čiže už vtedy mal byť zavedený ozdravný režim (Ministerstvo 2005c).

Podľa písomného vyjadrenia vtedajšieho starostu obce J.P. vznikli záväzky za volebné obdobie rokov 1997 až 2002, teda za predchádzajúceho vedenia mestskej časti. Pri prevzatí funkcie starostu ním (J.P.) neboli od decembra 2002 odovzdané žiadne doklady o dovtedajších záväzkoch a preto ani neboli uhrádzané. Až po vykonaní finančnej analýzy za obdobie rokov 1997 až 2002 starosta oznámil túto skutočnosť MF SR (Tunega 2014, s. 5-6).

Podľa terajšej starostky obce Devín Kolkovej (2020) v roku 2020 tu bola povodeň, obec dostala dotáciu na odstránenie následkov, ale tá dotácia bola použitá na iné než na čo mala byť, preto obec musela tieto prostriedky vrátiť, čo navýšilo dlh obce.

2.1.2 Nútená správa v obci Devín

Dňa 8.4.2005 vyhlásilo MF SR nad Mestskou časťou Devín nútenú správu a vymenovalo núteného správcu. Zákonom ustanovenú povinnosť – schváliť krízový rozpočet v lehote 30 dní od doručenia oznámenia o zavedení nútenej správy mestská časť

nesplnila, ani rozpočet na rok 2005 nebol zostavený a schválený do konca roku 2005. MF SR bol nútený správca požiadaný o predloženie správy o zistenom stave hospodárenia a konsolidácie mestskej časti, ten predložil MF SR „Inventúrny súpis záväzkov“, podľa ktorého boli záväzky po lehote splatnosti v sume viac ako 883 mil. Sk, pričom pri zavedení nútenej správy SFK uviedla celkové záväzky po lehote splatnosti „len“ v sume 342 090 851 Sk (Tunega 2014, s.6).

Podľa Odboru rozpočtovej regulácie MF SR bola nútená správa Devína dlhodobou nefunkčnou považovaná a neefektívna kvôli zásadným rozporom medzi starostom, núteným správcom a miestnym zastupiteľstvom, splňala len ochrannú funkciu pred veriteľmi. V roku 2006 bola SFK Bratislava vykonaná znovu finančná kontrola, v období nútenej správy boli zistené pochybenia: nebol schválený záverečný účet za rok 2005, poslancovi boli vyplatené odmeny vo výške 18 810 Sk (čo nie je v nútenej správe dovolené). Po voľbách v roku 2006 sa stala starostkou Ing. Ľubica Kolková, ktorej bývalý starosta neodovzdal riadne agendu úradu a zároveň bez súhlasu zastupiteľstva rozviazal pracovný pomer (z organizačných dôvodov) so šiestimi pracovníkmi, ktorým bolo nezákonne vyplatené odstupné (so súhlasom starostu i núteného správcu), preto starostka podala žiadosť o vyšetrenie okolností sprevádzajúcich odovzdávanie úradu (Tunega 2014, s. 8).

Podľa Zákona č. 523/2004 Z. z. je obec v nútenej správe povinná zvyšovať miestne dane. Podľa Tunegu: *„Vzhľadom k tomu, že Devín má záväzky po lehote splatnosti niekoľkonásobne vyššie ako bežné príjmy, ani radikálne zvýšenie miestnych daní a poplatkov by nezmenilo udržateľnosť dlhu, ale výrazne by to znížilo komfort obyvateľov. Z tohto dôvodu obec zvyšuje miestne dane a poplatky iba v nevyhnutnej miere, a to tak, aby administratívne náklady na tieto zmeny neprevýšili ich finančný prínos. Z dôvodu nútenej správy nemôže Devín vykonávať akékoľvek rozvojové a investičné aktivity, ani sa uchádzať o čerpanie eurofondov alebo iných rozvojových fondov, môže opravovať havarijné stavy. Služby ako odvoz odpadu a osvetlenie zabezpečuje magistrát Bratislavy, a teda nie sú nútenou správou mestskej časti nijako ovplyvnené. Služby, ktoré sú v kompetencii mestskej časti Devín, zahŕňajú poskytovanie veľkokapacitných kontajnerov, kontajnerov na bioodpad, starostlivosť o zeleň a zimnú údržbu ciest. Tieto služby obec poskytuje v rozsahu, ktorý jej určuje zákon“* (Tunega 2014, s. 8-9).

Dopady nútenej správy v obci Devín

Podľa terajšej starostky obce Devín Kolkovej (2020) sa obec dostala do problémov už v roku 1996, keď zle zainvestovala do vlastných developerských projektov. Bývalé vedenie mesta si zobralo nevýhodné úvery a dokonca vydávalo zmenky, ktoré Devín nevie

dodnes splácať. V nútenej správe je už 15 rokov od roku 2005 a jeho dlhy sú aktuálne vo výške 11 miliónov € (Ryník 2018). „Paradoxne každý rok dochádza po splátke dlhu nie k jeho poklesu, ale k nemalému nárastu“ (Ryník 2018).

Hlavným cieľom terajšej starostky Kolkovej, ktorá je starostkou už tretie volebné obdobie, je snaha o riešenie dlhu a hľadanie možností ukončenia nútej správy, ktorá mestskú časť Devín ťaží najviac Finančná situácia Devína je zlá, ročné úroky predstavujú približne 400 000 €, čo je takmer celý ročný príjem obce (približne 600 000 €). Po zabezpečení svojich základných úloh, nie je možné, aby obec mohla splácať istinu, zďaleka nedokáže platiť úroky v takejto výške. Konsolidačný plán obci ukladá povinnosť splácať 7 000 € ročne, reálne je v možnostiach obce splácať 7 000 až 10 000 € ročne. Riešením by bolo, keby sa našiel niekto, kto by bol dlh ochotný prevziať – toto však nie je pravdepodobné. Možnosťou by mohla byť zmena legislatívy, ktorá by upravila podobné prípady ako Devín, napr. by to mohlo byť zavedenie možnosti oddĺženia či vyhlásenie bankrotu obce (Kolková 2020).

Starostka Kolková (2020) za doposiaľ najvýznamnejšiu udalosť ohľadom dlhu Devína považuje vzdanie sa pohľadávok firmou „Kráľova hora“ v roku 2012, čím bola vymazaná časť dlhu. Dohoda s veriteľmi, ktorí by museli mestskej časti odpustiť takmer celú výšku svojich pohľadávok a dohoda s mestom Bratislava bola kvôli krízovej situácii v súvislosti s koronavírusovou epidémiou odložená na neurčito (Kolková 2020). Počas nútej správy nie je možné zlepšiť infraštruktúru Devína. Podľa starostky Kolkovej sa vďaka aktívnym občanom a podnikateľom v Devíne podarilo opraviť havarijný stav požiarnej zbrojnice, niektoré cesty a fasády budov v správe mestskej časti. Do Devína sa vrátili niektoré služby, kvetinarstvo, kozmetické salóny, predajňa vína a pribudli kapacity pre umiestnenie detí v devínskej materskej škole, devínske deti sa učia v budove miestnej základnej školy, ktorú vedie vedenie Súkromného bilingválneho gymnázia. Nie je tu ešte lekáreň, potraviny ani drogéria (Kolková 2020).

Politické dopady nútej správy v obci Devín

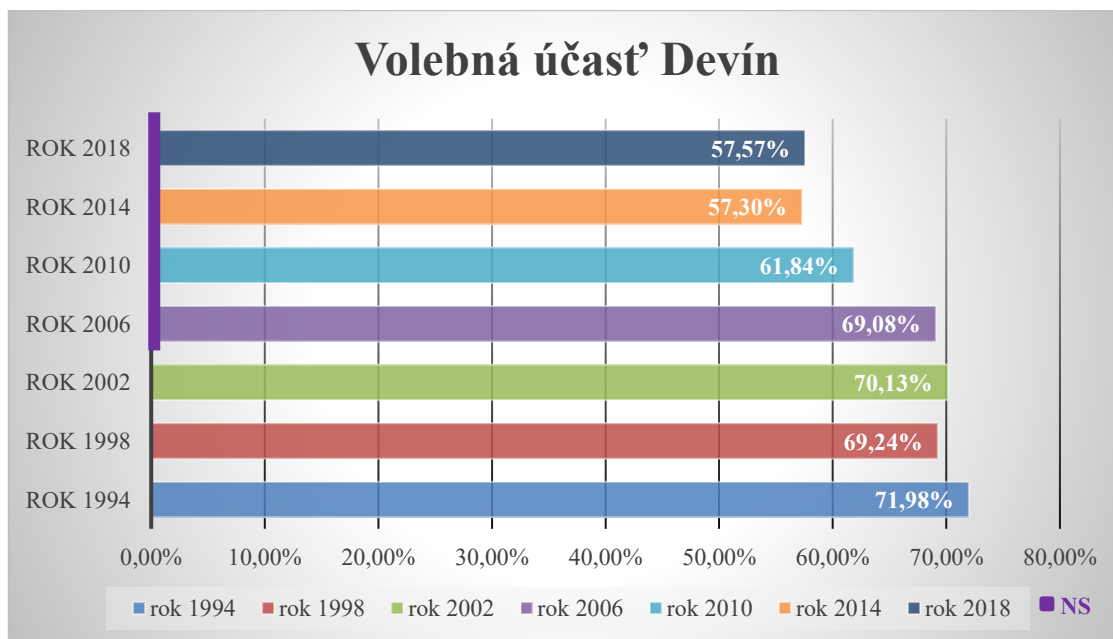
Podľa starostky Kolkovej (2020) občania nútenú správu od začiatku nevnímali ako katastrofu: „máme tu aktívnych občanov, ktorí tu všeličo robia, napr. je tu stará budova, v nej veľký nevyužívaný pivničný priestor – skupina občanov si to opravila zo svojich prostriedkov a brigádnicky a teraz ju využívajú ako spoločný priestor s javiskom, malým barom a sociálnymi zariadeniami – to je výlučne občianska iniciatíva. [...] V obci máme dosť bohaté kultúrne programy, na ktorých sa občania dosť zúčastňujú aj s deťmi, v kostole je aktívna komunita, spevácky zbor... [...] Na post starostu sa v komunálnych

voľbách po zavedení nútenej správy ani v ďalších kandidáti nehrnuli. Ja som starostkou už 4. volebné obdobie, predtým som jedno volebné obdobie bola v zastupiteľstve a ako aktivistka som bola proti tej megalomanskej stavbe. Snaha pomôcť Devínu, ktorý je mojou srdcovou záležitosťou ma dostala k tomu, že som kandidovala na starostku a som tu starostkou už tak dlho. Záujem o kandidatúru na poslancov bolo po prevaleaní problémov a nastolení nútenej správy viac. [...] Na zasadnutia chodí občanov stále málo, ale keď sa prejednáva niečo, čo sa týka každého (riešenie územného plánu), prídu viacerí, 2-3 chodia vždy. Poslanci párkrát odstúpili a na ich miesto nastúpili ďalší v poradí. Mimoriadne voľby neboli ani pokus o zlučenie“ (Kolková 2020).

Tabuľka 3 Volebná účasť Devín

Obec Devín voľby	Počet prihlásených voličov	Počet platných hlasov za poslancov	Počet platných hlasov za starostu	Volebná účasť	Počet kandidujúcich na post starostu (zvolený starosta)	Počet zvolených poslancov
rok 1994	621	428	428	71,98%	1 (Ján Novotný)	9
rok 1998	647	- -	436	69,24%	1 (Ján Novotný)	9
rok 2002	780	534	534	70,13%	1 (Jozef Paczelt)	9
rok 2006	954	647	645	69,08%	4 (Ľubica Kolková)	9
rok 2010	1043	632	636	61,84%	3 (Ľubica Kolková)	7
rok 2014	1178	637	652	57,30%	4 (Ľubica Kolková)	7
rok 2018	1447	807	798	57,57%	2 (Ľubica Kolková)	7

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkov volieb.sk Obec Devín, neskôr MČ Bratislava – Devín

Obrázok 3 Volebná účasť Devín s vyznačením trvania nútenej správy (NS)

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkyvolieb.sk Obec Devín, neskôr MČ Bratislava – Devín

Starostka Kolková (2020) vníma nútenú správu ako: „*istý druh ochrany obce, inštitút nútenej správy obci pomáha, je na to, aby ostali v obci peniaze, ktoré potrebuje na chod, fungovanie a poskytovanie služieb. Služby občanom sa poskytovať musia, aj keď len v minimálnej miere, osvetlenie a dopravu musíme mať, takisto o zeleň sa musíme starať.*“

2.2 Obec Švedlár

Obec Švedlár je v nútenej správe od 1.6.2015 doposiaľ, čiže vyše 5 rokov.

Švedlár sa nachádza medzi obcami Mníšek nad Hnilcom a Nálepko. Patrí do okresu Gelnica v severozápadnej časti Košického kraja. Švedlár patrí k najstarším obciam Hnileckej doliny. V obci je základná a materská škola, katolícky kostol sv. Margity Antiochijskej a evanjelický kostol (Podmanická 2014).

Počet obyvateľov: 2 068

Rozloha: 84,49 km²

Hustota: 25,77 ob./km² (Podmanická 2014).

2.2.1 Dôvody a vývoj zadlženia obce Švedlár – cesta k zavedeniu nútenej správy

V decembri 2013 bola Správa obecných lesov – príspevková organizácia zrušená a na obec Švedlár prešli jej záväzky, ktoré mala. V tom čase bola obec Švedlár zastúpená bývalým starostom obce O.M. Obec sa do problémov dostala podivnými predajmi pohľadávky bývalým starostom O.M., ktorý napr. spolu s prevádzkarom športového areálu

F.D. vykonal vyradenie všetkého drobného hmotného majetku ako drobného majetku a ostatného majetku 5 dní pred odovzdaním funkcie novému vedeniu obce, hoci na to nemali poverenie. Vtedajší starosta obce Švedlár požiadal Ministerstvo financií SR listom zo dňa 20.04.2015 o zavedenie nútenej správy. Spravil tak kvôli tomu, že v obci nastali skutočnosti rozhodujúce pre zavedenie nútenej správy podľa § 19 ods. 9 písm. b) zákona č.583/2004 Z. z., Ministerstvo financií SR pred zavedením nútenej správy požiadalo Správu finančnej kontroly (SFK) Košice o preverenie skutočností podľa § 19 zákona č. 583/2004 Z. z. a dôvodov neuhradenia záväzkov podľa § 19 ods. 1 citovaného zákona. Zistilo sa, že ku dňu 07.05.2015 podiel celkových záväzkov po lehote splatnosti ku skutočným bežným príjmom obce Švedlár za rok 2014 dosiahol 67,12 %, celková výška záväzkov po lehote splatnosti bola 977 586,22 € a skutočné bežné príjmy obce za rok 2014 boli v sume 1 456 499,78 € (Správa 2015).

Vládnym auditom bolo zistené, že v decembri 2013 bola Správa obecných lesov – príspevková organizácia zrušená a na obec Švedlár prešli jej záväzky a obec v účtovnej uzávierke za rok 2013 neuviedla delimitované záväzky príspevkovej organizácie Správa obecných lesov Švedlár po lehote splatnosti vo finančnom výkaze o stave bankových účtov a záväzkov obcí k decembru 2013. Záväzky po lehote splatnosti obec uviedla v sume 162 267,67 € (14,05 %), no vládny auditom bolo zistené, že išlo o sumu: 1 129 004,91 € (97,75 %) (Správa 2015).

Novozvolený starosta obce Vladimír Končík oznámil podľa § 19 zákona 583/2004 Z.z. potrebu zavedenia ozdravného režimu (9.2.2015). Do 15 dní starosta predložil návrh na zavedenie ozdravného režimu obecnému zastupiteľstvu, a od 4.3.2015 bol ozdravný režim zavedený. Nasledovalo (Správa 2015):

a) preverenie skutočností súvisiacich s ozdravným režimom (overenie postupu, či bol zavedený ozdravný režim, overenie povinností starostu a obecného zastupiteľstva v súvislosti s ozdravným režimom),

b) preverenie skutočností uvedených v oznámení starostu obce Švedlár,

c) preverenie stavu skutočností na zavedenie nútenej správy obce, t.j. celkovú výšku záväzkov obce po lehote splatnosti k 31.12.2014 a k termínu preverenia (7.5.2015),

d) preverenie a uvedenie skutočných bežných príjmov rozpočtu obce za predchádzajúci rozpočtový rok a rovnako aj vypočítanie % celkovej výšky záväzkov po lehote splatnosti k 31.12.2014 a k termínu začiatku preverenia k skutočným bežným príjmom obce za predchádzajúci rozpočtový rok,

e) overenie a vypracovanie prehľadu záväzkov obce, ktoré nie sú uhradené ani po 60 dňoch, tým sa myslí odo dňa ich splatnosti vedených v účtovníctve k 31.12.2014 k termínu začiatku preverenia (7.5.2015), overenie dôvodov neuhradenia uznaných záväzkov po 60 dňoch odo dňa splatnosti

f) zostavenie zoznamu veriteľov obce a výšky ich pohľadávok.

Tabuľka 4 Prehľad záväzkov obce Švedlár, ktoré nie sú uhradené ani po 60 dňoch odo dňa ich splatnosti vedených v účtovníctve k 31.12.2015 a menovitý zoznam veriteľov obce a výšku ich pohľadávok

Účet	Veriteľ	Výška pohľadávky v EUR
379	SOL s.r.o. - krátkodobá pôžička	36,15
	DU pokuta - SOL-PO	4979,09
	DU penále - SOL-PO	63095
	O. Munnich - faktúry, trovy konania	836279,59
	Súdne trovy SOL-PO	6692,35
341	DÚ Gelnica - daň z príjmov 1995	55655,06
SPOLU:		966737,24

Zdroj: Správa 2015.

Preverovanie preukázalo, že boli splnené podmienky zavedenia nútenej správy v zmysle §19 ods. 9 zákona č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zistený bol vysoko závažný nedostatok – nezavedenie ozdravného režim po vykonaní účtovnej závierky za rok 2013. Ku dňu 31.12.2013 predstavovala celková výška záväzkov neuhradených po lehote splatnosti až 97,75 % bežných príjmov obce (t.j. 1 129 004,91 €) za predchádzajúci rozpočtový rok, čo jednoznačne prevyšuje 15% hranicu stanovenú v § 19 ods. 9 zákona č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V tom čase bola auditovaná obec Švedlár zastúpená bývalým starostom obce O.M. Obec porušila §19 ods. 9 zákona č. 583/2004 Z.z. tým, že nezaviedol ozdravný režim po vykonaní účtovnej závierky za rok 2013 (Správa 2015).

2.2.2 Nútená správa v obci Švedlár

V situácii, v ktorej sa obec ocitla, neexistovalo iné riešenie, ako žiadať o ochranu obce pred veriteľmi (najmä spoločnosťou SANPARK, ktorá je oprávneným veriteľom v exekučnom konaní) vo forme zavedenia nútenej správy (Správa 2015).

„Zavedenie nútenej správy v tejto obci bolo pomerne rýchle: starosta obce požiadal o zavedenie nútenej správy dňa 20.4.2015 a zavedená bola dňom 1.6.2015. Keby nútená správa zavedená nebola, bol by aj ten najzákladnejší chod obce znemožnený na minimálne dva roky. Obec by nebola schopná uhrádzať platby za elektrickú energiu, poplatky za odvoz odpadu, mzdy a odvody starostu a všetkých zamestnancov obecného úradu ako aj všetky ostatné platby potrebné pre život obce a to z dôvodu blokovania účtu obce zo strany súdneho exekútora. Obec by nemohla použiť žiadne finančné prostriedky, pretože všetky prostriedky, ktoré by na tento účet prišli, boli by okamžite súdnym exekútorom blokované“ (Kuspan 2020c).

Dopady nútenej správy v obci Švedlár

Najväčším problémom nútenej správy je nemožnosť obce žiadať o granty a eurofondy v prípade, ak je obec povinná prispievať nejakou spoluúčasťou, čo je vo väčšine prípadov. Na kvalitu života v obci majú vplyv obmedzenia, ako napríklad nemožnosť poskytovania dotácií obecným kultúrnym ani športovým organizáciám. Je však potrebné porovnať si výhody a nevýhody nútenej správy v konkrétnych obciach. Nútená správa obec v mnohom obmedzuje, no poskytuje jej ochranu pred veriteľmi – jej účet v nútenej správe je chránený pred exekúciou, bez tejto ochrany by obec prakticky prestala fungovať a plniť svoje úlohy. Po zavedení nútenej správy obec dala by sa povedať skonsolidovala svoje hospodárenie, ktoré sa dostalo v dôsledku exekúcie na účet obce do problémov, výsledkom exekúcie bolo niekoľkomesačné omeškanie s uhrádzaním všetkých faktúr (Správa 2015).

Nútená správa znamená pre obec pomoc i mnohé obmedzenia. Pomoc v podobe možnosti mať založený samostatný účet, z ktorého môže obec uhrádzať najpotrebnejšie veci, ako sú napríklad poplatky za elektrickú energiu, osvetlenie a vývoz odpadu, ale aj opravu ciest. Tento účet nemôže (nesmie) súdny exekútor blokovať ani z neho žiadne sťahovať finančné prostriedky. Obec síce nemôže okrem havarijných stavov v obci nijakým spôsobom investovať, ale je zabezpečené základné fungovanie obce. Finančné prostriedky na účte sú, ale len na nutné výdavky. Všetky výdavky/transakcie sú vopred

schvaľované núteným správcom, bez jeho súhlasu obec nemôže vykonávať žiadne úhrady (Končík 2020).

Podľa Končíka (2020) by nutne potrebovali opraviť čističku odpadových vôd, a na to financie nie sú. V súčasnosti je hospodárenie obce vďaka nútenej správe na istú dobu stabilizované a starosta obce spolu s obecným zastupiteľstvom a právnym zástupcom obce sa snažia o dohodu s veriteľmi, resp. o zastavenie súdnych sporov a exekúcií. Napriek veľmi zložitej situácii ohľadom vysokých záväzkov obce, vedenie obce, sa snaží obec robiť kroky vedúce k zrušeniu nútenej správy, čo nie je jednoduché.

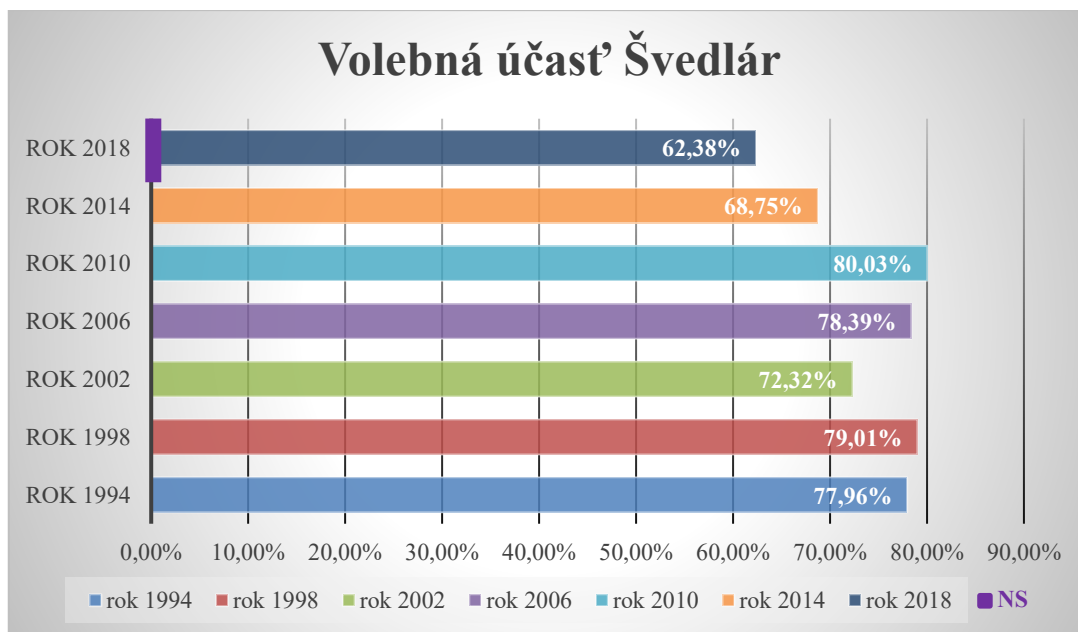
Politické dopady nútenej správy v obci Švedlár

V obci s veľkými finančnými problémami môže nastať situácia, že odstúpia volení členovia obce a ďalší občania už nebudú mať záujem do týchto orgánov kandidovať. Pre zadlžené obce znamená zavedenie nútenej správy existenčnú otázku (Správa 2015).

Tabuľka 5 Volebná účasť Švedlár

Obec Švedlár voľby	Počet prihlásených voličov	Počet platných hlasov za poslancov	Počet platných hlasov za starostu	Volebná účasť	Počet kandidujúcich na post starostu (zvolený starosta)	Počet zvolených poslancov
rok 1994	1198	855	912	77,96%	1 (Jarmila Lapšanská)	12
rok 1998	1272	- -	983	79,01%	1 (Jarmila Lapšanská)	12
rok 2002	1333	901	944	72,32%	1 (Vladimír Končík)	9
rok 2006	1402	1058	1081	78,39%	3 (Oskár Münnich)	9
rok 2010	1452	1125	1135	80,03%	2 (Oskár Münnich)	9
rok 2014	1504	995	1001	68,75%	3 (Vladimír Končík)	9
rok 2018	1563	951	957	62,38%	2 (Vladimír Končík)	9

Zdroj: Vlastné spracovanie vysledkyvolieb.sk Obec Švedlár

Obrázok 4 Volebná účasť Švedlár s vyznačením trvania nútej správy (NS)

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkyvolieb.sk Obec Švedlár

V rozhovoroch so starostom Švedlára Končíkom (2020) sme sa dozvedeli o zvýšenom záujme občanov o spravovanie obce po prevalení problémov a zavedení nútej správy. Občania sa začali o veci obce viac zaujímať. Účasť v komunálnych voľbách sa vo volebnom roku počas nútej správy zvýšila. Takisto sa zvýšil záujem o kandidovanie do obecného zastupiteľstva na miesta poslancov. Len o funkciu starostu veľký záujem nebol, kandidovali len dvaja.

2.3 Obec Lopušné Pažite

V nútej správe bola obec Lopušné Pažite (okres Kysucké Nové Mesto) od 12.10.2006 do 30.6.2007, čiže len 8 mesiacov.

Lopušné Pažite je obec v okrese Kysucké Nové Mesto. Leží v strednej časti Kysuckej vrchoviny v doline Vadičovského potoka, východne od Kysuckého Nového Mesta (okresné mesto). Obec vznikla zlúčením obcí Lopušná a Pažite (Adamová, 2005, s. 426).

Počet obyvateľov: 447 (461)

Rozloha: 4,27 km²

Hustota: 104,68 ob./km² (Podmanická 2014).

2.3.1 Dôvody a vývoj zadlženia obce Lopusné Pažite – cesta k zavedeniu nútenej správy

Obec Lopusné Pažite sa dostala do finančných problémov „vďaka“ zlému investovaniu, dostala pod exekúciu, dlhy rástli, až sa obec dostala do úplnej platobnej neschopnosti. Podľa súčasného starostu (Harcek 2020) proces zadlženia obce prebiehal takto: Obec ako investor zabezpečovala plynofikáciu obce v rokoch 1996 – 1997. V zmluve so Štátnym fondom životného prostredia (ŠFŽP) bolo uvedené, že obec vybuduje plynofikáciu obce na vlastné náklady a následne si obec môže žiadať o uhradenie výdavkov zo ŠFŽP a tieto môže čerpať počas realizácie. Po ukončení plynofikácie odovzdá bezplatne plynovod do majetku SPP. Rozpočet bol cca 3 milióny Sk. Dotácie boli žiadané v troch žiadostiach po 1 milión Sk. Prostriedky na dve žiadosti boli uhradené ešte pred kolaudáciou. Vzhľadom k tomu, že obyvatelia plynofikáciou domov stratili alternatívne vykurovanie, bolo niekedy v mesiaci november nutné plynofikáciu skolaudovať. Na tretiu žiadosť boli prostriedky pridelené až po kolaudácii niekedy koncom roku 1997. Nakoľko kolaudáciou sa realizácia ukončila, vtedajší starosta prostriedky neprevzal, aby neporušil zmluvné podmienky. V roku 2002 pred privatizáciou SPP bola požiadavka zo ZMOSu na vládu, aby SPP pred privatizáciou oddĺžila takto zadlžené obce. Pri komunikácii medzi SPP a ŠFŽP bez vedomosti obce bolo vraj zisťované, koľko finančných prostriedkov bolo obci pridelených (3 milióny Sk) a nie, koľko finančných prostriedkov obec čerpala (2 milióny Sk). O tomto sa starosta dozvedel až po privatizácii SPP, keď už bolo neskoro. Na splatenie rozdielu 1 milión obec vlastné prostriedky nemala, SPP daný rozdiel odmietlo riešiť, nakoľko už boli po privatizácii, z ministerstva hospodárstva sme odpoveď nedostali, ministerstvo financií odmietlo pomôcť a úrad vlády ani neodpovedal na žiadosť o prijatie (Harcek 2020).

2.3.2 Nútená správa v obci Lopusné Pažite

O hospodárení v Lopusných Pažitiach rozhodoval nútený správca od októbra 2006 do júla 2007. Obec nebola schopná splácať svoje záväzky a čelila exekúcii. Exekútor predal budovu, ktorú obec opravila za 400 000 € za 113 000 €. Správkyňa spravovala financie obce, platiť nebolo z čoho, služby naďalej vďaka nútenej správe obec poskytovala, aj keď len tie najnutnejšie (Harcek 2020).

Podľa slov starostu obce (Harcek 2020): „*nútená správa uvalená na obec neovplyvnila množstvo ani kvalitu poskytovaných služieb, nebol však možné v tom období*

investovať do projektov a rozvoja obce. Náklady na núteného správcu zbytočne zaťažovali rozpočet obce a jeho arogantné správanie sa a rozhodovanie bez zamyslenia sa na dopady jeho rozhodnutí pre budúcnosť obce (napríklad odpojením elektriny v budove bývalej ZŠ sa ušetrilo pár stoviek Sk za rok, ale pre opätovné pripojenie bola potrebná nová projektová dokumentácia, revízne správy, žiadosti... za niekoľko tisíc Sk) ohrozovali obec do budúcnosti. Tento človek nemal voči obci žiadny vzťah. Inštitút nútenej správy obci nepomáhal s reguláciou splátok a dlhu v obci, úver by boli prijali aj bez núteného správcu na zbytočných nákladoch na neho.“

Dopady nútenej správy v obci Lopusné Pažite

Starosta M.Z. bol kvôli šetreniu od septembra 2006 starostom len na polovičný úväzok. Keďže obec nemala z čoho ani v nútenej správe platiť faktúry a mnohé boli po splatnosti, čo by nebolo možné, keby obec v nútenej správe nebola, museli si vziať úver. Obec Lopusné Pažite sa dostala spod nútenej správy vďaka úveru, ktorý musí splácať (mesačne takmer 500 €). Základná aj materská škola v obci fungovali do roku 2005. V tom období v obci chátrala budova obecného úradu, zrekonštruovať bolo treba kúrenie, vymeniť okná na úrade, ale financie na to neboli, ani sa investovať kvôli nútenej správe nemohlo. V obci Lopusné Pažite do roku 2010 nebol internet ani fax, nemali teda ani obecnú webovú stránku (Murčová 2010).

Politické dopady nútenej správy v obci Lopusné Pažite

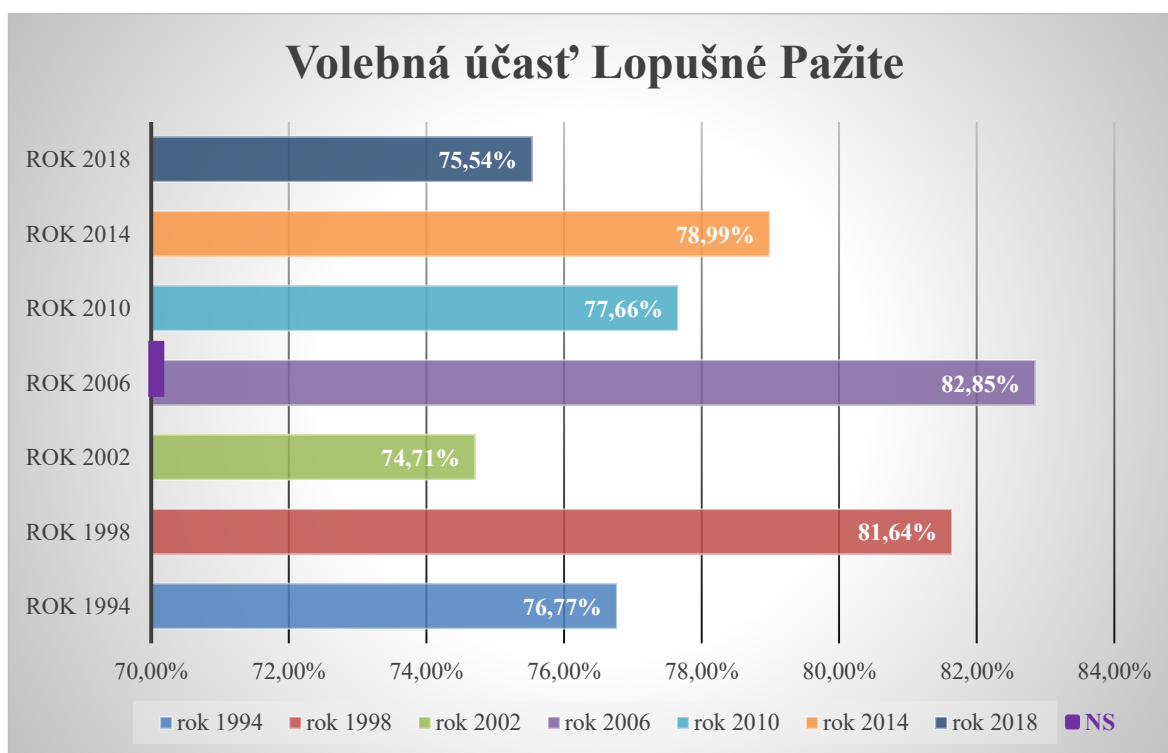
Starosta M.Z. bol starostom v Lopusných Pažitiach od roku 1990, starostoval v období, keď sa obec dostala do problémov a kandidoval v najbližších voľbách znovu, argumentoval tým, že keď sa obec dostala do problémov počas jeho pôsobenia, chce ju z nich aj dostať. Občania väčší záujem o veci verejné nezačali prejavovať ani po uvalení nútenej správy na obec (Habrmanová 2006).

Podľa nastupujúceho starostu bolo preberanie úradu po jeho predchodcovi dosť nepríjemné, zasadnutie obecného zastupiteľstva sa konalo až v mimoriadnom termíne a odovzdanie kľúčov a pečiatok až po zasadnutí zastupiteľstva. Do diania v obci bol dosť zainteresovaný, takže dokumenty mal k dispozícii. Obec je členom viacerých organizácií: ZMOS, RVC Martin, MAS, Spoločný obecný úrad, EKOSEP Kysucký Lieskovec (Harcek 2020).

Tabuľka 6 Volebná účasť Lopusné Pažite

Obec Lopusné Pažite voľby	Počet prihlásených voličov	Počet platných hlasov za poslancov	Počet platných hlasov za starostu	Volebná účasť	Počet kandidujúcich na post starostu (zvolený starosta)	Počet zvolených poslancov
rok 1994	310	210	217	76,77 %	1 (Milan Zmeček)	10
rok 1998	325	- -	262	81,64 %	1 (Milan Zmeček)	9
rok 2002	344	251	248	74,71 %	1 (Milan Zmeček)	5
rok 2006	344	277	281	82,85 %	3 (Anton Mrmus)	5
rok 2010	367	277	284	77,66 %	3 (Anton Mrmus)	5
rok 2014	376	256	296	78,99 %	3 (Peter Harcek)	5
rok 2018	372	275	277	75,54 %	2 (Peter Harcek)	5

Zdroj: Vlastné spracovanie vysledkyvolieb.sk Obec Lopusné Pažite

Obrázok 5 Volebná účasť Lopusné Pažite s vyznačením trvania nútej správy (NS)

Zdroj: Vlastné spracovanie vysledkyvolieb.sk Obec Lopusné Pažite

Nútená správa neovplyvnila vzájomné medziľudské kontakty pred voľbami ani počas funkčných období. Na starostu obce boli vo väčšine traja kandidáti, v roku 2018 boli dvaja. Do zastupiteľstva bývalo dosť kandidátov, v roku 2014 boli iba štyria kandidáti na 5 mandátov a v roku 2018 bolo 9 kandidátov. Občania obce príliš veľký záujem nemajú,

väčšinou je problémom pracovné vyťaženie a nedostatok voľného času. Na zasadnutiach obecného zastupiteľstva sa zúčastňujú iba sporadicky, najmä ak sa má riešiť problém, ktorý sa ich priamo dotýka. Neboli zaznamenané žiadne negatívne reakcie občanov (Harcek 2020).

2.4 Obec Zemianska Olča

Obec Zemianska Olča sa nachádza v Komárne, bola v nútenej správe 1 rok a 1 mesiac, od 28.03.2011 do 30.04.2012.

Obec Zemianska Olča leží v juhovýchodnom cípe Žitnoostrovej roviny neďaleko Dunaja. K pamiatkam obce patrí Reformovaný kostol, kúria Adolfa Holczera a Cintorínska kaplnka – mauzóleum Galambošovcov (Súčasnosc' 2016).

Počet obyvateľov: 2444

Rozloha: 27,94 km²

Hustota: 82,61 ob./km² (Podmanická 2014).

2.4.1 Dôvody a vývoj zadlženia obce Zemianska Olča – cesta k zavedeniu nútenej správy

Vtedajší starosta L.K. (Komjati) od roku 2003 viackrát porušil ústavný zákon o ochrane verejného záujmu vo výkone verejných funkcií, ignoroval informačný zákon. Na to, že v účtovníctve nie je čosi v poriadku a chýbajú i peniaze, upozornila nová vedúca kultúrneho strediska. V roku 2004 pod tlakom okolností starosta z funkcie starostu odstúpil, zrejme pre neutešenú finančnú situáciu, no vzápätí novo vyhlásené voľby vyhral. V tom čase mali jeho priaznivci v zastupiteľstve väčšinu, situácia sa v prospech občanov zmenila až po voľbách roku 2006. Odvtedy začali od starostu tvrdo vyžadovať zverejnenie každej faktúry, ktorú obec vystavila, chceli vedieť všetko, čo obec financuje, a kam idú peniaze. Starosta to odmietal a skončilo to tým, že prestal zvolávať obecné zastupiteľstvo, čo občania napadli aj na prokuratúre, ale tá to neriešila (Ďurovová 2010).

Podľa obvodného úradu v Komárne sa starosta obce L.K. dopustil priestupkov v sume skoro 60 000 €. Starostovi bola obvodným úradom udelená pokuta za to, že odmietal poslancom poskytovať informácie, starosta tieto pokuty nezaplatil ani po vymáhaní exekútorom, starosta sa naďalej úspešne trestu vyhýbal (zrážky zo mzdy nariadené exekútorom si starosta odmietol zrážať). Trestné oznámenie poslancov sa skončilo neúspechom, podľa vyšetrovateľa nebol spáchaný trestný čin. Starosta L.K. bol v

decembri 2009 obvinený aj zo subvenčného podvodu, keď bez vedomia poslancov požiadal o dotáciu vyše 560 000 € na opravu školy (Barát 2011a).

Ministerstvo výstavby túto dotáciu Zemianskej Olči na opravu školy zastavilo a Generálna prokuratúra obvinenie zrušilo. Starosta L.K. nezvolával zastupiteľstvá, obec nemala od roku 2007 do roku 2010 rozpočet schválený obecným zastupiteľstvom. Starosta tvrdil, že ho len neprajníci škandalizujú a v nasledujúcich voľbách bol znovu zvolený za starostu, hoci už raz dobrovoľne odstúpil z funkcie. Kritici starostu tvrdili, že starosta ignoruje všetky dôležité povinnosti a zákony, robí na obecnom zastupiteľstve, čo chce, a nedokázali ho prinútiť zverejniť aspoň finančný stav obce, ktorý bol podľa nich v katastrofálnom stave (Ďurovová 2010).

V roku 2009 bol v obci vykonaný vládny audit zameraný na hospodárenie s finančnými prostriedkami poskytnutými obci zo štátneho rozpočtu a ich zúčtovanie v rokoch 2004 až 2008 – na podnet poslancov obecného zastupiteľstva a hlavného kontrolóra obce. Podľa zistení kontroly najzávažnejším porušením finančnej disciplíny bolo použitie verejných prostriedkov v rozpore s určeným účelom, preto ich musela obec vrátiť (Barát 2011a).

Poslanci obce odvolali starostu podľa ústavného zákona o ochrane verejného záujmu. Zástupkyňa starostu 12.11.2010 oznámila MF SR, že v obci nastali skutočnosti potrebné pre zavedenie ozdravného režimu – záväzky po lehote splatnosti predstavovali 16,42 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho roku 2009 a ozdravný režim zavedený v obci nebol. Následne bol vykonaný vládny audit, ktorým bolo potvrdené, že podiel celkových záväzkov po lehote splatnosti na skutočných bežných príjmoch obce prekročil k 30.11.2010 zákonom povolený limit, ozdravný režim obec nezavedla, čo bolo vyhodnotené ako nedostatok s vysokou závažnosťou. Celková výška záväzkov bola 213 779,40 € (bežné príjmy rozpočtu obce za rok 2009 boli 1 275 743 €). K tomuto dátumu bolo 199 záväzkov po lehote splatnosti viac ako 60 dní. Boli naplnené zákonné predpoklady pre zavedenie nútej správy v obci Zemianska Olča (Tunega 2014, s. 12).

Napriek týmto skutočnostiam a hospodáreniu počas starostovania L.K., ktoré priviedlo obec do kritickej situácie a zavedenie nútej správy, bol vo voľbách v roku 2010 za starostu znovu zvolený L.K. Vo februári 2011 obec dlhovala Sociálnej poisťovni už 72 000 €, vzrástol dlh za elektrickú energiu, obec bola týždeň odstavená od verejného osvetlenia. V miestnej škole nedostali za marec 2011 žiadne peniaze a výplaty zamestnancom uhrádzali až z aprílových príjmov. Starosta obce sa k tejto situácii odmietal vyjadriť, nekomunikoval ani s poslancami ani novinármi (Barát 2011a).

Starosta L.K. strhával zamestnancom obecného úradu odvody, ktoré neposielal Sociálnej poisťovni, za neodvádzanie daní a odvodov (8 600 €) a uprednostňovanie vlastných osobných záujmov pred záujmami verejnými bol odsúdený, čím stratil svoj mandát (Barát 2011b).

2.4.2 Nútená správa v obci Zemianska Olča

MF SR rozhodlo o zavedení nútenej správy v obci Zemianska Olča od 28.3.2011. Bola vymenovaná nútená správkyňa. Obec viedol do najbližších volieb zástupca starostu Ľ.S. (Barát 2011b). V obci boli zavedené opatrenia na zlepšenie hospodárstva, čo sa dotklo aj samotných obyvateľov tým, že obec bola nútená zvýšiť dane, pričom niektoré poplatky boli vyššie až o 50 % (Barát 2011b).

Dopady nútenej správy v obci Zemianska Olča

Podľa starostu Valka (2020) do obdobia pred zavedením nútenej správy bola Zemianska Olča najrozvinutejšou na okolí, bola tzv. strediskovou obcou, za posledné roky túto obec okolité obce „predbehli“, rozvíjali sa a zvyšovali kvalitu života svojich ľudí, na čom sa podpísala i nútená správa a hlavne obdobie vedenia obce starostom L.K. pred nútenou správou. V Zemianskej Olči sa od vtedy nemohli napr. zveľaďovať obecné budovy ani cesty.

Dňa 19.4.2012 podala obec na MF SR žiadosť o zrušenie nútenej správy, ktorú odôvodnila nasledujúcimi skutočnosťami (Tunega 2014, s. 14):

- celková výška záväzkov po lehote splatnosti k 31.3.2012 bola 156 819 €, čo predstavovalo 12,2 % bežných príjmov za predchádzajúci rok 2011,
- všetky neuhradené záväzky voči Sociálnej poisťovni, zdravotným poisťovniam a daňovému úradu boli vyrovnané k 31.1.2012 a aktuálne záväzky voči týmto inštitúciám sú uhrádzané v lehote splatnosti,
- so všetkými veriteľmi obce boli dohodnuté splátkové kalendáre a tie sa priebežne uhrádzajú podľa dohodnutej lehoty splatnosti.

Podmienky na zrušenie nútenej správy boli prerokované na MF SR za účasti zastupujúceho starostu obce Zemianska Olča Ľ.S. a nútenej správkyne. Keďže dôvody na trvanie nútenej správy pominuli, MF SR žiadosti obce vyhovel a k 30.4.2012 zrušilo nútenú správu a obec prevzala vedenie do vlastných rúk (Tunega 2014, s. 14).

Politické dopady nútenej správy v obci Zemianska Olča

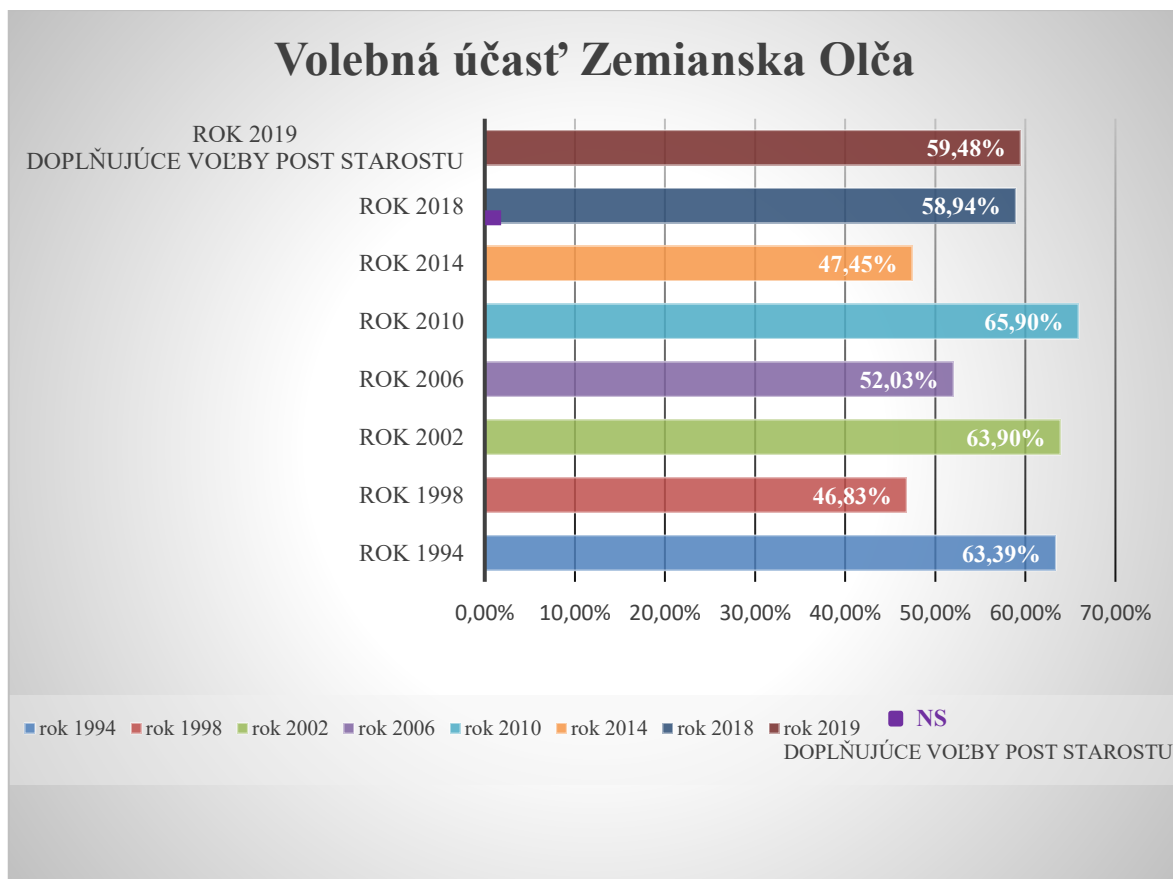
Podľa bývalého poslanca Károlyho (2020) zvláštnosťou je, že hoci starosta L.K. „dedinu doviedol do obrovských dlhov a do krachu a nútenej správy, no najhoršie je, že niektorým ľuďom tu v obci to stále asi neotvorilo oči. Ak by boli nové voľby, asi by ho zvolili.“

Aj napriek porušeniu ústavy a strate mandátu, starosta v komunálnych voľbách 2010 s prehľadom vyhral, získal dokonca najviac hlasov za celú politickú kariéru, presvedčil takmer každého tretieho obyvateľa v Zemianskej Olči. Časť ľudí v obci by ho volila aj teraz (Barát 2011b).

Tabuľka 7 Volebná účasť Zemianska Olča

Obec Zemianska Olča voľby	Počet prihlásených voličov	Počet platných hlasov za poslancov	Počet platných hlasov za starostu	Volebná účasť	Počet kandidujúcich na post starostu (zvolený starosta)	Počet zvolených poslancov
rok 1994	1953	1168	1217	63,39%	1 (Ladislav Szukalek)	15
rok 1998	2003	- -	870	46,83%	1 (Ladislav Szukalek)	15
rok 2002	2033	1159	1275	63,90%	1 (Ladislav Komjádi)	9
rok 2006	2116	1070	1079	52,03%	3 (Ladislav Komjádi)	7
rok 2010	2126	1363	1380	65,90%	4 (Ladislav Komjádi)	7
rok 2014	2061	951	966	47,45%	2 (Gustáv Magyarics)	7
rok 2018	2036	1186	1190	58,94%	3 (Dezső Magyarics)	7
rok 2019 DOPLŇUJÚCE VOĽBY POST STAROSTU	2036	- -	1211	59,48%	2 (Ivan Válek)	7

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkovolieb.sk Obec Zemianska Olča

Obrázok 6 Volebná účasť Zemianska Olča s vyznačením trvania nútenej správy (NS)

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkov volieb.sk Obec Zemianska Olča

Podľa poslanca Šimona Károlyho (2020) „v zastupiteľstve obce nemá politika miesto, vždy sa vytvorí koalícia na základe osobných vzťahov a záujmu o veci obce. V minulosti za starostu L.K. išlo predovšetkým o osobné vzťahy, ktorí ho bezvýhradne podporovali.“

Podľa súčasného starostu (Valko 2020): „v tom čase zavedenia nútenej správy sa občania začali viac zaujímať o to, čo sa v ich obci deje, aj keď boli občania rozdelení na dva tábory – jedni verili starostovi, druhí boli proti nemu. V tom čase sa na zastupiteľstvách zúčastňovalo veľmi veľa občanov, mali záujem o to, čo sa deje v obci, čo postupne opadlo, myslím, že preto, že vidia, že veci v obci idú tak ako majú. [...] V komunálnych voľbách bol zvýšený záujem o kandidatúru na post starostu i poslancov. [...] V poslednom období sa obec snaží dostať sa znovu na úroveň spred 20 rokov. Naša obec je veľmi pozadu oproti tomu, ako by mohla byť, keby mala odborné vedenie obce v minulosti. Príčinou je to, že v deväťdesiatych rokoch sa „hodilo“ ľuďom demokracia a tí nevedeli čo s tým, jasnou ukážkou je naša obec.“

2.5 Obec Jaklovce

Obec Jaklovce bola v nútenej správe 1 rok a 4 mesiace, od 12.08.2011 do 31.12.2012.

Obec Jaklovce sa nachádza v okrese Gelnica. V obci je Rímskokatolícky kostol sv. Antona Pustovníka, kaštieľ a Kaplnka sv. Jána Nepomuckého (Jaklovce 2020).

Počet obyvateľov: 1924

Rozloha: 17,25 km²

Hustota: 108,58 ob./km² (Podmanická 2014).

2.5.1 Dôvody a vývoj zadlženia obce Jaklovce

Obec Jaklovce sa zadlžila kvôli neefektívnemu hospodáreniu v období úradovania starostu M.B. Na kúpu a spolufinancovanie priemyselného parku si obec vzala pôžičku 8,5 mil. Sk, pracovalo tam vyše 140 zamestnancov. Objekt nebol poistený, hoci to bolo povinné, keďže išlo o projekt EÚ, jednu z hál zachvátil požiar, na jej opravu si obec musela požiť ďalšie prostriedky, nakoľko objekt nebol poistený. Podnikateľ, ktorý halu po požiari opravil, predal svoju pohľadávku voči obci banke a obci sa dlh navýšil o 540 000 €. Obec sa dostala do závažných finančných problémov (Tunega 2014 s. 14).

Podľa starostu z obdobia 2010 až 2014 Kuspana (in Karasová 2012) významným faktorom prílišného zadlženia tejto obce bol príliš optimistický odhad toho, aké splátky dokáže obec splácať vzhľadom k ostatným záväzkom, keďže obec napriek tomu, že nemala financie, objednala si opravu ciest, miestnej školy, výstavbu čistiarne odpadových vôd a projektovú dokumentáciu na opravu miestneho kaštieľa. Splátky boli príliš vysoké, vznikli problémy s likviditou a obec už nedokázala úvery splácať (Karasová 2012).

„Dňa 3.5.2011 požiadala obec Jaklovce MF SR o zavedenie nútenej správy v obci. V čase podania návrhu boli všetky záväzky obce viac ako 60 dní po lehote splatnosti a na dve pohľadávky prebiehal výkon exekúcie. Vzhľadom na blokáciu účtov nemohla obec s účtami disponovať a mala zakázané disponovať s celým majetkom, ktorý podliehal exekúcii. Na základe tejto žiadosti obce bol vykonaný vládny audit na zistenie skutočností rozhodujúcich pre zavedenie nútenej správy. Správa vypracovaná 17.6.2011 uvádza, že podiel záväzkov po lehote splatnosti k 31.5.2011 v pomere k bežným príjmom predchádzajúceho rozpočtového roka bol 97,41 %, čím bola vysoko prekročená zákonom povolená hranica. Podľa vyjadrenia starostu ozdravný režim v obci nebol zavedený preto, lebo vzhľadom na výšku záväzkov obce by nemal reálny efekt na zlepšenie hospodárenia

obce a ani po jeho predĺžení by obec nebola schopná znížiť stav záväzkov pod zákonom stanovenú hranicu. Na základe uvedených skutočností a výsledkov preverenia SFK Košice rozhodlo MF SR o zavedení nútenej správy v obci“ (Tunega 2014, s 15).

2.5.2 Nútená správa v obci Jaklovce

Obec Jaklovce požiadala MF SR o zavedenie nútenej správy dňa 3.5.2011, nútená správa bola zavedená až po viac než troch mesiacoch od požiadania o zavedenie nútenej správy, dňa 12.8.2011, teda v situácii, keď na niektoré pohľadávky voči obci už prebiehal výkon exekúcie, to spôsobilo obci závažné problémy pri uhrádzaní faktúr za poskytovanie základných služieb (energie, odpad...). Za toto obdobie vznikli obci ďalšie záväzky až 50 000 € (Kuspan 2020b).

Bol vymenovaný nútený správca. Vzhľadom na exekúcie, ktoré prebiehali v Jaklovciach v septembri 2011, bola obec v omeškaní s platením miezd, daní, odvodov, dodávateľských faktúr a pod. Okrem existujúcich záväzkov vznikli v tom čase ďalšie záväzky vo výške približne 50 000 €, najmä za energie a odvoz odpadu. Skoro všetky tieto záväzky boli až na malé výnimky vyrovnané do konca roka 2011 a hospodárenie v obci bolo už v septembri 2012 bezproblémové (Kuspan 2020b).

Dopady nútenej správy v obci Jaklovce

Obec bola v čase nútenej správy schopná uhrádzať svoje bežné záväzky i záväzky, ktoré doviedli obec do nútenej správy. Napriek nútenej správe a šetreniu financiami, nedošlo k zhoršeniu kvality ani obmedzeniu verejných služieb. Najproblematickejšie obdobie bolo podľa bývalého starostu Pavla Kuspana (2015) od prvej exekúcie po zavedenie nútenej správy, keď obec nemala prostriedky na včasné platby za verejné služby (napríklad osvetlenie a odvoz odpadu) a firmy poskytujúce tieto služby nemali istotu, že im obec za služby zaplatí. S poskytovateľmi týchto služieb sa obci podarilo dohodnúť až po zavedení nútenej správy, keď exekútor už nemohol disponovať s účtami obce. Obec po zavedení nútenej správy začala platiť faktúry načas. V roku 2012 obec zvýšila dane len na niektoré druhy pozemkov – povinnosť zvýšiť dane jej vyplynula zo zákona (vzhľadom na to, že sa nachádzala v nútenej správe). Vedenie obce nechcelo ísť cestou maximalizovania daní a poplatkov, tým by si pri riešení finančných problémov obce výrazne nepomohli, ale výrazne by to pocítili obyvatelia obce. Príjmy z miestnych daní a poplatkov totiž boli v zanedbateľnej výške oproti záväzkom, ktoré obec v danom čase mala (Karasová 2012).

„Všetky dane sme paušálne zdvihli o pätnásť percent. Pre obecný rozpočet to neznamená vysoký príjem. Zákon o nútenej správe však hovorí, že sme povinní dane a poplatky upraviť práve smerom nahor. S poslancami sme sa snažili, aby sa zmena citelne nedotkla ľudí,“ uviedol bývalý jaklovský starosta Pavol Kuspan (Kuspan 2020b).

Tunega (2014, s. 16) uvádza, že podľa núteného správca došlo k výraznému zníženiu záväzkov obce v dôsledku úhrad zo bežných aj kapitálových príjmov a tým, že obec začala výrazne šetriť. V roku 2012 obec stále prekračovala zákonom povolený percentuálny limit nesplatených záväzkov, ale jej hospodárenie už bolo stabilizované a nútený správca označil aktuálny stav za taký, ktorý si nútenú správu nevyžaduje. V tom čase podľa podanej žiadosti o zrušenie nútenej správy (Ministerstvo 2011b): nebolo vedené žiadne exekučné konanie, dvaja veritelia s najvyššími pohľadávkami mali pohľadávky zabezpečené záložným právom, s jedným veriteľom bol uzatvorený splátkový kalendár, ďalší veriteľ nemal na svoju pohľadávku exekučný titul a poslednému veriteľovi, ktorý mal exekučný titul na sumu 62 300 €, bola splatená skoro polovica a obec jeho pohľadávku ďalej pravidelne uhrádzala.

Z týchto dôvodov odporučil nútený správca zrušenie nútenej správy. Vzhľadom na veľmi vysokú výšku nesplatených záväzkov predpoklad splatenia bol núteným správcom odhadnutý na 10 až 12 rokov, pričom nevylúčil ani možnosť potreby opakovaného zavedenia nútenej správy. Žiadosť o zrušenie nútenej správy bola na MF SR podaná obcou 12.9.2012. MF SR požiadalo o doplňujúce údaje: rozpis záväzkov po lehote splatnosti vo výške 668 460,29 €, zoznam exekúcií voči obci, prehľad vývoja znižovania záväzkov po lehote splatnosti od zavedenia nútenej správy, zoznam veriteľov, s ktorými bol podpísaný splátkový kalendár a zoznam veriteľov, ktorých pohľadávky sú zabezpečené záložným právom (Tunega 2014, s. 16).

Obec Jaklovce mala k 15.12.2012 skutočné bežné príjmy rozpočtu obce predchádzajúceho rozpočtového roka 841 764 €, a záväzky po lehote splatnosti v sume 225 978,78 €, čo je 26,58 %. Počas nútenej správy obec znížila záväzky po lehote splatnosti o 70 % a postupne spláca svoje záväzky voči veriteľom. MF SR vyhodnotilo hospodárenie obce ako stabilizované a nútenú správu zrušilo k 31.12.2012 (Ministerstvo 2011c).

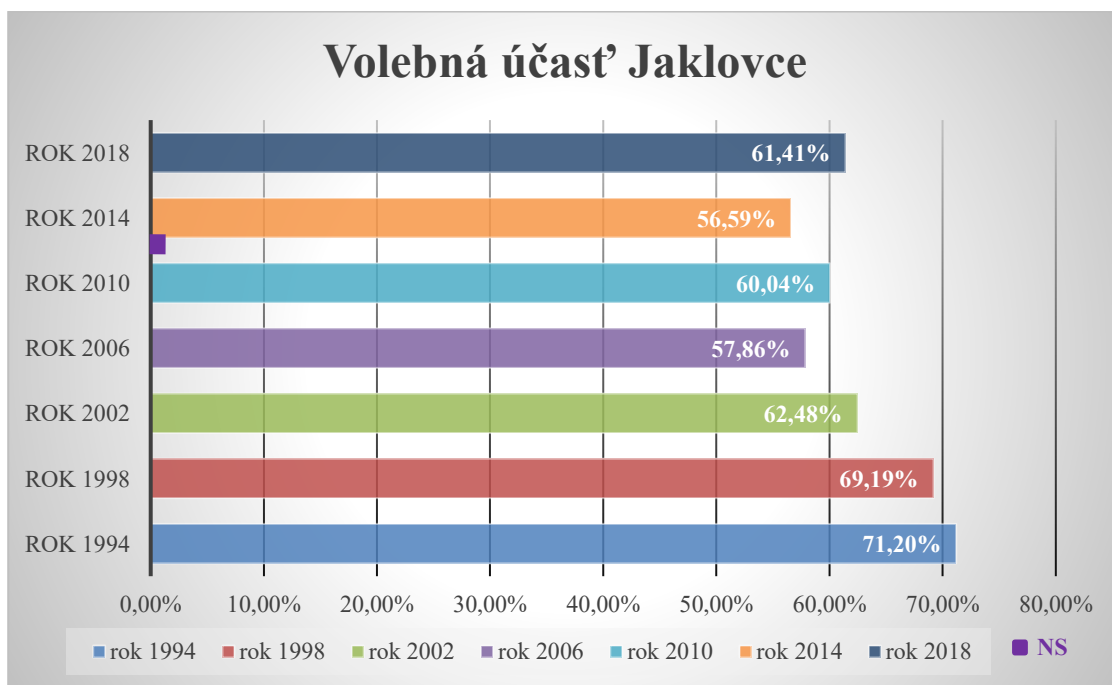
Podľa vyjadrenia Pavla Kuspana (In Karasová 2012).bude obec svoje záväzky na základe dohodnutého splátkového kalendára splácať do roku 2023, pričom výška splátok je nastavená tak, že by obec nemala mať v budúcnosti problém s ich splácaním.

Politické dopady nútenej správy v obci Jaklovce:

Tabuľka 8 Volebná účasť Jaklovce

Obec Jaklovce voľby	Počet prihlásených voličov	Počet platných hlasov za poslancov	Počet platných hlasov za starostu	Volebná účasť	Počet kandidujúcich na post starostu (zvolený starosta)	Počet zvolených poslancov
rok 1994	1448	969	988	71,20%	1 (Michal Zahornacký)	12
rok 1998	1477	- -	993	69,19%	1 (Marián Burkuš)	12
rok 2002	1535	914	947	62,48%	1 (Marián Burkuš)	8
rok 2006	1545	866	882	57,86%	3 (Marián Burkuš)	9
rok 2010	1559	889	920	60,04%	3 (Pavol Kuspan)	9
rok 2014	1571	872	881	56,59%	3 (Matúš Fedor)	9
rok 2018	1542	926	939	61,41%	4 (Matúš Fedor)	9

Zdroj: Vlastné spracovanie vysledkyvolieb.sk Obec Jaklovce

Obrázok 7 Volebná účasť Jaklovce s vyznačením trvania nútenej správy (NS)

Zdroj: Vlastné spracovanie vysledkyvolieb.sk Obec Jaklovce

Občania nezačali prejavovať zvýšený záujem o dianie v obci ani po zavedení nútenej správy, ale zvýšený záujem prejavili záujemcovia o miesto starostu a poslancov v obci. Išlo o ľudí, ktorým na obci záležalo (Kuspan 2020b).

2.6 Obec Horná Mičiná

Horná Mičiná (okres Banská Bystrica) bola v nútenej správe od 01.03.2012 do 16.09.2013, teda 1 rok a 5 mesiacov.

Obec Horná Mičiná leží v západnej časti Slovenského Rudohoria, v Zvolenskej kotline v doline Mičinského potoka, ktorý je prítokom rieky Hron. Okrem viacerých pamätihodností ponúka návštevníkom dostatok príležitostí na športovú činnosť – lyžiarsky vlek, jazdecký oddiel, pešia turistika (Horná 2020).

Počet obyvateľov: 628 (567)

Rozloha: 15,69 km²

Hustota: 40,03 ob./km² (Podmanická 2014).

2.6.1 Dôvody a vývoj zadĺženia obce Horná Mičiná – cesta k zavedeniu nútenej správy

V roku 2009 obec prekročila čerpanie výdavkov bez úprav rozpočtu, čím konala v rozpore so zákonom o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy. V roku 2010 nebol obcou vypracovaný záverečný účet ani hodnotiaca správa plnenia programov obce. Koncom roka 2010 boli všetky záväzky v sume 201 854 € po lehote splatnosti viac ako 60 dní. Bola prekročená zákonom stanovená hranica, preto bol starosta obce do 15 dní od zistenia povinný vypracovať návrh na zavedenie ozdravného režimu, predložiť ho na schválenie obecnému zastupiteľstvu (ObZ) a MF SR, čo sa nestalo (Tunegy 2014 s. 11).

Kontrola hospodárenia s finančnými prostriedkami a nakladania s majetkom, ktorá bola vykonaná na základe plánu kontrolnej činnosti Najvyššieho kontrolného úradu (NKÚ) SR preukázala viaceré nedostatky vo vedení účtovníctva: neboli zahrnuté všetky príjmy pri zostavovaní rozpočtov, nebolo zabezpečené krytie záväzkov v kontrolovanom období, nesprávne bolo zaúčtované technické zhodnotenie budovy obecného úradu, v evidencii majetku neboli vedené motorové vozidlá... Posledná inventarizácia bola v obci vykonaná v roku 2007 (Správa 2011).

Nezhody medzi starostom J.V. a poslancami v otázkach fungovania obce vyvrcholili zánikom mandátu štyroch z poslancov obecného zastupiteľstva, ktorí odmietli

zložiť poslanecký sľub. Dôvodom bola nespokojnosť so zlou finančnou situáciou obce, ktorú pripisovali starostovi. Podľa nich boli starostom v rokoch 2008 až 2009 objednané stavebné práce napriek tomu, že neboli finančne kryté a faktúry za tieto práce nezaevidoval a ani neuhradil (Bučko 2011).

V roku 2010 bol obci poskytnutý úver na predfinancovanie a spolufinancovanie „Viacúčelového športového ihriska“ a „Inžinierskych sietí v časti Skalnavá“. V zmluve bolo uvedené, že ObZ odsúhlasilo prijatie úveru, boli tam protizákonne uvedení aj štyria poslanci (z piatich), ktorí neboli v tom čase poslancami ObZ. Podľa vypracovaného prehľadu stav záväzkov k 31.12.2010 bol v sume 201 854 €, čo bolo niekoľkonásobne viac ako dovolených 15 % zo skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka všetky záväzky boli po lehote splatnosti viac ako 60 dní (Správa 2011).

Ozdravný režim bol v obci zavedený 28.4.2011, na základe výsledkov požiadala obec o predĺženie hospodárenia v ozdravnom režime, čomu MF SR vyhovel, obec pokračovala s hospodárením v ozdravnom režime do 24.11.2011. Počas tohto obdobia sa vtedajší starosta J.V. vzdal funkcie. Ani po predĺžení lehoty ozdravného režimu sa obci sa výšku záväzkov nepodarilo znížiť, naďalej pretrvával stav nesplácania záväzkov. Nový starosta M.K. požiadal o zavedenie nútenej správy. MF SR požiadalo SFK Zvolen o preverenie skutočnosti a dôvodov neuhradenia záväzkov. Podľa SFK vykonaného vládneho auditu predstavovali záväzky viac ako 60 dní po lehote splatnosti sumu 19 487 € (ku koncu roka 2010) a skutočné bežné príjmy predchádzajúceho rozpočtového roka boli 101 378 €. Obec Horná Mičiná tak už ku dňu 31.12.2010 spĺňala podmienky pre zavedenie ozdravného režimu, pretože celková výška záväzkov po lehote splatnosti dosiahla 19,22 % skutočných bežných príjmov za rok 2009, bol prekročený 15% limit a niektoré uznané záväzky prekročili lehotu splatnosti 60 dní. Ako dôvod nezavedenia ozdravného režimu uviedla obec nezaplatenie DPH zo štátneho rozpočtu v súvislosti s realizáciou projektu z Programu rozvoja vidieka. Podľa ďalších výsledkov správy (Tunega 2014, s. 11-12).

Výška záväzkov po lehote splatnosti k 12.12.2011 dosiahla 181,27 %, celková výška záväzkov bola 154 284 € a skutočné bežné príjmy rozpočtu obce za rok 2010 boli 85 112 €. Tzn., že boli naplnené skutočnosti, na základe ktorých bola MF SR zavedená nútená správa v obci (Ministerstvo 2012).

2.6.2 Nútená správa v obci Horná Mičiná

Od 1.3.2012 bola obec Horná Mičiná v nútenej správe, MF SR vymenovalo pre obec nútenú správkyňu. Obec v najťažších časom mala len polovičné osvetlenie a odpad sa vôbec nevyvážal. Postupne sa to v nútenej správe zlepšovalo, záväzky začala obec splácať, dohodla sa na termínoch a splátkových kalendároch (Lenár 2020).

Dopady nútenej správy v obci Horná Mičiná

Obec sa už od 16.09.2013 nenachádza v nútenej správe ani ozdravnom režime, keďže sa jej podarilo dohodnúť sa s veriteľmi na splátkovom kalendári. Celý dlh by sa malo podať splatiť do roku 2023 (Obec Horná Mičiná, Lenár 2020).

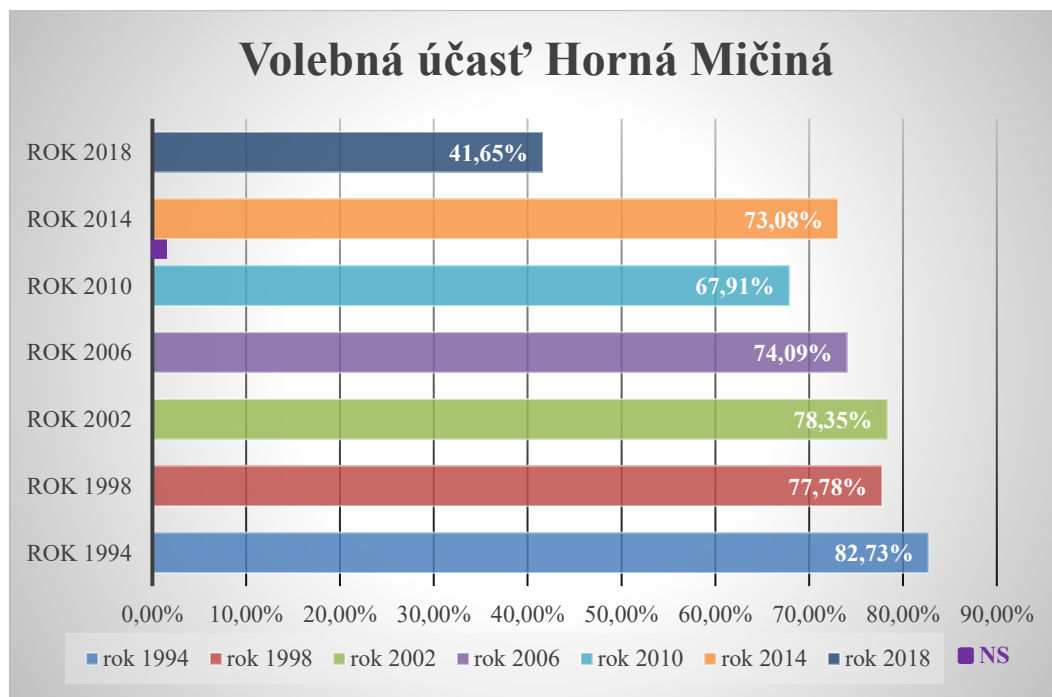
Politické dopady nútenej správy v obci Horná Mičiná

Podľa súčasného starostu obce v období najväčších problémov obce pred zavedením nútenej správy sa záujem občanov o dianie v obci zvýšil, vo voľbách v tom období bol zvýšený aj záujem o kandidatúru ako na starostu tak i do zastupiteľstva, neskôr, pri posledných komunálnych voľbách už záujem opadol (Lenár 2020).

Tabuľka 9 Volebná účasť Horná Mičiná

Obec Horná Mičiná voľby	Počet prihlásených voličov	Počet platných hlasov za poslancov	Počet platných hlasov za starostu	Volebná účasť	Počet kandidujúcich na post starostu (zvolený starosta)	Počet zvolených poslancov
rok 1994	359	281	281	82,73%	1 (Ondrej Pinka)	12
rok 1998	369	- -	274	77,78%	1 (Ondrej Pinka)	12
rok 2002	388	303	297	78,35%	1 (Jozef Vránsky)	5
rok 2006	413	299	299	74,09%	2 (Jozef Vránsky)	5
rok 2010	430	282	275	67,91%	2 (Jozef Vránsky)	5
rok 2014	494	352	358	73,08%	5 (Ivan Lenár)	5
rok 2018	521	210	207	41,65%	1 (Ivan Lenár)	5

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkov volieb.sk Obec Horná Mičiná

Obrázok 8 Volebná účasť Horná Mičiná s vyznačením trvania nútenej správy (NS)

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkyvolieb.sk Obec Horná Mičiná

2.7 Obec Luhyňa

Obec Luhyňa v okrese Trebišov bola v nútenej správe 6 rokov – od 16.08.2013 do 31.7.2019.

Obec Luhyňa leží v okrese Trebišov v juhozápadnej časti Východoslovenskej nížiny pri úpätí Zemplínskych vrchoch. Rieka Roňava je hraničnou riekou medzi Slovenskom a Maďarskom. V obci sa nenachádza škola, deti dochádzajú do materskej a základnej školy do susednej obce – Michalian. V obci je reformovaný kostol (Luhyňa 2011, Adamová 2005, s. 919).

Počet obyvateľov: 289 (326)

Rozloha: 6,84 km²

Hustota: 42,25 ob./km² (Podmanická 2014).

2.7.1 Dôvody a vývoj zadĺženia obce Luhyňa – cesta k zavedeniu nútenej správy

Podľa súčasnej starostky Luhyne (Sedláčeková 2020): „Bývalý starosta v roku 2007 uzatvoril zmluvu na rekonštrukciu obecného úradu. Tá zmluva bola postavená tak, že nebol schopný ju plniť. Obec v tom čase už bola v exekúcii, už neplatila odvody a oni s firmou nemenovanou, požiadali exekútorov o stiahnutie exekúcie na objekt rekonštrukcie. Objekt bol čistý, to však neznamenal, že obec na to má. Starosta veľmi dobre vedel, že na to obec

nebude mať. PPA – poľnohospodárska platobná agentúra – oni to mali zaplatiť, ale ani jeden jediný bod obec nevedela splniť, pretože nezaplatili ani jednu platbu a ani exekútorom. Podmienka bola, že nesmie byť počas rekonštrukcie podmienka.“

Obec Luhyňa porušila zákon o obecnom zriadení – nezverejnila rozpočet obce na úradnej tabuli pred jeho schválením aj zákon o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy – rozpočet na rok 2011 ani viacročný rozpočet nezostavila, nevykonávala zmeny rozpočtu, neprerokovala záverečný účet obce. Kontrolou bolo zistené, že obec porušila zákon o účtovníctve, neúčtovala dlhodobé záväzky ani ich nevykazovala v súvahe. K 31.12.2011 mala obec záväzky po lehote splatnosti v celkovej výške 106 732,10 €, k 30.06.2012 už vo výške 135 508,42 €. Celková výška záväzkov obce po lehote splatnosti presiahla 15 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka a záväzky po lehote splatnosti predstavovali 241,02 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka, tým obec porušila zákon o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy, nezavedla ozdravný režim ani neoznámila Ministerstvu financií SR skutočnosti o zadlženosti obce. Kontrolou návratných zdrojov financovania bolo zistené, že obec uvádzala vo svojich žiadostiach o úver nepravdivé údaje o záväzkoch obce po lehote splatnosti a o exekučných konaniach vedených voči obci. Navyše obec porušila finančnú disciplínu v zmysle zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy tým, že: vyplatila starostovi obce za obdobie od 01.06.2011 do 31.12.2011 vyšší plat, ako mu patrilo, nevedela preukázať účel použitia finančných prostriedkov vybraných z pokladne obce, ani preukázať skutočnú spotrebu pohonných látok použitých na plnenie nevyhnutných potrieb obce. Obec neodvádzala povinné poistné, čím nemala splnené odvodové povinnosti a jej záväzky po lehote splatnosti predstavovali k 31.12.2011 spolu 24 363,73 €, z toho 16 697,35 € na poistnom a 7 666,39 € na penále a pokutách (Správa 2012).

2.7.2 Nútená správa v obci Luhyňa

Najvyšší dlh mala obec voči záručnej rozvojovej banke – približne 120 000 € a 30 000 € už boli úroky, tým že sa to neplatilo banka dala obec do 20 % úrokovej sadzby. To by obec nezvládla a tak sme rokovali o najväčšom možnom znížení (3 mesiace). Banka nám vyšla v ústrety a máme splátkový kalendár, kde obec platí len istinu úveru. Rokovalo sa so zdravotnou poisťovňou Union, kde obec neplatila žiadne odvody za zamestnancov a ani neboli prihlásení do žiadnej zdravotnej poisťovne. Od roku 2007 do 2013 vyšiel dlh okolo 18 000 €. Tam to vyjednali tak, že obec mala zaplatiť len úroky, ktoré vznikli. Obec

bola dlžná i za vývoz komunálneho odpadu a aj oni odpustili dlh vo výške 20 000 €. Ostal ešte úver v Prima banke, tá sa s obcou nechcela dohodnúť (Sedláčková 2020).

„Splátkové kalendáre sa splácajú ďalej, platiť sa bude ešte dlho, až do roku 2035. To je 800 € mesačne. Menšie splátky končia v marci budúci rok (2021). Ešte zostáva ako veriteľ jedna fyzická osoba, s ktorou sme tiež spísali splátkový kalendár. Požiadali sme súd o ukončenie exekúcie, pretože sme mali veriteľa a splátkový kalendár. Súdnym exekútor chcel za svoje služby 8 000 €, ale po odvolaní sme zaplatili 228 € (skutočné náklady)“ (Sedláčková 2020).

Dopady nútenej správy v obci Luhyňa

Obec mala v kontrolovanom období vybudovaný obecný verejný vodovod, ktorého bola vlastníkom a zároveň aj prevádzkovateľom. Do 09.03.2011 bola dodávateľom pitnej vody súkromná vodárenská spoločnosť, ktorá zastavila dodávku pitnej vody do obce z dôvodu pohľadávok voči obci po lehote splatnosti (Správa 2012).

Starostka Sedláčková (2020) sa vyjadrila: *„V súvislosti s uvalením nútenej správy na obec a od obdobia, kedy vo vašej obci začali finančné problémy nastala v obci zmena v kvalite a množstve poskytovaných služieb, ktoré boli dovtedy občanom plnohodnotne poskytované. Osvetlenie ani voda v obci vôbec neboli počas 2 rokov. Obec neplatila za vodu a tak nebol prívod vody, VSS vodu zastavila a obnovila dodávku vody až v roku 2014. Vozili sme vodu zo Slovenského Nového Mesta. Mali sme aj studňu, ale keď bolo sucho tak sme vodu vozili. Teraz už svieti verejné osvetlenie, aj keď v obmedzenom čase (od 00:00 do 03:30), firma FURA zabezpečuje odvoz triedeného odpadu. Ďalšie služby neposkytujeme: neupratujeme cestné komunikácie ani chodníky (každý si musí upratať sám), ani o údržbu zelene sa nemôžeme starať plnohodnotne – pracovníci VPP zeleň pokosia ale nehrabú nechávame to ako zelené hnojivo.“*

Politické dopady nútenej správy v obci Luhyňa

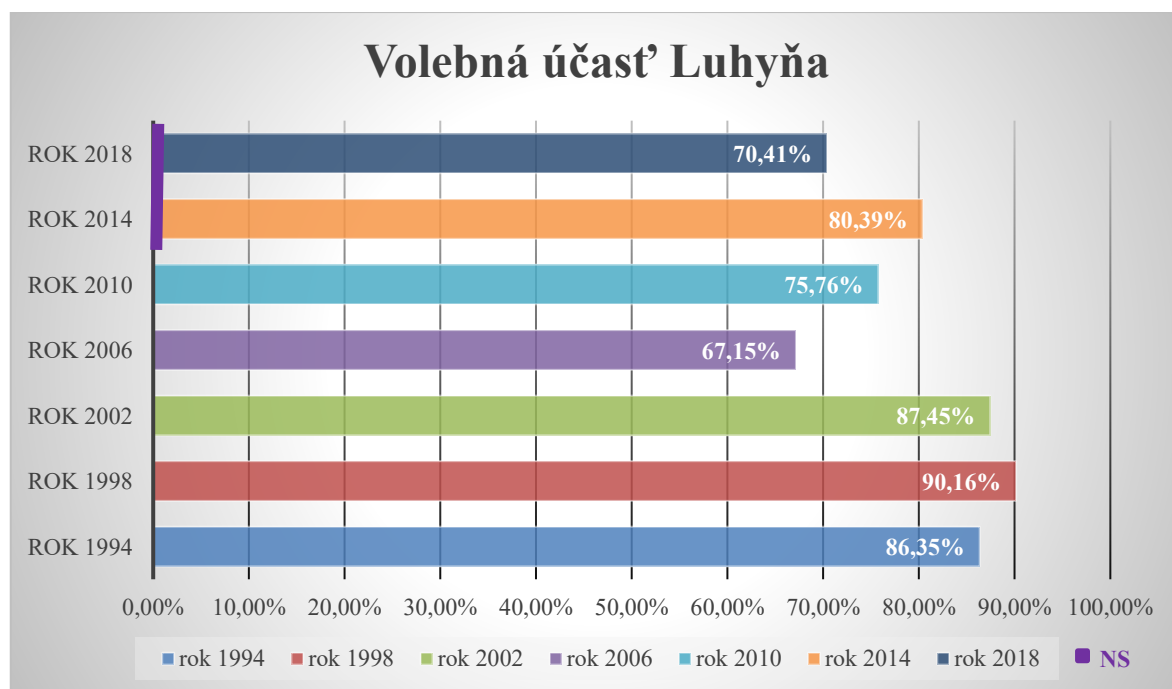
„Ešte pred zavedením nútenej správy po kontrole NKÚ na obecnom úrade sa starosta vzdal funkcie, boli dodatočné voľby, v ktorých som kandidovala za starostku a bola som zvolená. Účtovníčka odišla deň pred mojim nástupom, zastupujúci starosta jej podpísal výpoveď dohodou, čiže ja som nastúpila na obecný úrad „na prázdny stôl“. Našťastie som mala skúsenosti z predchádzajúcej práce, a tak som nemala problém účtovať, urobila som uzávierku (konsolidačnú a štvrt' ročnú). Potom som zobrala za pracovníčku fakticky dievča zo strednej ekonomickej školy, ktorú zaučila a postupovali sme ďalej. Zastupiteľstvo celé zostalo pôvodné a fakticky sa menil iba starosta. Chybné bolo celé vedenie, pretože sa nikto do toho nerozumel. V čase najväčších problémov sme

neplatili za nič, žiadne služby sme občanom neposkytovali, nesvietilo nám verejné osvetlenie a nebol tu verejný vodovod a tým, že som mala také skúsenosti, tak by sa tu asi nikto nenašiel kto by sa do toho rozumel,“ vyjadrila sa súčasná starostka obce (Sedláčková 2020).

Tabuľka 10 Volebná účasť Luhyňa

Obec Luhyňa voľby	Počet prihlásených voličov	Počet platných hlasov za poslancov	Počet platných hlasov za starostu	Volebná účasť	Počet kandidujúcich na post starostu (zvolený starosta)	Počet zvolených poslancov
rok 1994	271	227	230	86,35%	1 (Milan Nemet)	9
rok 1998	254	--	225	90,16%	1 (Jozef Kuzma)	9
rok 2002	263	227	228	87,45%	1 (Jozef Kuzma)	5
rok 2006	274	145	180	67,15%	2 (Michal Riľák)	5
rok 2010	264	199	200	75,76%	2 (Michal Riľák)	5
rok 2014	255	203	203	80,39%	3 (Mária Sedláčková)	5
rok 2018	267	185	187	70,41%	3 (Mária Sedláčková)	5

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkyvolieb.sk Obec Luhyňa

Obrázok 9 Volebná účasť Luhyňa s vyznačením trvania nútej správy (NS)

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkyvolieb.sk Obec Luhyňa

Občania sa o veci v obci nezačali starať viac, iba zo začiatku neprišli na zastupiteľstvo dvaja skalní, ale vyše dvadsiati. Kandidátov bolo viac v posledných dvoch voľbách na starostu i na poslancov do miestneho zastupiteľstva (Sedláčková 2020).

2.8 Obec Chrabrany

Chrabrany (okres Topoľčany) bola v nútenej správe od 1.3.2014 do 30.6.2016, čiže 1 rok a 7 mesiacov.

Obec Chrabrany leží v doline rieky Nitry. Dominantou obce je kostol sv. Anny a Jakuba. Kultúrno-spoločenský život v obci je úzko spätý s duchovnou hudbou „Chrabranka“. V kultúrnom Dome rozvoja vidieka sa pravidelne uskutočňujú kultúrne podujatia pre deti, mládež i dospelých, nachádza sa tu i obecná knižnica. Dominantou obce je Kostol sv. Anny (O obci 2017).

Počet obyvateľov: 797 (756)

Rozloha: 7,95 km²

Hustota: 100,25 ob./km² (Podmanická 2014).

2.8.1 Dôvody a vývoj zadĺženia obce Chrabrany – cesta k zavedeniu nútenej správy

Dôvodom za dlženia obce Chrabrany bol v podstate chybný investičný projekt, obec zobrala hypotéky v takej výške, že nebolo možné ich splácať. Obec sa zadĺžila. Navyše boli zistené nedostatky najmä v oblasti dodržiavania rozpočtových pravidiel územnej samosprávy a verejnej správy, účtovníctva, majetkového postavenia a hospodárenia obce, vykonávania obecnej samosprávy (Šupová 2020).

2.8.2 Nútená správa v obci Chrabrany

Na obec Chrabrany bola MF SR uvalená nútená správa 1.3.2014.

Finančné dopady nútenej správy v obci Chrabrany

Obec bola nútená okresať výdavky na služby poskytované občanom, poskytovala ich, ale v len to najnutnejšie (Šupová 2020).

Politické dopady nútenej správy v obci Chrabrany

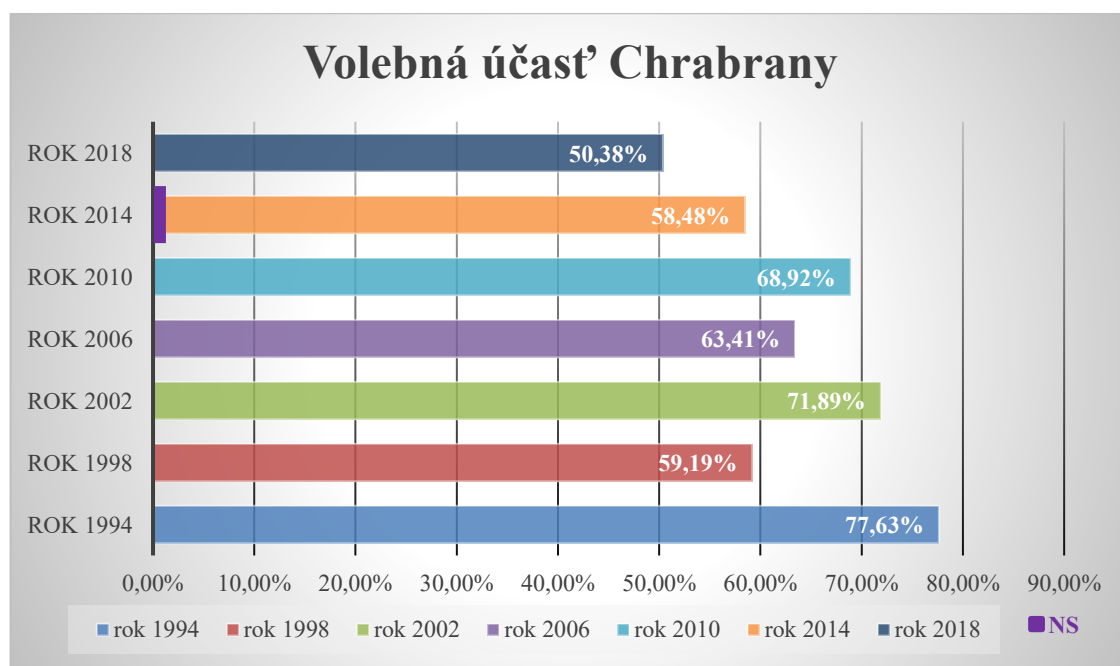
Podľa súčasnej starostky (Šupová 2020): záujem občanov obce sa prechodne zvýšil, nepozorovala nijako negatívne reakcie. Záujem o post starostu nebol nižší ani vyšší, a v nasledujúcich (posledných) voľbách bola starostka jedinou kandidátkou, čo si starostka vysvetľuje tým, že v podstate boli občania spokojní s tým, čo urobila pre obec ako

starostka v predchádzajúcom volebnom období, kedy záujem o tento post bol vo voľbách vyšší. O posty poslancov bol zvýšený záujem, dokonca zo strany mladších ľudí, ktorí sa o veci verejné začali zaujímať. Všetci poslanci i starostka sú nezávislí. Občania sa zapájajú do akcií poriadanych obcou. Od roku 1999 je obec súčasťou Združenia mikroregiónu Svornosť. Politické názory sa na zastupiteľstvách neriešia, len potreby obce a jej občanov, nie je tam žiadne politikárčenie, navyše v súčasnosti sú v zastupiteľstve všetci nezávislí (Šupová 2020).

Tabuľka 11 Volebná účasť Chrabrany

Obec Chrabrany voľby	Počet prihlásených voličov	Počet platných hlasov za poslancov	Počet platných hlasov za starostu	Volebná účasť	Počet kandidujúcich na post starostu (zvolený starosta)	Počet zvolených poslancov
rok 1994	617	464	472	77,63%	1 (Darina Gerháťová)	11
rok 1998	615	- -	274	59,19%	1 (Darina Gerháťová)	11
rok 2002	619	422	443	71,89%	1 (Darina Gerháťová)	7
rok 2006	615	385	384	63,41%	2 (Ľubomír Goga)	7
rok 2010	650	438	444	68,92%	3 (Ľubomír Goga)	7
rok 2014	660	365	382	58,48%	3 (Jana Macková)	7
rok 2018	661	322	317	50,38%	1 (Jana Šupová)	7

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkyvolieb.sk Obec Chrabrany

Obrázok 10 Volebná účasť Chrabrany s vyznačením trvania nútej správy (NS)

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkyvolieb.sk Obec Chrabrany

2.9 Obec Martin

Na obec Martin bola zavedená nútená správa 1 rok a 7 mesiacov – od 23.3.2016 do 31.10.2017.

Obec Martin je mesto na severe Slovenska. Je to historické centrum Turca a okresné mesto. Nachádza sa v severnej časti Turčianskej kotliny, na rieke Turiec. Územie mesta je tvorené štyrmi katastrálnymi územiami (Martin, Priekopa, Záturčie, Tomčany), administratívne pozostáva mesto zo siedmich mestských častí, má 6 sídlisk a 2 osady. Poloha mesta v blízkosti Malej i Veľkej Fatry ho predurčuje byť atraktívnym východiskom túr (Martinské hole), je tu známe lyžiarske stredisko Winter Park Martinky, strediská v Jasenskej a Valčianskej doline. Podhorím Veľkej Fatry vedie Turčianska cyklomagistrála. Pre milovníkov histórie je dostupné historické centrum mesta a neďaleké hrady Sklabiňa, Blatnica a Zniev. V Martine je 1 vysoká škola, 11 stredných škôl, 11 základných škôl a niekoľko materských škôl (Podmanická 2014)..

Počet obyvateľov: 54 168 (57 023)

Rozloha: 67,74 km²

Hustota: 799,65 ob./km² (Podmanická 2014).

2.9.1 Dôvody a vývoj zadĺženia obce Martin – cesta k zavedeniu nútenej správy

Podľa vtedajšieho starostu mesta Martin A.H.: „*Vstup do nútenej správy je v situácii, v ktorej sa mesto nachádza, dobrou správou. Budeme môcť naplniť svoje zmluvné záväzky, ktoré sme nemohli splatiť pre zamrazené účty a zároveň bude život v meste pokračovať, aj keď v obmedzenej forme. Nútená správa však nie je ani zďaleka konečná stanica. Robíme všetko pre to, aby sa situácia čo najskôr vyriešila a obyvatelia mesta nedoplatili na chyby minulosti*“ (Šalagová 2016).

Podľa súčasnej hovorkyne mesta Kalmanovej (2020) je dôvodom vzniknutých problémov v meste kauza nevybudovanej lanovky na Martinské hole, ktorá sa začala v roku 1995, pretože: „*bývalé vedenie mesta Martin malo záujem vybudovať lyžiarske stredisko na Martinských holiach, čo so sebou nieslo povinnosť vložiť svoj majetok do spoločnosti Lyžiarske stredisko Martinské Hole. Nevložilo ho však, pretože ani ďalší akcionári nesplatili svoje vklady. V roku 2002 štatutárni zástupcovia Lyžiarskeho strediska Martinské hole zažalovali mesto Martin a žiadali zaplatiť sumu vopred sľúbeného vkladu. Počas niekoľkoročného trvania sporu pohľadávka narástla na viac ako 8,6 milióna €. Po neúspešnom mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora v prospech mesta Martin*

vlastník pohľadávky prostredníctvom exekútora zablokoval takmer všetky mestské účty. Mesto súčasne požiadalo ministerstvo financií o zavedenie nútenej správy, ktorej predchádzal vládny audit. Vďaka nútenej správe bude mesto môcť ochrániť svoje financie pred veriteľmi“ (Kalmanová 2020).

2.9.2 Nútená správa v obci Martin

Mesto Martin je najväčšie mesto na Slovensku, na ktoré bola uvalená nútená správa. Počas nútenej správy je zriadený nový účet mesta, na ktorom sú zhromažďované všetky finančné prostriedky mesta. Cieľom nútenej správy je okrem ochrany pred veriteľmi aj stabilizácia hospodárenia mesta tak, aby bolo schopné splácať svoje záväzky. Počas nútenej správy budú všetky činnosti, ktoré nie sú nevyhnutné obmedzené, mesto nemôže vstupovať do nových finančných záväzkov. Počas nútenej správy nemôže byť vyplatená odmena primátorovi, poslancom mestského zastupiteľstva, hlavnému kontrolórovi ani ostatným zamestnancom. Hospodárenie mesta vo všetkých oblastiach podlieha súhlasu nútenej správkyne, žiadne finančné prostriedky nemôžu byť použité bez jej súhlasu (Ministerstvo 2016).

Finančné dopady nútenej správy v obci Martin

V čase nútenej správy mohlo mesto robiť a platiť len to, čo mu bolo zákonom dovolené. Došlo k zníženiu poskytovania množstva a kvality služieb, tých, ktoré sú nad rámec, nevykonávali sa žiadne investície. Základné služby boli poskytované (Kalmanová 2020).

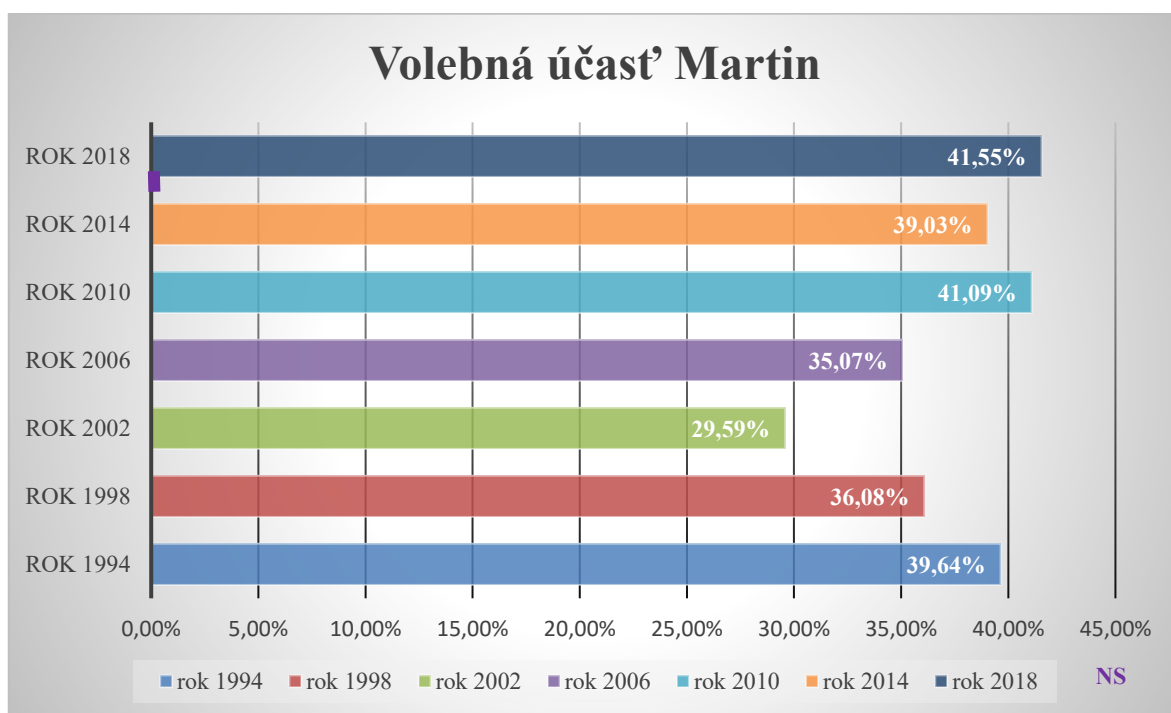
Politické dopady nútenej správy v obci Martin

Základnou odlišnosťou komunálnej politiky miest proti komunálnej politike obcí je to, že na rozsiahlom území pri význame ekonomických objemoch a pri diferencovanejších sociálnych štruktúrach mestského obyvateľstva dochádza k výraznejšiemu štruktúrovaniu záujmov, v ktorých možno odlíšiť záujmy celomestské špecifické pre jednotlivé mestské časti ale niekedy aj priestorovo v štruktúre identifikovateľné záujmy (Kalmanová 2020).

Tabuľka 12 Volebná účasť Martin

Obec Martin voľby	Počet prihlásených voličov	Počet platných hlasov za poslancov	Počet platných hlasov za starostu	Volebná účasť	Počet kandidujúcich na post starostu (zvolený starosta)	Počet zvolených poslancov
rok 1994	42527	16226	16559	39,64%	1 (Stanislav Bernát)	41
rok 1998	44633	- -	15664	36,08%	1 (Stanislav Bernát)	43
rok 2002	46425	13200	13375	29,59%	1 (Stanislav Bernát)	31
rok 2006	47675	16000	16473	35,07%	7 (Andrej Hrnčiar)	31
rok 2010	47871	18892	19321	41,09%	5 (Andrej Hrnčiar)	31
rok 2014	47397	17886	18065	39,03%	10 (Andrej Hrnčiar)	31
rok 2018	14082	18739	18914	41,55%	8 (Ján Danko)	31

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkyvolieb.sk Mesto Martin

Obrázok 11 Volebná účasť Martin s vyznačením trvania nútej správy (NS)

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkyvolieb.sk Mesto Martin

Občania sa zúčastňujú zasadnutí mestského zastupiteľstva vo zvýšenej miere hlavne ak ide o riešenie pre nich zaujímavých tém, ktoré sa ich týkajú. Nútená správa sa stala súčasťou kampane kandidátov na starostov i poslancov v posledných komunálnych voľbách (Kalmanová 2020).

2.10 Obec Ladomirová

Na obec Ladomirová (okres Svidník) bola zavedená nútená správa 1 ½ roka – od 12.7.2016 do 31.1.2018.

Obec Ladomirová sa nachádza v okrese Svidník. Leží v severnej časti Nízkych Beskýd v doline potoka Ladomirky. V obci sa nachádza drevená cerkev sv. Michala archanjela (Obec Ladomirová 2017).

Počet obyvateľov: 1 056

Rozloha: 15,39 km²

Hustota: 68,62 ob./km² (Podmanická 2014).

2.10.1 Dôvody a vývoj zadĺženia obce Ladomirová – cesta k zavedeniu nútenej správy

Nikto v obci, ani poslanci nevedeli, že na obec je uvalená exekúcia, vtedajší starosta nechcel dať informácie o hospodárení, konal na vlastnú päsť. Nikto doposiaľ nevie, kde sa peniaze stratili. Bývalý starosta bol starostom 13 rokov, bol odsúdený za falšovanie europrojektov (obec nemala žiadne finančné prostriedky a napriek tomu vybavoval europrojekty), nasledovali dodatočné voľby. Bol vykonaný audit, dlh vyše 900 000 € od roku 2016. Neboli vyplatené faktúry, boli dlhy v poisťovniach, exekúcie... Ozdravný režim v takejto situácii nepomohol. Nasledovala nútená správa (Cuper 2020).

2.10.2 Nútená správa v obci Ladomirová

V čase nútenej správy bol založený nový účet a obec mohla začať platiť za osvetlenie, vývoz smeti a ostatné len základné služby (Cuper 2020).

Finančné dopady nútenej správy v obci Ladomirová

V nútenej správe začali dlhy splácať – s pomocou správcu vypracovali plán platieb. Začali rokovať s bankami. Skúšali sa dohodnúť na odpustení platieb, úrokov, ale nepodarilo sa. Splácajú 10 000 € mesačne, čiže ešte 10 rokov budú splácať. Od kedy nie sú v nútenej správe, môžu sa zapojiť do projektov. Na rozvoj obce neostáva nič. Nútená správa chráni obec pred exekúciami, to je podstatné, aby mohla obec platiť potrebné služby, chod obce, núteného správcu. V obci majú vodovod, kanalizáciu, plynovod. V čase nútenej správy sa robí len základná údržba. Po skončení nútenej správy – sa obec snaží aj investovať – výmena svetiel a pod. Súkromný sektor požičal obci peniaze, aby boli vyplatené dlhy a aby bolo možné ukončiť nútenú správu (Cuper 2020).

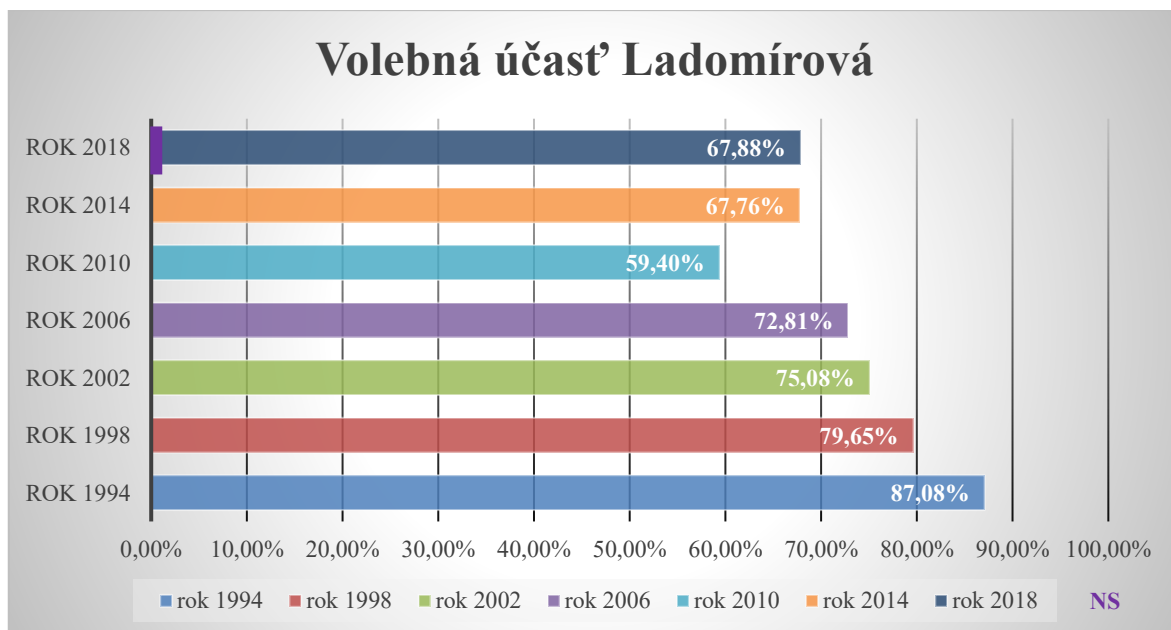
Politické dopady nútenej správy v obci Ladomirová

Počet kandidátov sa nezvýšil ani neznížil. Poslanci sa menia každé 4 roky, 2 zo 7 ostánú pôvodní, ostatní 5 sú noví, musia sa zaučiť, zapracovať. Prebehla výnimočná situácia – odsúdenie bývalého starostu – nové voľby. Zastupiteľstvo 10 x ročne. Občania sa zúčastňujú zasadnutí viac od zavedenia nútenej správy. Konajú sa kultúrne akcie pre občanov. Občania neverili, že také niečo sa v ich obci stalo. Mnohí nevedia pochopiť, čo je nútená správa, že peniaze na chod obce nie sú. Obecne auto, kosačky aj obecne pozemky boli zablokované exekútormi, ale kvôli nízkej cene ostali v majetku obce (Cuper 2020).

Tabuľka 13 Volebná účasť Ladomirová

Obec Ladomirová voľby	Počet prihlásených voličov	Počet platných hlasov za poslancov	Počet platných hlasov za starostu	Volebná účasť	Počet kandidujúcich na post starostu (zvolený starosta)	Počet zvolených poslancov
rok 1994	542	438	455	87,08%	1 (Michal Kost)	12
rok 1998	570	- -	447	79,65%	1 (Ladislav Bojčík)	12
rok 2002	630	433	457	75,08%	1 (Ladislav Bojčík)	7
rok 2006	673	455	479	72,81%	3 (Ladislav Bojčík)	7
rok 2010	697	408	338	59,40%	1 (Ladislav Bojčík)	7
rok 2014	729	484	479	67,76%	2 (Ladislav Bojčík)	7
rok 2018	769	513	518	67,88%	1 (Vladislav Cuper)	7

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkov volieb.sk Obec Ladomirová

Obrázok 12 Volebná účasť Ladamírová v s vyznačením trvania nútej správy (NS)

Zdroj: Vlastné spracovanie výsledkov volieb.sk Obec Ladamírová

Po odstúpení vtedajšieho starostu bol do nasledujúcich volieb zastupujúci starosta. Súčasný starosta má vysokoškolské vzdelanie, pracoval na úrade práce, kandidoval 1x za poslanca, 2x za starostu. Jeho motiváciou bol záujem o obec, strach o to, čo s ňou bude v nútej správe. Preberanie obecného úradu prebehlo odovzdaním kľúčov, nikto mu nič nevysvetlil. Majú stálych zamestnancov (účtovník a administratívny pracovník), zamestnankyne MŠ a zamestnancov ZŠ (Cuper 2020).

ZÁVER KAPITOLY: Žiadna z obcí sa neobrátila kvôli riešeniu problémov pred ani počas nútej správy na ZMOS ani inú organizáciu obcí, čo potvrdil v rozhovore i odborný expert pre oblasť ekonomiky a rozpočtu ZMOSu Ladislav Adamovič (2020): „ZMOS v období posledných troch rokov neeviduje zásadné podnety alebo požiadavky zo strany svojich členov v súvislosti s inštitútom nútej správy. V prípade, že sa nejaká členská obec obrátila na ZMOS, tak len sporadicky a riešilo sa to predovšetkým ústnym (telefonickým) usmernením. Podľa nášho názoru obce, v ktorých je zavedený ozdravný režim, resp. následne nútená správa, postupujú v zmysle ustanovenia § 19 zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy v znení neskorších predpisov. Kancelária ZMOS nemá spracovanú žiadnu analýzu k problematike ozdravného režimu a nútej správy, nakoľko k potrebe zavedenia týchto inštitútov dochádza len v minimálnej miere“ (Adamovič 2020). Z toho vyplýva, že ani samotný ZMOS nevyvíja záujem o obce v nútej správe.

Podľa Lukácsa (2018) majú samosprávy, ktoré sa ocitli na pokraji finančného kolapsu, podobné črty, väčšinou ide o menšie obce, ktoré si v minulosti zobrali privysoké úvery, s ktorých splácaním majú problémy, prípadne uzatvorili nevýhodné obchodné zmluvy. To je prípad Turej pri Leviciach⁶ a obce Švedlár. Za problémy v mnohých obciach zvyčajne môžu bývalí starostovia, ktorí cielene okrádali vlastné obce alebo boli jednoducho finančne negramotní. Kritické zadĺženie obcí tiež pôsobí na samotnú podobu a existenciu miestnej demokracie. Zadĺženie ovplyvňuje formu komunálnych volieb. Zadĺženosť má vplyv na vytváranie zoznamov kandidátov, počet kandidátov; na pluralitu v obci aj na volebnú účasť (Hornek 2014, s. 270).

Aj analytik INEKO Tunega (2014) uvádza, že *„nadmerné zadĺženie väčšiny obcí v nútenej správe vzniklo ako následok prehnaných a neúspešných podnikateľských zámerov starostov.“* Poslanci miestnych zastupiteľstiev týchto obcí buď nemali záujem o dianie v obci, participovali na konaní starostu, alebo jednoducho neustrážili nekalé zmluvy starostov – z dôvodu nezájmu, laxnosti alebo finančnej negramotnosti. Lukács (2018) uvádza, že niektoré obce sa do problémov dostali pre zlé investície, ktoré im nevyšli. To je prípad Martina a Devína. Pôvodcom finančných problémov niektorých obcí je sám štát, napríklad keď im neuhradil platby za projekty z fondov EÚ, lebo nedodržali zmluvné podmienky. To sa prihodilo obci Luhyňa pri Trebišove. Do dlhových problémov môže obec spadnúť aj pre povinnosť zaplatiť veľký záväzok ako následok súdneho sporu, ako sa prihodilo mestu Martin.

⁶ Obec Turá sa do problémov a následne do nútenej správy dostala z dôvodu chybného investičného projektu a trestnej činnosti nekvalifikovaného vedenia obce.

ZÁVER

V obciach je dôležitá demokracia. Nejednoznačné posúdenie limitov moci obecného zastupiteľstva vedie k možnému zmareniu či neumožneniu prvkov demokracie, a to môže spôsobiť nežiaduce následky. Apatia, nechť a nezapájanie sa do riešenia obecných záležitostí môže viesť k umožneniu zlého a nehospodárneho svojvoľného vedenia obce. Zastupiteľská demokracia obsahuje fungujúce kontrolné mechanizmy, ale ak tieto zlyhávajú, potom dochádza k problémom.

Samospráva je na Slovensku volená, stretnú sa v nej rôzni ľudia, hoci sú z jednej obce a je predpoklad, že sa už predom poznajú. Poslanci by nemali dovoliť starostovi nakladať s financiami samotnému, ako sa ukázalo vo väčšine nami skúmaných obcí. Všetci v obecnom zastupiteľstve, predovšetkým starosta, by sa mali vzdelávať. Práve systematickým vzdelávaním možno rozvíjať personálne predpoklady samosprávy. Ak sa do funkcie starostu dostane človek bez morálneho kreditu, nerešpektuje zákony a nemá morálku vo vzťahoch, je to základným problémom obcí a to nie len tých kriticky zadlžených. Naproti tomu, aj keď dlhy menších obcí nemusia byť také vysoké ako dlhy veľkých miest, v prípade, že sú veľké, spoločenstvá ich ťažko splácajú. Mnohí novozvolení primátori a starostovia zedia po svojich predchodcoch aj veľké dlhy. Aj s tým si musia vedieť poradiť. K vzniknutým problémom vo financovaní obcí patrí únosnosť zadlženia obcí, čiže hľadanie odpovede na otázku, do akej miery sa môžu obce zadlžovať. Regulovanie miery zadlženia obcí je nástrojom na usmerňovanie verejného dlhu a ochranou pred nadmerným zadlžením. Nadmerné zadlženie obce ju môže doviesť k neriešiteľným problémom a zavedeniu nútej správy. Analýza a výskum v praktickej časti diplomovej práce mali za cieľ prostredníctvom údajov poukázať na súčasný stav komunálnej politiky obcí v nútej správe ako i stav inštitútu nútej správy obcí na Slovensku a načrtnúť potrebné zmeny.

Cieľom diplomovej práce bolo analyzovať komunálnu politiku slovenských obcí v nútej správe. Pre rekapituláciu bolo cieľom 1 zistiť, ako ovplyvnila nútená správa vo vybraných slovenských obciach komunálne voľby, kandidatúru, volebnú účasť a miestnu demokraciu. Následne cieľom 2 bolo identifikovať a špecifikovať prípadné spoločné znaky obcí, ktoré boli pred ekonomickým kolapsom a zasiahnuté nútenou správou.

Aby sme sa dostali k naplneniu cieľa 1 realizovali sme výskum a zistili sme ako to vyzerá v praxi v obciach s nútenou správou.

Ako ovplyvnila nútená správa obcí miestnu demokraciu a aké má politické dopady sme zisťovali analyzovaním komunálnych volieb v období po zavedení nútenej správy, kandidatúry a volebnej účasti a reakcií občanov na zavedenie nútenej správy. Vzniknuté problémy ovplyvnili volebnú účasť v daných obciach aj samotnú volebnú stratégiu aktérov volieb. *Komunálna politika slovenských obcí v nútenej správe* – kritický dlh obce sa stáva v dotknutej obci hlavnou témou miestnej komunálnej politiky. Je to určite hlavný problém, ktorý musia zástupcovia obce riešiť. Otázka riešenia kritického dlhu, obzvlášť v obciach s nútenou správou, je hlavnou témou komunálnych volieb a dokonca aj volebných kampaní. Podľa Horneka (2019, s. 230) sa vo veľkých zadlžených obciach dá očakávať, že volené funkcie aj napriek zadlženosti obcí oslovujú kandidátov. Avšak v prípade malých obcí, kde je atraktivita volených funkcií aj za bežných podmienok menšia, dlh zvyšuje potenciálny nezáujem o vedenie takejto obce, čo sa vo výskumnej vzorke slovenských obcí nepotvrdilo.

Aké boli dopady nútenej správy v sledovaných obciach je vidieť z nasledujúcej tabuľky, kde sme zaznačili, aký bol v čase konania volieb v období po zavedení nútenej správy záujem občanov o komunálnu politiku, či odstúpili poslanci, či boli vyhlásené doplňujúce voľby, aký bol záujem o vedenie takejto obce o post starostu a do zastupiteľstva, či bola medzi kandidátmi rivalita a aká bola volebná účasť.

Tabuľka 14 Politické dopady nútenej správy obce

Obec	Politické dopady nútenej správy obce:						
	Záujem občanov o komunálnu politiku	Odstúpenie poslancov	Vyhlásenie doplňujúcich volieb	Záujem o vedenie takejto obce - starosta	Záujem o vedenie takejto obce - poslanci	Rivalita medzi kandidátmi v komunálnych voľbách	Volebná účasť
Devín	↑	1	--	↓	↑	↑	↑
Švedlár	↑	0	--	↑	↑	↑	↑
Turá	↑	0	--	↑	↑	↑	↑
Lopušné Pažite	↑	0	--	↑	↑	↑	↑
Zemianska Olča	↑	1	r. 2019	↑	↑	↑	↑
Jaklovce	--	--	--	↑	↑	--	--
Horná Mičiná	--	0	--	↑	↑	↑	--
Luhýňa	--	--	--	↑	↑	--	--
Chrabrany	↑	0	--	↑	↑	--	↑
Martin	↓	0	--	↑	↑	↑	↓
Ladomirová	--	0	--	--	--	--	--

Legenda: ↑ - zvýšenie, ↓ - zníženie, -- bez rozdielu

Zdroj: Vlastné spracovanie

V slovenských obciach prevažuje patriotizmus a snaha ťažko skúšanú obec v problémoch zachrániť. V niektorých obciach sa záujem o účasť komunálnych voľbách zvýši, v iných nastáva extrémny prípad, keď miestni obyvatelia kandidovať v komunálnych voľbách nechcú ako ani viesť zadlženú obec často v neriešiteľných situáciách. Podľa vyjadrení starostov v rozhovoroch s nimi, ale väčšine občanov na ich obci záleží, a tak sa snažia kandidovať dokonca viacerí. Rovnako nám to potvrdili údaje z Výsledky volieb (www.vysledkyvolieb.sk), ktoré som analyzovala od rok 1994 – 2018, ktoré vychádzajú zo Štatistického úradu. V zadlžených obciach sa komunálne voľby vôbec nemusia pre nezáujem kandidátov konať aj niekoľko rokov, ako napríklad v českej obci Pramene. Naopak zadlženie môže byť dôvodom významného štiepenia v lokálnom politickom systéme, kedy vo voľbách proti sebe stoja minimálne dva tábory s diametrálne odlišným prístupom, ako tomu bolo v českej obci Bublava (Hornek 2014, s. 256). Ani v jednej zo slovenských obcí sa nestalo, že by nebol kto kandidovať v skúmaných obciach v čase zlej finančnej situácie alebo zavedenia nútenej správy.

Obyvatelia využili v skúmaných obciach právo voliť a byť volení. Podľa Plichtovej (2018, s. 21) v skutočnej demokracii sú si občania vedomí svojej zodpovednosti za praktizovanie hodnôt slobody a rovnosti voči ostatným občanom. Úroveň účasti obyvateľstva na verejnej moci je základnou normou demokracie, ide o dobrovoľnú účasť občanov na rozhodovaní. Zadlženie obce, ako spôsob ohrozenia, jednoznačne prinútilo obyvateľov k väčšiemu záujmu o obecnú politiku skoro vo všetkých takto postihnutých obciach. Občania začali viac chodiť na zastupiteľstvá, viac sa informovali o situácii v obci a hlavne o to, ako sa obec vôbec mohla do neutešenej situácie dostať. Celkovo mali občania záujem vzniknutú situáciu riešiť. No len čo sa situácia v obci znormalizovala, aj záujem občanov opadol. Účasť občanov na správe obce je skôr sporadická, zvýši sa napríklad v čase volieb a v čase ohrozenia obce.

Obec sa v otázke riešenia problému, ktorý nastal názorovo rozdelila na niekoľko táborov len v jednej zo skúmaných obcí (Zemianska Olča), v ostatných občania boli viac súdržní.

Podľa vyjadrení respondentov dopady zavedenia nútenej správy na volebnú účasť boli v obciach rôzne. V niektorých to nemalo žiadny vplyv, v niektorých sa volebná účasť zvýšila, v iných znížila. Nestalo sa ani v jednej z takto postihnutých obcí, že by sa voľby nekonali. Podľa informácií z rozhovorov, vlastnej analýzy stránok všetkých skúmaných obcí a údajov z www.volbysr.sk: počet kandidátov na miesto starostu sa v prvých voľbách po zavedení nútenej správy vo všetkých obciach okrem Devína a Lodomirovej zvýšil.

V niektorých z nich sa ale v nasledujúcich komunálnych voľbách buď znížil, alebo kandidátom bol jediný starosta, ktorý starostoval v predchádzajúcom období. Dôvodom bolo vyjadrenie spokojnosti s vedením obce daným starostom (starostkou). Podobne počet kandidátov do zastupiteľstva vo voľbách sa v prvých voľbách po zavedení nútenej správy vo všetkých obciach okrem Ladomirovej zvýšil. Potom v nasledujúcich voľbách to bolo obdobné ako pri kandidovaní starostov, ale boli i prípady obcí, v ktorých záujem o tieto posty neútlchol, ale sa zvýšil, dokonca zo strany mladých ľudí (napr. v obci Jaklovce). Pre lepšiu predstavu sme uviedli volebnú účasť vo všetkých skúmaných obciach od roku 1994.

Podľa vyjadrení respondentov v niektorých zo skúmaných obcí sa problémom so zadlžením obcí a následnému zavedeniu nútenej správy mohli vyhnúť, keby sa verejnosť viac podieľala na politickom rozhodovaní. Myslíme si, že občania by mali byť občiansky angažovaní a využívať možnosti demokratickej participácie, čiže robiť to, čo im umožňuje demokracia:

- zúčastňovať sa volieb, využívať aktívne volebné právo (právo voliť spoluobčanov, ktorí ich budú zastupovať a ktorým dôverujú) a pasívne volebné právo (nechať sa zvoliť do zastupiteľstva voliť,
- participovať na vedení obce (účasť na zastupiteľstvách, kde majú možnosť podporiť efektívne vedenie, zabrániť neefektívnemu rozhodovaniu a hospodáreniu, viesť dialóg, komunikovať...),
- kontrolovať – (poukazovať na nedostatky, zabrániť plytvaniu a zlému hospodáreniu...).

Predpoklad, že nútená správa vo vybraných slovenských obciach ovplyvnila komunálne voľby, kandidatúru, volebnú účasť a miestnu demokraciu sa potvrdil.

Pri ciele 2 sme identifikovali niekoľko spoločných znakov. Sú nimi veľkostná kategória, nekvalifikované vedenie obce, chybný investičný projekt, obmedzené služby obce, zvýšenie dane v obci, nadmerné zadlženie, doba nútenej správy (je spravidla taká, čím vyšší je dlh, tým dlhšie je obec v nútenej správe), zlyhanie kontrolného mechanizmu (ešte pred uvalením nútenej správy). Jednotlivé znaky v sebe zahŕňajú ďalšie špecifické príčiny. V nasledujúcich 4 kategóriách sú vysvetlené tieto spoločné znaky:

1) VEĽKOSŤ OBCE: Obce, ktoré sú, alebo boli v nútenej správe sú z rôznych veľkostných kategórií obcí, väčšinou (11 obcí z 12) ide o obce do 3 000 obyvateľov. Nemôžeme povedať, že by išlo len o malé vidiecke obce (do 1 000 obyvateľov), hoci tých je najviac – je ich šesť. Len 1 je mesto z kategórie nad 5 000 obyvateľov – mesto Martin (54 168 obyvateľov) a 1 mestská časť – Devín. V prípade malých obcí indentifikovali

problémy aj Hornek a Jüptner, pretože tvrdia, že tieto obce majú jednak nízky príjem, tak aj obmedzené odborné kapacity, ktoré by vedeli obci zabezpečiť správne vedenie obce (Hornek, Jüptner 2020, s. 54).

Tabuľka 15 Veľkosť obce

Obce	Počet obyvateľov	Rozloha [km ²]	Hustota [ob./km ²]	Doba NS	Výška dlhu pripadajúca na jedného obyvateľa
Martin (2016)	54 168	67,74	799,65	1 rok a 7 mesiacov	158,77 €/ob
Zemianska Olča (2011)	2 308	27,94	82,61	1 rok a 1 mesiac	92,63 €/ob
Švedlár (2015)	2 177	84,49	25,77	5 rokov a 5 mesiacov	518,61 €/ob
Jaklovce (2011)	1 873	17,25	108,58	1 rok a 4 mesiace	411,42 €/ob
Devín (2005)	1 679	13,98	120,1	15 rokov a 7 mesiacov	17 457 €/ob
Ladomirová (2016)	1 056	15,39	68,62	1 rok a 6 mesiacov	852,27 €/ob
Chrabrany (2014)	797	7,95	100,25	2 roky a 4 mesiace	337 €/ob
Horná Mičiná (2012)	628	15,69	40,03	1 rok a 5 mesiacov	245,68 €/ob
Lopušné Pažite (2006)	447	4,27	104,68	8 mesiacov	642,06 €/ob
Luhýňa (2013)	289	6,84	42,25	6 rokov	468,89 €/ob

Zdroj: Vlastné spracovanie

Výskumom sme identifikovali príčiny zadlženia skúmaných obcí: nízke príjmy obce, vysoké výdavky obce, povinné spolufinancovanie projektov podporených z eurofondov, nekvalifikované vedenie obce (neznalosť legislatívy), trestná činnosť vedenia obce (úmyselná), chybný investičný projekt, exekúcia majetku obce, živelná pohroma.

V tabuľke sme prehľadne vyznačili o aké príčiny v ktorej obci šlo:

Tabuľka 16 Príčiny zadlženia obce

Obec	Príčina zadlženia obce:						
	Nízke príjmy /Vysoké výdavky obce	Spoluúčasť na projektoch z fondov EÚ	Nekvalifikované vedenie obce	Trestná činnosť vedenia obce	Chybný investičný projekt	Exekúcia majetku obce	Živelná pohroma
Devín			***	***	***		*
Švedlár			**	***	***		
Turá			**	***	***	*	
Lopušné Pažite			***			**	
Zemianska Olča			***	***			
Jaklovce			***		***	*	**
Horná Mičiná			***	**			
Luhyňa		***	***	**			
Chrabrany	*				***		
Martin					***		
Ladomirová			**	***		***	

Legenda: intenzita príčiny zadlženia obce: * nízka, ** vyššia, *** vysoká

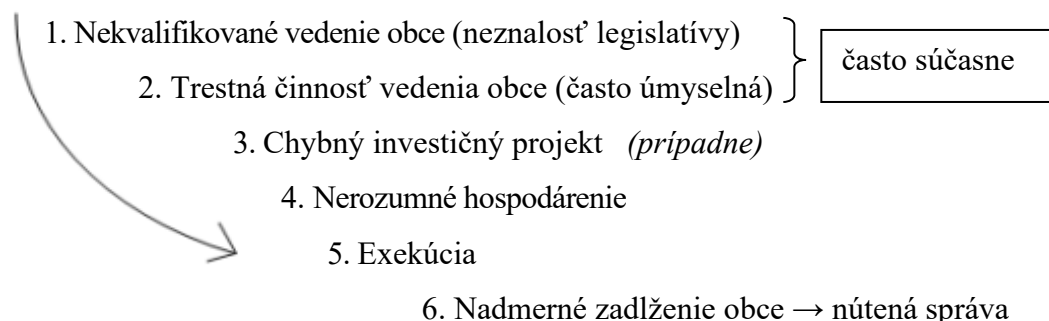
Zdroj: *Vlastné spracovanie*

Z porovnávacej tabuľky, kde sme zaznačili príčiny zadlženia skúmaných obcí, je zrejmé, že najčastejšou príčinou zadlženia je nekvalifikované vedenie obce (neznalosť legislatívy) spolu s trestnou činnosťou vedenia obce (často úmyselnou). Vo väčšine týchto obcí išlo o spojitosť týchto dvoch príčin – trestná činnosť vedenia (prevažne starostov) sa viaže s nekvalifikovanosťou a neznalosťou. Chybný investičný projekt bol príčinou zadlženosti a následnej nútenej správy v šiestich obciach (čo je 50 % z nich), nie vo všetkých prípadoch to bolo v spojení s nekvalifikovaným vedením obce či s trestnou činnosťou vedenia obce. Nebolo tomu tak v meste Martin a Chrabrany.

Exekúcia bola príčinou zadlženosti obce v troch obciach, vždy v spojitosti na nekvalifikovanosť či trestnú činnosť vedenia obce. Spoluúčasť na financovaní projektov podporených z eurofondov položila na kolená obec Luhyňa, opäť v nadväznosti na nekvalifikovanosť či trestnú činnosť vedenia obce. Živelná pohroma sa podpísala na ocitnutí sa v zúfalej finančnej situácii v obci Jaklovce (požiar) a čiastočne i mestskej časti Devín (povodeň).

Z analýzy príčin nadmerného zadlženia obcí a následného uvalenia nútenej správy v slovenských obciach a porovnaním predpokladov možného zrútenia obcí v Českej republike, ktoré uvádza Hornek (2016, s. 245-246), sme došli k záveru, že nami zistené príčiny

nadmerného zadlženia obcí a následného uvalenia nútenej správy v slovenských obciach sú obdobné ako v českých obciach. A môžeme uviesť reťazec príčin nadmerného zadlženia obcí a následného uvalenia nútenej správy v slovenských obciach (Obrázok 13).

Obrázok 13 reťazec príčin nadmerného zadlženia obcí a následného uvalenia nútenej správy v slovenských obciach

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa Horneka 2016, s. 246)

Najčastejšou príčinou zadlženia v skúmaných slovenských obciach bolo nekvalifikované vedenie obce (neznalosť legislatívy) spolu s trestnou činnosťou vedenia obce (často úmyselnou) a chybný výber investičného projektu.

2) SLUŽBY: V obciach s nútenou správou sú obmedzené poskytované služby počas zavedenia nútenej správy v obci (verejné osvetlenie, odvoz odpadu, údržba zelene, upratovanie priestranstiev, údržba ciest...) a je nutné zvyšovanie miestnych daní a poplatkov. Výdavky v obciach s nútenou správou sú okresané na financovanie najnevyhnutnejších funkcií a služieb. Podľa vyjadrení starostov obec ponúka svojim občanom počas nútenej správy len nevyhnutné služby: verejné osvetlenie, zvoz odpadov, údržbu zelene, upratovanie cestných komunikácií a chodníkov. Obec sa tiež snaží z väčšej miery opravovať a udržiavať obecné komunikácie, ale nie je možné opravovať všetko, čo by bolo potrebné. V tejto oblasti často pomáhajú obyvatelia obce, ktorí občas organizujú brigády za účelom opravy, niektorým obyvateľom stačí poskytnúť materiál a opravu zariadenia sami.

Obyvatelia obcí v nútenej správe pocítia zníženie poskytovaných služieb – okrem tých základných (verejné osvetlenie, odvoz odpadu), ktoré obec musí vykonávať zo zákona. V tomto prípade na veľkosti obce nezáleží, pretože služby sú obmedzené v malých aj veľkých obciach vid'. Tabuľka 16. Na druhej strane veľké obce v takejto situácii obmedzujú nadštandardné služby, zatiaľ čo malé obce musia obmedziť aj tie najzákladnejšie ako tomu bolo aj v českých obciach (Hornek 2014, s. 105).

Tabuľka 17 Poskytované služby a zvyšovanie miestnych daní počas zavedenia nútej správy v obci

Obec	Služby poskytované počas nútej správy boli obmedzované	Zvyšovanie miestnych daní a poplatkov
Mestská časť Bratislavy – Devín	Odvoz odpadu a osvetlenie zabezpečuje magistrát Bratislavy – nie sú nútenou správou MČ ovplyvnené; Služby v kompetencii MČ, (starostlivosť o zeleň a údržbu ciest) sú poskytované v rozsahu, ktorý určuje zákon	Áno, iba v nevyhnutnej miere (cca 10 %), a to tak, aby administratívne náklady na tieto zmeny neprevýšili ich finančný prínos
Švedlár	častočne	Áno, len v malej miere – 10-15 %
Turá	Áno, poskytované sú len najnutnejšie	Áno, len v malej miere – 5-15 %
Lopušné Pažite	Áno, skoro úplne	Áno, nad 15 %
Zemianska Olča	Áno	Áno, až o 50%
Jaklovce	Nie	Áno, len v minimálnej miere – do 10 %
Horná Mičiná	Áno, v najťažších časoch bolo len polovičné osvetlenie a odpad sa vôbec nevyvážal	Áno, len v malej miere – 5-15 %
Luhýňa	Áno, veľmi obmedzené	Áno, nad 15 %
Chrabrany	Áno	Áno, nad 15 %
Martin	Áno, bolo znížené poskytovanie množstva a kvality služieb, tých, ktoré sú nad rámec	Áno, len v malej miere – 15 %
Ladomirová	Spočiatku úplne obmedzené, neskôr len základné služby	Áno, nad 15 %

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa informácií získaných v rozhovoroch so starostami a zastupiteľmi obcí

Vo väčšine skúmaných obcí nútená správa obce poskytovanie služieb v obci ovplyvnila len veľmi málo. Služby sa poskytovať museli i v čase finančných problémov. Obce aj keď sú v nútej správe musia a chcú poskytovať všetky potrebné služby, ktoré poskytovali aj v časoch pred tým, ako na nich bola uvalená nútená správa. Niektoré obce prestali poskytovať udržiavať cesty, a ostatné len v minimálnej, nutnej miere. Naopak v niektorých obciach boli služby znížené úplne, v niektorých veľmi a v iných vôbec, ako je zrejmé z tabuľky 16. Pri poskytovaní služieb sa väčšinou snažia pomôcť samotní občania a miestni podnikatelia.

Obce v nútej správe sú povinné dane zvýšiť, a vo väčšine obcí ich zvyšovali len symbolicky (viď tabuľka 16), pretože nechceli zaťažovať obyvateľov a nešlo by o položku, ktorá by bola výrazná, je skôr zanedbateľná a nepomohlo by to obci pri splácaní dlhov. Zvyšovanie sa dotklo dane za psa a dane z nehnuteľností. V obciach kde zdvihli dane, zvýšili aj poplatok za komunálny odpad a drobné stavebné odpady. Najviac (o 50 %) zvýšili dane (daň za psa, daň z nehnuteľností aj poplatok za komunálny odpad) v obci Zemianska Olča.

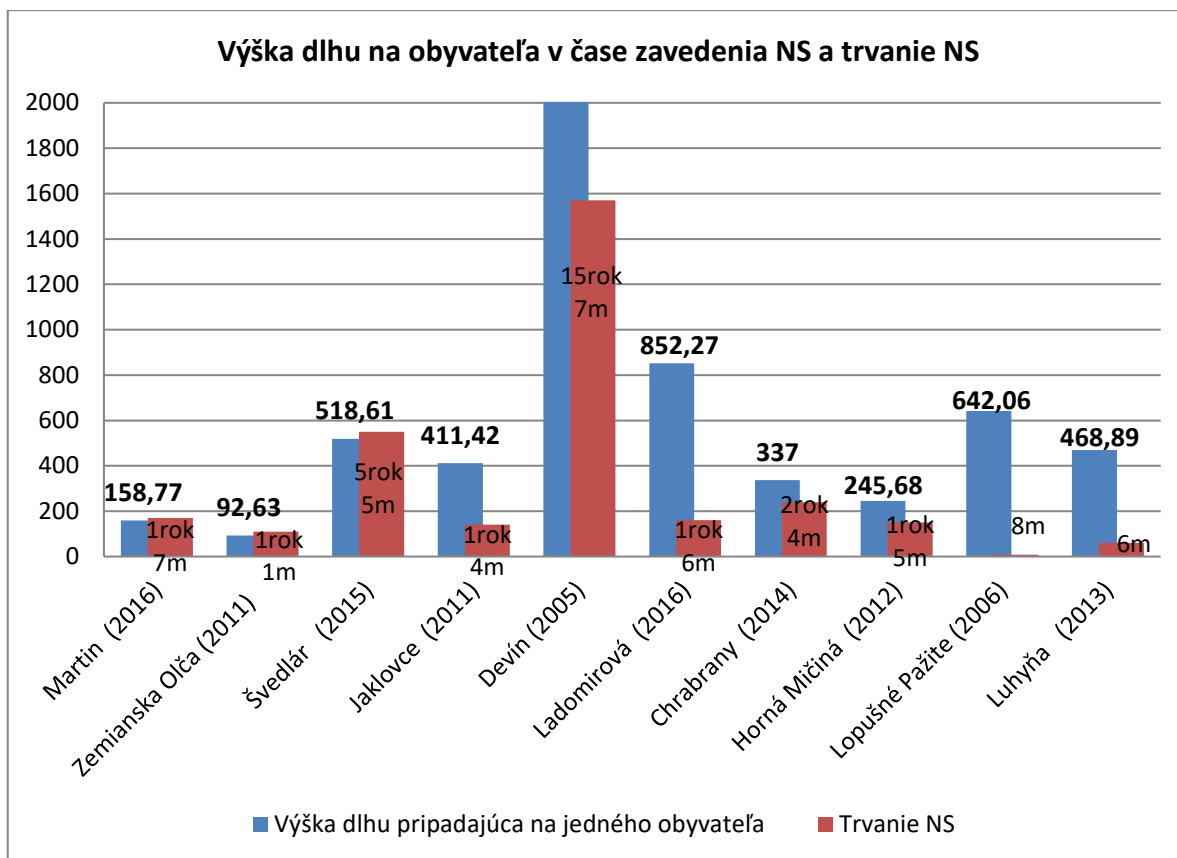
Súhlasíme s Hornekom (2014), podľa ktorého má kritický dlh vplyv na samotný chod samosprávy. S ohľadom na výšku dlhu obce (a celkovú situáciu v obci) je v obci obmedzené poskytovanie základných služieb občanom. Podľa našich zistení ale

v skúmaných obciach v nútenej správe k vypnutiu verejného osvetlenia a zastaveniu odvozu komunálneho odpadu došlo iba v jednej obci (Ladomírová), aj to len na nevyhnutné obdobie. Vo všetkých skúmaných obciach nútená správa obce poskytovanie služieb v obci ovplyvnila (okrem Jakloviec), hoci vo väčšine len málo. Pretože obce, aj keď sú v nútenej správe, musia a chcú poskytovať všetky služby, ktoré poskytovali aj v časoch pred zavedením nútenej správy. V prípadoch a situáciách, keď sú obce zadlžené, často nemôžu poskytovať svojim občanom služby ktoré by mali, alebo aspoň nie tak kvalitne ako by mali. Zavedenie nútenej správy im umožní, aby služby zabezpečovať mohli, aj keď v obmedzenej miere.⁷ Predpoklad, že v obciach s nútenou správou je obmedzené poskytovanie základných služieb občanom sa potvrdil.

3) DOBA NÚTENEJ SPRÁVY: Porovnávali sme aj dobu nútenej správy (u obcí, ktoré už v nútenej správe nie sú) a u obcí, ktoré sú ešte v nútenej správe ich predpoklad ukončenia nútenej správy. Pretože ide o obce rôzne veľké, s rôznymi finančnými situáciami, v rôznych etapách nútenej správy, údaje sú len informatívne. Porovnanie trvania nútenej správy v obci a výška dlhu na obyvateľa nám umožnilo pozrieť sa na to, či miera zadlženia spôsobuje, že ak nie je veľmi vysoká, obce sa z nej dokážu dostať rýchlejšie než tie obce, kde je miera zadlženia vyššia (graf 3).

Vo väčšine obcí je trvanie nútenej správy v obci priamo úmerná s výškou dlhu na obyvateľa – čím vyšší je dlh, tým dlhšie je obec v nútenej správe. Sú ale aj výnimky, a to v obci Ladomírová, kde napriek veľmi vysokému dlhu na obyvateľa v nútenej správe bola „len“ 1 rok a 6 mesiacov. V tejto obci súkromný sektor požičal obci peniaze, aby boli vyplatené dlhy a aby bolo možné ukončiť nútenú správu. V obci Luhyňa riešili dohodami s veriteľmi, niektorí dlh odpustili, iní sa dohodli na splátkovom kalendári tak, aby mohla byť nútená správa ukončená. Podobný prístup mali aj v obci Lopušné Pažite a Jaklovce, čím sa v týchto obciach podarili skrátiť trvanie nútenej správy na najmenšiu možnú dobu.

⁷ S Hornekovým (2014) tvrdením, že prevažná väčšina obcí nemá finančné a iné kapacity, aby sa mohli starať o obecnú zeleň a udržiavať miestne komunikácie a chodníky, súhlasíme, potvrdilo sa to vo všetkých slovenských analyzovaných obciach.

Graf 3 Výška dlhu na obyvateľa a trvanie NS

Predpoklad, že miera zadlženia spôsobuje, že ak nie je veľmi vysoká, obce sa z nej dokážu dostať rýchlejšie než tie obce, kde je miera zadlženia vyššia sa potvrdil.

4) KONTROLA: Pri predchádzaní zadlženosti obcí novela zákona o NKÚ SR (zákon č. 39/1993Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky) v roku 2006 rozšírila kompetencie výkonu kontroly aj na oblasť samosprávy. Na území SR je 2 921 miest a obcí (SLOVENSKÁ REPUBLIKA – SUMÁRNE ÚDAJE www.sodbtn.sk), ich rozpočty ako aj rozpočty VÚC sú súčasťou rozpočtu verejnej správy SR. Sú to samostatné právne subjekty, ktoré hospodária s vlastným majetkom a financujú svoje potreby predovšetkým z vlastných príjmov; ale aj zo štátnych dotácií, grantov, alebo transfermi bez protihodnoty. Na rozpočty obcí, miest a VÚC sú napojené rozpočtové organizácie, príspevkové organizácie, ktoré plnia úlohy určené obcou alebo VÚC. Okrem toho financujú verejnú dopravu, niektoré z nich ju zabezpečujú dopravnými podnikmi, ktoré vlastnia. Hospodárenie s finančnými prostriedkami rozpočtov samosprávy a nakladanie s jej majetkom je niekedy predmetom kontroly NKÚ SR, ako sa vyjadrili starostovia obcí.

Dôležitá je podľa starostov *kontrolná činnosť*. Za najväčšie nedostatky pri výkone kontrolnej činnosti považujú viacero skutočností: vykonanie kontroly je častokrát len formálne, v niektorých prípadoch hlavný kontrolór koná málo alebo nekoná vôbec.

Niekoľkí starostovia tvrdili, že by mala mať každá obec vytvorený vnútorný kontrolný systém a navrhovali, aby bola posilnená nezávislosť hlavných kontrolórov priamou voľbou kontrolórov obyvateľmi obce.

Samotná kontrola absentovala ešte pred zavedením nútenej správy, následne po jej zavedení bola kontrola prísna. Práve téma nútenej správy a hlavného kontrolóra obce, rovnako ako skúmanie legislatívnych zmien, ktoré sa týkajú kontroly v obci by mohlo byť vhodným námetom pre ďalšie výskumy venované nútenej správe obcí.

Postoje starostov k otázke predchádzania zadlženosti obcí SR a obcí v nútenej správe: Práca starostu obce a obecného zastupiteľstva nie je počas nútenej správy nijakým spôsobom obmedzovaná, iba kontrolovaná. Nie všetci starostovia si to uvedomovali a cítili sa byť zo strany núteného správcu obmedzovaní, niekedy aj viac kontrolovaní zo strany poslancov a spoluobčanov. Všetci ale súdili, že nútená správa ako inštitút je potrebná, bez jej zavedenia v obci by nebolo možné fungovanie obce.

Väčšina starostov sa ohľadom legislatívy a postupu v nútenej správe *vzdelávali sami*, preštudovali si materiály, zákony, poučili ich nútení správcovia, ktorí boli obci pridelení a vedeli veľa pomôcť v situácii pre starostov novej. Napríklad mestská časť Devín, sa podľa slov starostky bude len roky dostávať zo zadlženia, ktoré spôsobilo vedenie obce roky dozadu. Žiadala niekoľkokrát o zavedenie lex Devín, ale nakoľko vie, že vláda tejto myšlienke nie je naklonená, bola by rada, ak by svoje skúsenosti s manažmentom obce vedela posunúť mladšej generácii, ktorá by vedela, čo znamená nútená správa v praxi (Kolková 2020). Niektorí starostovia reagovali na otázky týkajúce sa vedenia obce tak, že sú radi, že sa počas nútenej správy mali čas aspoň naučiť veci súvisiace s chodom, legislatívou a svoje právomoci, ktoré začali uplatňovať v plnej miere, už keď nútená správa skončila. To im dalo priestor na sebarealizáciu a rozvoj zručností. Stali sa zároveň aj vlajkovým vedením, ktoré by bolo schopné v určitej miere podať informácie so zavádzaním nútenej správy v obci. Bolo tomu tak v prípade Jakloviec, kde starosta, ktorý zaviedol nútenú správu (zadlženie bolo zapríčinené predchádzajúcim vedením), sa neskôr stal núteným správcom vo Švedlári.

Zhrnutie: Nútená správa je uvalená na obce, ktoré by bez zásahu neboli schopné fungovať a vykonávať aj základné funkcie, zrútili by sa. Tento fakt uznávajú respondenti, starostovia, poslanci i nútený správca. Obec, na ktorú je uvalená nútená správa musí dodržiavať zákonom presne ustanovené pravidlá, musí strieť predpísané obmedzenia, hlavne obmedzenie finančnej autonómie obce. Obec nemôže investovať okrem havarijných stavov v obci, nemôže podporovať obecné alebo športové organizácie, ani žiadať o granty

či eurofondy. Nútená správa má svoje nevýhody ale i výhody, poskytuje jej ochranu pred veriteľmi – jej osobitný účet, ktorý má povinnosť zriaďovať, je chránený pred exekúciou, pretože prostriedky, ktoré by prišli na bežný účet obce, boli by súdnym exekútorom blokové. Bez takejto ochrany by obec nemohla plniť svoje úlohy, platiť faktúry za služby v obci potrebné – poplatky za elektrickú energiu, osvetlenie, vývoz odpadu, mzdy starostu a všetkých zamestnancov a odvody... zabezpečené je tak základné fungovanie obce. Keby nútená správa zavedená nebola, bol by aj ten najzákladnejší chod obce. Nútená správa sa snaží prinavrátiť pôvodný stav cez núteného správcu, ktorý je spojovacím článkom medzi obcou a Ministerstvom financií SR. Nútený správca nie je len nutné zlo, na ktorého plat sú vynakladané obecné peniaze. Nútený správca oboznámený so situáciou v obci musí dať súhlas pri akomkoľvek nakladaní s financiami obce, ak zistí, že dôvody na nútenú správu pominuli, nútená správa sa zruší.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Knihy/ Monografie

- ADAMOVIÁ, M. a kol. 2005. *Encyklopédia miest a obcí Slovenska*. Lučenec : PS-Line, ISBN 80-969388-8-6.
- BALÍK, S., 2009. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha : Grada.
- BEBLAVÝ, M. 2008. *Jedenást' statočných: Prípadové štúdie protikorupčných nástrojov na Slovensku*. Bratislava : ADIN, ISBN 978-80-89244-30-0.
- ČIČ, M. a kol., 2012. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Bratislava : EUROKÓDEX, 832 s. ISBN 978-80-89447-93-0.
- DRULÁK, P. a kol. 2008. *Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha : Portál, ISBN 978-80-7367-385-7.
- DRGONEC, J. 2015. *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax*. Praha: C. H. Beck, 1622 s. ISBN 978-80-89603-39-8.
- DUDOR, L., 2017. *Miestna samospráva v Slovenskej republike*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 146 s. ISBN 978-80-8054-722-6.
- FILIPOVÁ, M., JANOŠKO, J., KURILOVÁ, N. a kol., 2019. *Analýza fungovania vnútornej kontroly v miestnej samospráve*. Bratislava : MV SR, Sekcia verejnej správy, 2019.
- HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. přepracované a rozšířené vydání. Praha : Portál.
- HORNEK, J., 2014. *Politické dopady zadlužování malých obcí v ČR: diplomová práce*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie.
- HORNEK, J., 2016. *Politické dopady zadlužování malých obcí v České republice: případová studie Karlovarského kraje 2010-2014*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, ISBN 978-80-7419-242-5.
- HORVÁTHOVÁ, L. a P. POÓR, 2012. *Vývoj zadlženosti územných samospráv v SR a EÚ. Ekonomické aspekty v územnej samospráve II: recenzovaný zborník príspevkov z vedeckej korešpondenčnej konferencie: Košice 2012*. Košice: Katedra ekonomiky a riadenia verejnej správy FVS UPJŠ v Košiciach, ISBN 978-80-7097-932-7.

- KALA, V., PŘIKRYL, J. a VRANÝ, J., 1992. *Správa & Samospráva obce*. Praha: Naše vojsko, 111 s. ISBN 80-206-0237-2.
- KALIŇÁK, M. a kol. 2020. *Alternatívne financovanie municipálneho rozvoja*. ZMOS: Operačný program Ľudské zdroje, Európsky sociálny fond, Európsky fond regionálneho rozvoja.
- KARLAS, J. 2008. *Forma mezinárodních institucí: teoretická analýza*. Praha : Karolinum, 206 s. ISBN 978-80-246-1433-5.
- KLÍMA, K., 2012. *O právu ústavném*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 316 s. ISBN 978-80-73577-57-5.
- KLIMOVSKÝ, D., 2014. *Základy verejnej správy*. Bratislava : WoLters Kluwer SR, 456 s. ISBN 978-80-8168-002-1.
- KONEČNÁ VEVERKOVÁ, I., 2017. *Ako sa pripraviť na kontrolu v samospráve*. Bratislava : Wolters Kluwer, 392 s. ISBN 978-80-8168-599-6.
- KOVÁČOVÁ, E., 2011. *Verejná správa v SR a jej súvislosti*. Banská Bystrica : UMB, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, 194 s. ISBN 978-80-557-0299-5.
- KOZOVSÝ, D., ŽÁRSKA, E., 2008. *Teoretické a praktické aspekty fiškálnej decentralizácie*. Bratislava : Ekonóm, ISBN 978-80-225-2466-7.
- NAHODIL, F. a kol. 2009. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň : Aleš Čeněk, 359 s. ISBN 978-80-7380-162-5.
- NAM, Ch. W., PARSCHE, R., REICHL, B., 2001. *Municipal Finance and Governance in Poland, the Slovak Republic, the Czech Republic and Hungary*. Munich: IFO Institute, 85 s. ISBN 3-88512-387-8.
- OECD, 2014. *OECD Regional Outlook 2014 Regions and Cities: Where Policies and People Meet*. Paris: OECD Publishing, 288 s. ISBN 978-92-64-20140-8.
- PEKOVÁ, J., 2011. *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. Praha : Wolters Kluwer, 588 s. ISBN 978-80-7357-614-1.
- PIROŠÍK, V. a kol. 2006. *Verejná kontrola samosprávy*. Bratislava : Transparency International Slovensko, Adin, ISBN 80-89244-11-4.
- PLICHTOVÁ, J., ŠESTÁKOVÁ, A., 2018. *Slovník základných pojmov participácie občanov a verejnosti v kontexte demokracie*. Bratislava : Ministerstvo vnútra SR, [online]. 2018. [cit. 2.11.2020]. Dostupné z: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/aktuality/partic

ipacia/2018/z_dennikov_analytiky/december_2018/Slovník%20základných%20pojmov_FINAL.pdf

- PROVAZNÍKOVÁ, R., 2015. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-5608-0.
- SARTORI, G. 1993. *Teória demokracie*. Bratislava: Archa, 512 s. ISBN: 80-7115-049-5
- SHAPIRO, I. 2012. *Skutečný svet demokratickej teórie*. Praha : Karolinum, 2012. 415 s. ISBN 978-80-2461-999-6
- SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ, E., PIROŠÍK, V. a kol., 2004. *Transparentná miestna samospráva. Manuál pre lepšiu správu vecí verejných*. Bratislava : Transparency International Slovensko, Adin, ISBN 80-89041-80-9.
- SCHNEIDEROVÁ, I., 2012. *Rozpočtová skladba 2012*. Praha : Acha, 2012. 253 s. ISBN 978-80-260-1010-4.
- SOTOLÁŘ, J., 2007. *Komunálne právo*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Právnická fakulta, 148 s. ISBN 978-80-7097-666-1.
- SOTOLÁŘ, J., 2011. *Samospráva obce / Obecné zriadenie na Slovensku*. Košice : SOTAC, 315 s. ISBN 978-80-89446-23-0.
- SWIANIEWICZ, P. 2003. *Konsolidácia alebo fragmentácia? Veľkosť miestnych samospráv v Strednej a Východnej Európe*. Bratislava : M.E.S.A, 2003. 79 s.
- TEKELI, J., HOFFMANN, M. 2013. *Kontrola v obecnej samospráve*. Bratislava : Eurokódex, 2013. 280 s. ISBN 978-80-8944-797-8.
- TEKELI, J., 2016. *Kompetenčné právo v obecnej samospráve. Konfliktné oblasti*. Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2016. 248 s. ISBN 978-80-8168-336-7.
- TUNEGA, M. 2014. *Päť prípadových štúdií o obciach, ktoré majú skúsenosť s ozdravným režimom či nútenou správou*. Bratislava : INEKO.
- VEVERKOVÁ, I., 2014. *Zákon o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy. Komentár*. Bratislava : Wolters Kluwer, 215 s. ISBN 978-80-8168-032-8.
- VRABKO, M. a kol., 2012. *Správne právo hmotné. Všeobecná časť*. Bratislava : C. H. Beck, 480 s. ISBN 978-80-89603-03-9.
- YIN, R. K. 2003. *Case Study Research: Design and Methods*. London : New Delphi, 2003. ISBN 0-7619-2552-X.

Články v zborníkoch

- BUBENÍČEK, V. 2005. Metodika analýz voleb v komunitních studiích. In: BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J., HAJNÝ, P. a kol. *Obce jako aktéři politického procesu: komunitní studie regionálních politických systémů a problematika metodiky jejich zpracování*. Praha : ČZU, PEF, 2005.
- BUČEK J. a S. ONDOŠ, 2014. *Úvod – prístupy k vymedzovaniu a defnancovaniu miest a mestských regiónov a ich využitie v urbárnných politikách štátov*. In: BUČEK J., BLEHA B., KUSENDOVÁ D. a kol. 2014. *Vymedzenie miest a mestských regiónov na Slovensku, vrátane zhodnotenia funkčných typov sídiel, na báze hustoty obyvateľstva, s použitím rastrovej technológie*. Bratislava: Univerzita Komenského, Prírodovedecká fakulta, Katedra humánnej geografie a demografie.
- CÍBIK, L. 2019. Finančné trendy v územnej samospráve na Slovensku. In: BUTARACOVÁ ŠINDLEROVÁ, I., ŠRÁMEL, B. a kol. *Publicy. 2019*. Trnava : UCM, Fakulta sociálnych vied. s. 82-90. ISBN 978-80-572-0016-1.
- CÍBIK, L. 2019. Financovanie komunálnej samosprávy. In: MIKUŠ, D. a kol. *Komunálna samospráva na Slovensku optikou verejnej politiky*. Trnava: UCM v Trnave, 2019, s. 38-50. ISBN 978-80-572-0022-2.
- FLAŠKA, F., KOLOŠTA, S. a BOLCÁROVÁ, P. 2014. Finančná autonómia miestnych samospráv v regiónoch Slovenskej republiky. In: KLÍMOVÁ, V., ŽÍTEK, V. a kol. *XVII. Mezinárodní kolokvium o regionálních volbách*. Brno : Masarykova univerzita, 2014. s. 496-503. ISBN 978-80-210-6840-7.
- KLÍMA, K., 2017. Územní samospráva v dilema vertikální dělby moci. In: ŽOFCINOVÁ, V. a kol. *Formy uskutočňovania obecnej samosprávy*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017, s. 6-13. ISBN 978-80-8152-543-8.
- KLING, J., NIŽŇANSKÝ, V., 2004. From Deregulation to Regulation and Stabilization in Slovakia, in Swianiewicz, P., ed., *Local Government Borrowing: Risks and Rewards, A Report on Central and Eastern Europe*, pp.175–226. Budapešť : Local Government Public Service Reform Initiative, Open Society Institute. 2004. ISBN 963-9419-51-6.
- LÁSZLÓ, D., 2012. Kockázatok a működésben és növekvő eladósodás a magyarországi önkormányzatoknál. Az Állami Számvevőszék ellenőrzéseinek tapasztalatai. In: *Fókuszban a helyi önkormányzatok*. Pp. 165-173. [online]. 2012. [cit. 23.2.2020]. Dostupné z: https://www.asz.hu/storage/files/files/Publikaciok/Szakmai_cikkek/Domokos_Laszlo/

psz201202165.pdf?download=true&fbclid=IwAR1fo5F6a2vDWD86Xz7h4Z-
zGIvc6AbrgP0X6U8I0K1UnTnNWV8day6Z8pM

- NEMEC, J., MATEJOVÁ, L., SOUKOPOVÁ, J., 2017. Small Is Beautiful“ The Pros and Cons of Territorial Fragmentation Regarding the Example of the Czech Republic. In: ŽOFČINOVÁ, V. ed. *Formy uskutočňovania obecnej samosprávy*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Fakulta verejnej správy, 2017, s. 168-177. ISBN 978-80-8152-543-8.
- NOVÁKOVÁ, V., 2017. Daň za užívanie verejného priestranstva ako prostriedok uskutočňovania obecnej samosprávy. In: „*Formy uskutočňovania obecnej samosprávy*.“ *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Košice : FVS, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2017. s. 168-177. ISBN 978-80-8152-543-8.
- ONDROVÁ, J., PÍRY, M. Pracovnoprávne postavenie volených funkcionárov orgánov územnej samosprávy v rámci systému verejnej správy. In: PALÚŠ, I., MITAL, O., ŽOFČINOVÁ, V. a kol. *Verejná správa v súčasnom demokratickom a právnom štáte. Časť I*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2018. s. 283-291. ISBN 978-80-8152-700-5.
- PALÚŠ, I., 2017. Teoreticko-právne východiská obecnej samosprávy (so zameraním na podmienky Slovenskej republiky). In: ŽOFČINOVÁ, V. a kol. *Formy uskutočňovania obecnej samosprávy*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017. s. 14-27. ISBN 978-80-8152-543-8.
- SEDMIHRADSKÁ, L., ŠIMÍKOVÁ, I. 2007. Municipal Debt in the Czech Republic. In: *Debt Management in Transition Countries: Experience and Perspectives*. Bratislava : NISPAcee. 2007. p. 43–59. ISBN 978-80-89013-33-3. [online]. [cit. 28.8.2020]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/233425202_MUNICIPAL_DEBT_IN_THE_CZECH_REPUBLIC
- SKABURSKIS, A. 2004. Goals for Municipal Restructuring Plans. In: MELIGRANA, J. (ed). *Redrawing Local Government Boundaries: An International Study of Politics, Procedures, and Decisions*. Vancouver : University of British Columbia Press, s. 38-55. ISBN 978-077-48093-4-4.
- TEKELI, J., 2012. Možnosti obmedzenia práva na samosprávu. In: OROSZ, L., BREICHOVÁ, M., MAJERČÁK, T. a kol. *20 rokov Ústavy Slovenskej republiky I*.

Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2012. s. 398 – 405. ISBN 978-80-8152-000-6.

Články v periodikách

- BUBENÍČEK, V., KUBÁLEK, M., 2010. Konfliktní linie v malých obcích. In: *Acta Politologica*. Vol. 2, No. 3. ISSN 1803-8220.
- DVOŘÁKOVÁ, I. 2010. Obsahová analýza / formální obsahová analýza / kvantitativní obsahová analýza. In: *AntropoWebzin*. [online]. Plzeň : AntropoWeb, Katedra antropologie FF ZČU v Plzni, s. 95-99. ISSN: 1801-8807. [cit. 2020-10-19] Dostupné z: http://antropologie.zcu.cz/media/webzin/webzin_2_2010/Dvorakova__I-2-2010.pdf
- HÁJEK, P., HÁJKOVÁ V. 2009. Debt Analysis of Czech Municipalities. *Scientific papers of the University of Pardubice*. 14, 36–42. 2009.
- FRANZENOVÁ, D., 2016. Inštitút nútenej správy a ozdravný režim. In: *Obecné noviny. Týždenník miest a obcí*. 2016. č. 31-32. s. 21. ISSN 1335-650X.
- HORNEK, J., 2019. Endangered European Municipalities: A Systematic Outline of the Problem and its Political Impact . In: Politics in central Europe. In: *The Journal of the Central European Political Science Association*. Metropolitan University Prague, 2019, č. 2. [online]. 2019. Published online: 15 Oct 2019. ISSN 1801-3422. [cit. 27.9.2020]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2478/pce-2019-0016>.
- HORNEK, J., JÜPTNER, P. 2020. Endangered Municipalities? Case Study of Three Small and Critically Indebted Czech Municipalities. In: *Journal of Public Administration and Policy*. Vol. XIII, No. 1, 2020. pp. 35-59. <https://doi.org/10.2478/nispa-2020-0002>. <https://content.sciendo.com/view/journals/nispa/13/1/article-p35.xml?language=en>
- KOVÁČOVÁ, S. 2017. Komunálna štruktúra a interakcie medzi miestnou samosprávou a centrálnou vládou v Českej republike. In: *Revue spoločenských a humanitných vied*. [online]. 2017. roč. 5, č. 3-4, s. 1-7. [cit. 28.8.2020]. Dostupné z: <https://revue.vsdanubius.sk/sites/default/files/KOV%C3%81%C4%8COV%C3%81%20S.%20%20KOMUN%C3%81LNA%20%C5%A0TRUKT%C3%9ARA%20A%20INTERAKCIE%20MEDZI%20MIESTNOU%20SAMOSPR%C3%81VOU%20A%20CENTR%C3%81LNOU%20VL%C3%81DOU%20V%20%C4%8CESKEJ%20REPUBLICKE.pdf> ISSN 1339-259X.
- KRUNKOVÁ, A., 2016. Samospráva a priama demokracia – teoretické východiská. In: *Studia Iuridica Cassoviensia*. 2016. roč. 4, č. 1, s. 81-91. ISSN 1339-3995.

- KUSPAN, P., 2020a. Vybrané problémy inštitútu nútenej správy a ich možné riešenia. In: *Právo pre ROPO a obce v praxi*. Roč. XII. č. 3/2020. s. 1-7. Bratislava : Wolters Kluwer SR. ISSN 1337-7523. 2020.
- LINHARTOVÁ, V., NĚMEČEK, L., 2015. An Analysis of Municipal Indebtedness. In: *Acta academica karviniensia*, 15(4), 54–66. 2015.
- MALIČKÁ, L., 2017. Determinanty zadlženosti miestnych samospráv Slovenskej republiky. In: *Politická ekonomie*. 2017. 65(3). s. 301–315. [online]. ISSN 0032-3233. [cit. 7.10.2020]. Dostupné z: <https://doi.org/10.18267/j.polek.1145>
<https://polek.vse.cz/pdfs/pol/2017/03/03.pdf>.
- MALÍKOVÁ, L., STAROŇOVÁ, K., 2007. Pohľad politológie na fenomén korupcie. In: *Sociológia* 39/2007, č. 4. s. 287-315.
- ONDROVÁ, J. PÍRY, M., 2018. Verejný činiteľ v obecnej samospráve. In: *Verejná správa v súčasnom demokratickom a právnom štáte. Recenzovaný zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Fakulta verejnej správy, 2018. ISBN 978-80-8152-700-5.
- PODOLÁK, P., 2010. Diferenciácia populačného vývoja a veľkostné kategórie obcí. In: *Geographia Slovaca*. 2010. č. 27, s. 137-176. ISSN 1210-3519.
- SCHNEIDER, M., 1986. Fragmentation and the growth of local government. In: *Public Choice*. 1986. No. 48, s. 255-263. ISSN 0048-5829.
- SOPKULIAK, A., 2017. Priestorové súvislosti v príjmoch a výdavkoch miestnej samosprávy na Slovensku. In: *Geografický časopis*. 2017. roč. 69, č. 2, s. 167-186. ISSN 0016-7193.
- SWIANIEWICZ, P., 2010. If Territorial Fragmentation is a Problem, is Amalgamation a Solution? An East European Perspective. In: *Local Government Studies*. Vol. 36, No. 2, 2010.
- ŠALAGOVÁ, J. 2016. *Mesto Martin je v nútenej správe*. [online]. 24.3. 2016. [cit. 2020-09-18]. <https://www.martin.sk/mesto-martin-je-v-nutenej-sprave/d-46062>.
- VÁŇA, T., 2013. Procesy evropské defragmentace jako inspirativní nástroj policymaking. In: *Středoevropské politické studie*. 15(2–3), 101–122. ISSN 1212-7817. doi:<https://doi.org/10.5817/CEPSR.2013.23.101>
- VEVERKOVÁ, I., 2017. *Ozdravný režim a nútená správa obce a VÚC*. [online]. 11.07. 2017. [cit. 2020-08-26]. Dostupné z: <https://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/ozdravny-rezim-a-nutena-sprava-obce-a-vuc-.htm/>

YIN, R. K. 2006. Mixed Methods Research: Are the Methods Genuinely Integrated or Merely Parallel? In: *Research in the Schools*. 2006, Vol. 13, No. 1, 2006.

Právne predpisy

Európska charta miestnej samosprávy, prijatá dňa 15. októbra 1985.

Ústavný zákon č. 100/1960 Zb. Ústava Československej socialistickej republiky.

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov.

Zákon NR SR č. 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade SR v znení neskorších predpisov

Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 253/1994 Z. z. o právnom postavení a platových pomeroch starostov obcí a primátorov miest v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 346/1990 Zb. voľbách do orgánov samosprávy obcí.

Zákon č. 369/1990 Zb. o samospráve obcí v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane územnej samosprávy v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a poplatku za komunálny odpad a drobný stavebný odpad v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 357/2015 Z. z. o finančnej kontrole a audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 447/2015 Z. z. o miestnom poplatku za rozvoj a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 23/2017 Sb. o pravidlech rozpočtové odpovědnosti.

Zákon č. 250/2000 Sb. Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Dokumenty

- Ministerstvo financií SR. 2005a. Záznamy o nútenej správe v mestskej časti Bratislava – Devín. (Informácia pre generálneho riaditeľa k zavedeniu nútenej správy v MČ Bratislava – Devín).
- Ministerstvo financií SR. 2005b. Záznamy o nútenej správe v mestskej časti Bratislava – Devín (Správa o výsledku následnej finančnej kontroly č. III/1030/2005).
- Ministerstvo financií SR. 2005c. Záznamy o nútenej správe v mestskej časti Bratislava – Devín (Informácia MF SR pre generálneho riaditeľa sekcie rozpočtovej politiky o výkone nútenej správy v MČD).
- Ministerstvo financií SR. 2011a. Záznamy o nútenej správe v obci Zemianska Olča (Návrh na zrušenie nútenej správy obce Zemianska Olča).
- Ministerstvo financií MF SR. 2011b. Záznamy o nútenej správe v obci Jaklovce (Žiadosť o zrušenie nútenej správy).
- Ministerstvo financií SR. 2011c. Záznamy o nútenej správe v obci Jaklovce (Rozhodnutie MF SR o zrušení nútenej správy v obci).
- Ministerstvo financií SR. 2012. Záznamy o nútenej správe v obci Horná Mičiná (Rozhodnutie MF SR o zavedení NS“, 9-10 – „Správa finančnej kontroly Zvolen“).
- MF ČR. 2015. [online]. [cit. 2020-03-01]. Dostupné na internete: www.mfcr.cz/.../Schema_RUD_2013-2015.

Internetové zdroje

- BARÁT, A. 2011a. *Zemiansku Olču prevzal nútený správca*. [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné na internete: <https://spravy.pravda.sk/regiony/clanok/210729-zemiansku-olcu-prevzal-nuteny-spravca/>.
- BARÁT, A. 2011b. *Starosta krátil dane, stratil mandát*. [online]. [cit. 2020-09-25]. Dostupné na internete: <https://spravy.pravda.sk/regiony/clanok/211272-starosta-kratil-dane-stratil-mandat/>.
- BARTOLINI, D., 2015. *Municipal fragmentation and economic performance of OECD t12 regions I* [online]. Paris : OECD, 2015. 23 s. [cit. 2020-08-30.]. Dostupné na internete: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5jrxqs60st5h-en.pdf?expires=1599578222&id=id&accname=guest&checksum=A05306696FE1A6459D7463D430B00FBC>.
- BUČKO, M., 2011. *Politická tragikomédia v Hornej Mičinej*. [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné na internete: <http://bbonline.sk/politicka-tragikomedia-v-hornej-micinej/>.

- ČERNĚNKO, T., HARVAN, P., KUBALA, J., 2017. *Skrytý poklad v samospráve. Alternatívne možnosti sústredenia výkonu správy v samosprávach* [online]. Bratislava : Inštitút finančnej politiky, 2017. 26 s. [cit. 2020-08-27]. Dostupné na internete: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/ekonomicke-analyzy/41-skryty-poklad-samosprave-alternativne-moznosti-sustredenia-vykonu-spravy-samospravach-jun-2017.html>.
- DIRIE, I., 2006. Municipal Finance: Innovative Resourcing for Municipal Infrastructure and Service Provision. 2006. [online]. 2006. s. 254-275. [cit. 2020-05-26]. Dostupné na internete: <https://www.clgf.org.uk/default/assets/File/Publications/reports/2006%20Municipal%20Finance%20Paper.pdf>.
- DVONČOVÁ, M., 2017. *Ked' obec „krachuje“: Podmienky a proces nútenej správy obce*. [online]. 19.12.2017. [cit. 2020-06-08]. Dostupné na internete: <https://www.pravnenoviny.sk/keď-obec-krachuje-podmienky-a-proces-nutenej-spravy-obce>.
- ĎUROVOVÁ, H., 2010. *Rekordér v pokutách: V Zemianskej Olči vedú vojnu so starostom*. 2010. [online]. [cit. 2020-10-10.]. Dostupné na internete: <https://zivot.pluska.sk/reportaze/rekorder-pokutach-zemianskej-olci-vedu-voynu-starostom>.
- FRIEDRICH, P., GWIAZDA, J., NAM, Ch.W. 2003. Development of local public finance in Europe. CESifo Working Paper Series No. 1107, CESifo. [online]. [cit. 2020-6-10]. Dostupné na internete: https://www.cesifo.org/DocDL/cesifo1_wp1107.pdf.
- HABRMANOVÁ, S., 2006. *Noví primátori, staré dlhy*. 2006. [online]. [cit. 2020-07-11]. Dostupné na internete: <https://dennik.hnonline.sk/127461-novi-primatori-stare-dlhy>.
- HARUŠŤÁKOVÁ, I., SÝKORA, J., 2019. *Ozdravný režim a nútená správa v územnej samospráve*. [online]. Verlag Dasdhöfer. 25.03.2019. [cit. 2020-09-02]. Dostupné na internete: <https://www.vsonline.sk/33/ozdravny-rezim-a-nutena-sprava-v-uzemnej-samosprave-uniqueidmRRWSbk196FPkyDafLfWAK8yta6ecxB6Kbr3nhkaEjGBaLMjnj6CLA/>.
- HAVLÍK, L., 2013. Najväčší problém má u nás Devín. [online]. [cit. 2020-10-17]. Dostupné na internete: <http://hn.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy-117/najvacsi-problem-ma-u-nas-devin-558920>.

- HOPLAND, A., 2013. Central Government Control and Fiscal Adjustment: Norwegian Evidence. *Economics of Governance*. 14(2), 185–203. [online]. [cit. 2020-09-17]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1007/s10101-013-0124-3>.
- Horná Mičiná. 2020. [online]. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na internete: <https://www.hornamicina.eu/web/geografia/>
- Hospodárenie územnej samosprávy. 2018. [online]. [cit. 2020-08-26]. Dostupné z: <https://cenastatu.sme.sk/blog/34/>.
- Informácie. 2020. [online]. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na internete: <https://mladez.sk/2020/07/20/vidiecka-mladez-na-slovensku-je-o-patinu-tradicnejšia-ako-mestska/>
- Jaklovce. 2020 [online]. [cit. 2020-10-02]. Dostupné na internete: www.jaklovce.sk.
- KAMENÍČKOVÁ, V., 2012. Bankrot obcí a zahraniční zkušenosti. In *Deník veřejné správy*. [online]. Triada, publikované 9.11.2012. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6566427>.
- KARASOVÁ, E., 2012. Jaklovčanom pre nútenú správu zdvihli dane. [online]. [cit. 2020-11-04]. Dostupné na internete: <http://spiskanovaves.korzar.sme.sk/c/6315186/jaklovcanom-pre-nutenu-spravu-zdvihli-dane.html>.
- KIVESTE, R. 2008. *Structural reform – a road to succes?* [online]. 10th semester Urban Planning and Managment Aalborg University. Aalborg : Aalborg University, 2008. 98 s. [cit. 2020-08-28]. Dostupné na internete: https://projekter.aau.dk/projekter/files/13843414/Raiko_Kiveste_UPM10_Project.pdf.
- KLIMOVSKÝ, D., 2009. O možných riešeniach fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry. *Acta Politologica* [online]. 2009. Vol. 1, No. 2, s. 182-213. ISSN 1803-8220. cit. 2020-08-27]. Dostupné na internete: http://www3.ekf.tuke.sk/krvam/files/clanky/klimovsky/klimovsky_07.pdf.
- KLIMOVSKÝ, D. a kol., 2019. *Sociálny dialóg a miestna územná samospráva v krajinách V4 + Ukrajina*. [online]. 2019. [cit. 2020-08-25]. Dostupné na internete: <https://www.zmos.sk/socialny-dialog-a-miestna-uzemna-samosprava-v-krajinach-v4---ukrajina-oznam/mid/419520/.html>.
- Komunálne voľby na Slovensku 1994 – 2018. [online]. [cit. 2020-08-25]. Dostupné na internete: www.vysledkyvolieb.sk.
- KRÓL, U. 2016. *Zadłużenie gmin w Polsce w latach 2010–2014 – zarys problematyki*. Rocznik Samorządowy 5, 157-169. [online]. 2016. [cit. 2020-08-27]. Dostupné na

internete:

http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Rocznik_Samorzadowy/Rocznik_Samorzadowy-r2016-t5/Rocznik_Samorzadowy-r2016-t5-s157-169/Rocznik_Samorzadowy-r2016-t5-s157-169.pdf.

KUSPAN, P., 2015. *Vážení občania Obce Švedlár*. 2015. [online]. 2016. [cit. 2020-11-17]. Dostupné na internete: <https://www.svedlar.sk/informacie/obec/>.

LÁSZLÓ, D., 2012. Kockázatok a működésben és növekvő eladósodás a magyarországi önkormányzatoknál. Az Állami Számvevőszék ellenőrzéseinek tapasztalatai. [online]. [cit. 23.2.2020]. Dostupné na internete: https://asz.hu/storage/files/files/Publikaciok/Szakmai_cikkek/Domokos_Laszlo/psz20120165.pdf?download=true&fbclid=IwAR1fo5F6a2vDWD86Xz7h4Z-zGIVc6AbrgP0X6U8I0K1UnTnNWV8day6Z8pM.

Local government. 2016. [online]. 2016. [cit. 2020-09-08]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Local_government.

Luhyna. 2011. [online]. [cit. 1.10.2020]. Dostupné z: www.luhyna.sk.

LUKÁCS, Z., 2018. *Nútená správa: ako prežívajú obce, ktoré nemôžu skrachovať*. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné na internete: <https://www.trend.sk/trend-archiv/nutena-sprava-ako-prezivaju-obce-ktore-nemozu-skrachovat>.

Mapa zadluzenia gmin. 2019. [online]. 2019. [cit. 2020-11-19]. Dostupné na internete: <https://wig.waw.pl/mapa-zadluzenia-gmin/>.

Metodická príručka Ministerstva financií Slovenskej republiky o ozdravnom režime a nútenej správe obce. 2008. [online]. [cit. 2020-08-22]. Dostupné na internete: <http://www1.mfsr.sk/Default.aspx?CatID=4617>.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky. Metodická príručka Ministerstva financií Slovenskej republiky. 2005d. [online]. 29.06.2005. [cit. 2020-09-02]. Dostupné na internete: http://obecladomirova.sk/wp-content/uploads/2016/12/Metodicka_prirucka_MF_SR_ozdravnom_rezime_nutenej_sprave-obce.pdf.

Ministerstvo financií zaviedlo v Martine nútenú správu. 2016. [online]. [cit.2020-10-09]. Dostupné na internete: <https://www.teraz.sk/ekonomika/martin-nutena-sprava-ministerstvo/188592-clanok.html>.

Ministerstvo spravodlnosti: Insolvenční právo nepředstavuje řešení finančních obtíží obcí. 2017. [online]. 2017. [cit. 2020-10-17]. Dostupné na internete: <https://www.ceska->

justice.cz/2017/01/ministerstvo-spravedlnosti-insolvenčni-pravo-nepredstavuje-resení-financnich-obtizi-obci/.

MURČOVÁ, M., 2010. *V Lopušných Pažitiach už majú na obecnom úrade internet*.

[online]. [cit. 2020-10-16]. Dostupné na internete:

<https://mykysuce.sme.sk/c/5216770/v-lopusnych-pazitiach-uz-maju-na-obecnom-urade-internet.html>.

Nútená správa. [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné na internete:

<https://www.svedlar.sk/obec-1/nutena-sprava/>.

Obec Ladomirová. 2017. [online]. [cit. 2020-10-17]. Dostupné na internete:

www.obecladomirova.sk.

Odvoody od januára 2021. 2020, [online]. [cit. 2020-10-17]. Dostupné na internete:

<https://www.dovera.sk/platitel/zamestnavatel/tema-legislativne-informacie/odvoody-od-januara-2021>.

O obci. 2017. [online]. [cit. 2020-10-02]. Dostupné na internete:

<https://www.obecchraabrany.sk/o-obci.html>.

PAVELEK, P., 2017. *Nový zákon ochrání územní samosprávy před dluhovou pastí*.

Ministerstvo financí České republiky. [online]. Praha, 2017, 3.3.2017 [cit. 2020-10-22]. Dostupné na internete: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2017/petr-pavelek-novy-zakon-ochrani-uzemni-s-27936>.

PODMANICKÁ a kol. 2014. *Štatistický lexikón obcí Slovenskej republiky*. 2014.

Bratislava : Štatistický úrad SR, 2014. ISBN 978-80-8121-368-7. [online]. 2013. [cit. 2020-10-30]. Dostupné na internete: https://slovak.statistics.sk/wps/wcm/connect/cd33d897-7314-41d0-a12b-a95e537d7a39/Statisticky_lexikon_obci_Slovenskej_republiky_2011.pdf?MOD=AJPERES.

Podvody a beznádej v Turej. 2019. [online]. [cit. 2020-10-17]. Dostupné na internete:

<https://dennikn.sk/1549730/tura-zadlzena-obec-kde-sa-ukazuju-kotlebovci-nevyhrali-ale-na-oslavy-nie-je-dovod/>.

Public finances in EMU – 2012. 2013. In *Economic and financial affairs*. [online]. 2013.

[cit. 2020-10-29]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/public-finances-in-emu-2012_en.htm.

RYNÍK J. 2018. *Nútená správa: ako prežívajú obce, ktoré nemôžu skrachovať*. [online]. [cit. 2020-10-17]. Dostupné na internete: <https://www.trend.sk/trend-archiv/nutena-sprava-ako-prezivaju-obce-ktore-nemozu-skrachovat>.

SLOBODA, D. 2004. *Charakter sídelnej štruktúry Slovenska ako predpoklad pre komunálnu reformu*. [online]. 2004. 11 s. [cit. 2020-08-27]. Dostupné na internete: https://www.komunal.eu/images/pdf/Sloboda_komreforma.pdf.

Slovenská republika. *Zoznam obcí SR*. 2020. [online]. 2020. [cit. 2020-08-26]. Dostupné na internete: <http://www.sodbtn.sk/obce/kategorie.php>.

Slovenská republika – sumárne údaje. [online]. 2020. [cit. 2020-11-14]. Dostupné na internete: http://www.sodbtn.sk/obce/index_kraje.php.

Slovenský štatistický úrad. [online]. 2020. [cit. 2020-11-14]. Dostupné na internete: https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail/89497ed1-2d75-465b-9085-dace4b33c614!/ut/p/z1/tVJNc5swFPwtOXAU72EJS-Qme1J_xM40TI3bunQAY4bYIAIqxP8-opNLZpI0PVQXSTO7-3a1AgVbUGXc5sfY5qaMz-6-U8Nf93wmRqNAIo4WFGfz24e76fjbYLIOYfMWIO5WNzj7Ib9PVnMWIAtBfc7_CQpUWtrKZrAzSRNnpDmRvDyQ-GQ9dAdTF85NW2rSVHXcXjxsG21PbhCRi7jeB2Sw5yFhwzAhEYqQ7ONUs4TSdBiwXr5K8z3svoTe_C1vHwc_WBI dX_2BjCdyvvgCUSwmlc7kdL2K7ilFSV8Bn2jsnAf-oYeAw6bNdQfrsn-ZMzz8Y8QpwhxUnhR-lxY--lxwpJwLNmDRMKS07zx_fHpS0hVjSqufLWz_RzNuzqBejpdHZz-2WS9tYPtVqiwTKhy1lgdd69r_XbvfmlIbNdceeth1nX805njWfmoKD9-jZKZx0d4ioSrWhaAXcj osbyhTyYWe24W8unoBLMuP-A!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/.

Správa o výsledku kontroly hospodárenia s finančnými prostriedkami a nakladania s majetkom v subjektoch územnej samosprávy na základe doručených informácií, poznatkov a odporúčaní od zainteresovaných a kompetentných orgánov, parlamentu, poslancov, inštitúcií verejnej správy, organizácií a občanov. 2011. [online]. [cit. 2020-10-17]. Dostupné na internete: https://www.nku.gov.sk/documents/10157/21308/sprava_horna_micina.pdf.

Správa o výsledku kontroly hospodárenia s finančnými prostriedkami a nakladania s majetkom v subjektoch územnej samosprávy na základe doručených informácií, poznatkov a odporúčaní od zainteresovaných a kompetentných orgánov, parlamentu,

- poslancov, inštitúcií verejnej správy, organizácií a občanov v obci Luhyňa*. 2012. [online]. [cit. 2020-10-19]. Dostupné na internete: <https://www.nku.gov.sk/documents/10157/783058a9-0a97-4eea-9e38-032daaa12ca9>.
- Správa z vládneho auditu č. 15100154-N-10*. 2015. [online]. [cit. 2020-10-07]. Dostupné z: https://www.svedlar.sk/e_download.php?file=data/editor/8sk_2.pdf&original=Sprava_z_vladneho_auditu.pdf.
- Správa o výsledkoch kontrolnej činnosti Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky za rok 2019*. 2020. Bratislava : NKÚ. [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné na internete: <https://www.nku.gov.sk/spravy-o-vysledkoch-kontrolnej-cinnosti-nku-sr>.
- Stanovisko „Decentralizácia v Európskej únii a úloha miestnych a regionálnych samospráv pri tvorbe a uplatňovaní politiky EÚ“ (2013/C 139/08)*. 2013. In Úradný vestník EÚ. C 139/39. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012AR2214&from=SK>.
- Súčasnosc' obce Zemianska Olča*. 2016. [online]. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na internete: <http://www.zemianskaolca.sk/obec-1/sucasnosc'>.
- ŠUTAJOVÁ, J. 2006. *Formovanie obecnej samosprávy na Slovensku*. [online]. [cit. 2020-10-04]. Dostupné na internete: <http://www.saske.sk/cas/archiv/2-2006/Sutajova.html>.
- ŠVIKRUHA, M., 2019. Regionálna samospráva na Slovensku z pohľadu volebnej účasti v regionálnych voľbách. *Publicy 2019 – Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2019. s. 217-227. ISBN 978-80-572-0016-1. [online]. [cit. 2020-10-25]. Dostupné na internete: http://www.fsvucm.sk/files/publika%C4%8Dn%C3%A1%20a%20edi%C4%8Dn%C3%A1%20%C4%8Dinnos%C5%A5/e-publik%C3%A1cie/Publicy_2019.pdf.
- Územná samospráva*. [online]. [cit. 2020-03-04]. Dostupné na internete: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/verejne-financie/uzemna-samosprava/>
- Výsledky volieb 1994-2018. [online]. [cit. 2020-10-24]. Dostupné na internete: www.vysledkyvolieb.sk.
- Voľby SR. [online]. [cit. 2020-10-24]. Dostupné na internete: www.volbysr.sk.

Rozhovory

- ADAMOVIČ, L. 2020. Rozhovor (prostredníctvom e-mailu) s odborným expertom pre oblasť ekonomiky a rozpočtu ZMOSu – 11. november 2020.
- BRUTENIČOVÁ, B. 2020. Rozhovor (prostredníctvom e-mailu) s riaditeľkou kancelárie ministra – 17. december 2019.
- CUPER, V. 2020. Rozhovor (telefonický) so starostom obce Ladamirová – 14. október 2020.

- FEDOR, M. 2020. Rozhovor (telefonický) so starostom obce Jaklovce – 17. november 2020.
- GOGOVÁ, M. 2020. Rozhovor (telefonický) so zastupiteľkou obce Chrabrany – 15. október 2020.
- HARCEK, P. 2020. Rozhovor (telefonický) so starostom obce Lopušné Pažite – 17. november 2020.
- KALMANOVÁ, Z. 2020. Videohovor (prostredníctvom aplikácie ZOOM) s hovorkyňou mesta Martin – 23. november 2020.
- KAROLY, Š. 2020. Rozhovor (telefonický) so zastupiteľom obce Zemianska Olča – 19. október 2020.
- KOLKOVÁ, Ľ. 2020. Rozhovor (osobný) so starostkou Devína
- KONČÍK, V. 2020. Rozhovor (telefonický) so starostom obce Švedlár
- KUSPAN, P. 2020b. Rozhovor (telefonický) s bývalým starostom obce Jaklovce – 18. november 2020.
- KUSPAN, P. 2020c. Rozhovor (telefonický) s núteným správcom – 23. október 2020.
- LACKO, M. 2020. Rozhovor (telefonický) so zastupiteľom obce Luhyňa – 15. október 2020.
- LENÁR, I. 2020. Rozhovor (telefonický) so starostom obce Horná Mičina – 18. november 2020.
- SEDLÁČEKOVÁ, M. 2020. Rozhovor (osobný) so starostkou Luhyne
- ŠUPOVÁ, J. 2020. Rozhovor (telefonický) so starostkou Chrabrany
- VÁLEK, I. 2020. Videohovor (prostredníctvom aplikácie Messenger) so starostom obce Zemianska Olča – 17. október 2020.

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 Schéma metódy viac prípadovej štúdie podľa Yina.....	12
Obrázok 2 Rozmiestnenie slovenských obcí v nútenej správe	57
Obrázok 3 Volebná účasť Devín s vyznačením trvania nútenej správy (NS).....	63
Obrázok 4 Volebná účasť Švedlár s vyznačením trvania nútenej správy (NS)	68
Obrázok 5 Volebná účasť Lopušné Pažite s vyznačením trvania nútenej správy (NS).....	71
Obrázok 6 Volebná účasť Zemianska Olča s vyznačením trvania nútenej správy (NS).....	76
Obrázok 7 Volebná účasť Jaklovce s vyznačením trvania nútenej správy (NS)	80
Obrázok 8 Volebná účasť Horná Mičiná s vyznačením trvania nútenej správy (NS)	84
Obrázok 9 Volebná účasť Luhyňa s vyznačením trvania nútenej správy (NS)	87
Obrázok 10 Volebná účasť Chrabrany s vyznačením trvania nútenej správy (NS)	89
Obrázok 11 Volebná účasť Martin s vyznačením trvania nútenej správy (NS)	92
Obrázok 12 Volebná účasť Ladomírová v s vyznačením trvania nútenej správy (NS).....	95
Obrázok 13 reťazec príčin nadmerného zadlženia obcí a následného uvalenia nútenej správy v slovenských obciach.....	103

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Výber metód	11
Tabuľka 2 Obce, ktoré boli alebo v súčasnosti sú v nútenej správe	15
Tabuľka 3 Volebná účasť Devín	62
Tabuľka 4 Prehľad záväzkov obce Švedlár, ktoré nie sú uhradené ani po 60 dňoch odo dňa ich splatnosti vedených v účtovníctve k 31.12.2015 a menovitý zoznam veriteľov obce a výšku ich pohľadávok.....	65
Tabuľka 5 Volebná účasť Švedlár	67
Tabuľka 6 Volebná účasť Lopušné Pažite	71
Tabuľka 7 Volebná účasť Zemianska Olča.....	75
Tabuľka 8 Volebná účasť Jaklovce.....	80
Tabuľka 9 Volebná účasť Horná Mičiná	83
Tabuľka 10 Volebná účasť Luhyňa	87
Tabuľka 11 Volebná účasť Chrabrany	89
Tabuľka 12 Volebná účasť Martin.....	92
Tabuľka 13 Volebná účasť Ladomírová	94
Tabuľka 14 Politické dopady nútenej správy obce	98
Tabuľka 15 Veľkosť obce	101
Tabuľka 16 Príčiny zadlženia obce	102
Tabuľka 17 Poskytované služby a zvyšovanie miestnych daní počas zavedenia nútenej správy v obci	104
Tabuľka 19 Volení zástupcovia Devín	136
Tabuľka 20 Volení zástupcovia Švedlár	137
Tabuľka 21 Volení zástupcovia Lopušné Pažite.....	138
Tabuľka 22 Volení zástupcovia Zemianska Olča	139
Tabuľka 23 Volení zástupcovia Jaklovce	140
Tabuľka 24 Volení zástupcovia Horná Mičiná.....	141
Tabuľka 25 Volení zástupcovia Luhyňa	142
Tabuľka 26 Volení zástupcovia Chrabrany	143
Tabuľka 27 Volení zástupcovia Martin	144
Tabuľka 28 Volení zástupcovia Ladomírová.....	145

Prílohy

Príloha A – Scenár polo štruktúrovaného rozhovoru

Príloha B – Obec Turá

Príloha C – Výsledky volieb v skúmaných obciach – volení zástupcovia

Príloha A – Scenár polo štruktúrovaného rozhovoru

Univerzita Karlova

Fakulta sociálnych vied

Institut politologických štúdií

Výskum diplomové práce

**Komunálna politika slovenských obcí
s nútenou správou**

Autorka scenára: Nikola Fejková

Kontakt: nikolafejkova@gmail.com

Vážená pani starostka/primátorka / Vážení pán starosta/primátor,

pred sebou máte scenár otázok, ktorý sa viaže k výskumu v diplomovej práci. Témou diplomovej práce je *Komunálna politika slovenských obcí s nútenou správou*. Jej cieľom je jednak zistiť ako ovplyvnila nútená správa vo vybraných slovenských obciach komunálne voľby, kandidatúru, volebnú účasť a miestnu demokraciu a zároveň identifikovať a špecifikovať prípadné spoločné znaky obcí, ktoré boli pred ekonomickým kolapsom a zasiahnuté nútenou správou. Vaše odpovede budú spracované v rámci diplomovej práce vo výskumnej časti a jej závery budú zverejnené v systéme záverečných prác Univerzity Karlovej.

Scenár polo štruktúrovaného rozhovoru obsahuje niekoľko otázok. Jednotlivé otázky majú charakter otvorených alebo uzavretých odpovedí. Ani pri jednej z otázok nejde o direktívne riadené odpovede, ale respondenti majú možnosť vlastného výberu odpovede, alebo vyjadrenia sa k nim. Pri každej je možnosť vyjadriť aj osobný názor a uviesť dôvod, či podrobnosti k odpovedi. Pri uzavretých otázkach je taktiež možnosť vybrať viacero odpovedí, pričom žiadna odpoveď nie je vnímaná ako zlá. Respondent si môže vybrať poradie otázok a odpovedať nezávisle na každú otázku zvlášť. Zodpovedanie na otázky by malo trvať približne 40 minút.

I. Profil respondenta a informácie k obci

Okrem toho, že sa náš výskum sústreďí na situáciu vašej obce v nútenej správe, je pre nás rovnako dôležitý kontext, ktorý je s ním spätý. Preto sa prvá časť scenára týka aj ďalších otázok, ktoré približujú realitu vo vašej obci a skúseností Vás ako starostu/starostky.

1. Ako dlho v obci žijete?

2. Aké sú vaše predchádzajúce pracovné skúsenosti?

3. Od kedy sa angažujete v komunálnej politike v obci?

4. Aké sú vaše predchádzajúce pracovné skúsenosti?

5. Boli všetky dokumenty riadne evidované a archivované za predchádzajúce obdobia?

6. Je obec členom nejakej organizácie, združenia, či mikroregiónu?

- a) Združenie miest a obcí Slovenska
- b) Združenie občanov miest a obcí Slovenska
- c) Iné

7. Pokiaľ ste v predchádzajúcej otázke označili, že ste členom nejakej (prípadne viacerých) organizácie, združenia, či mikroregiónu, v čom vám ako obci z vášho pohľadu toto členstvo pomáha? Prosím, označte aj viacero odpovedí a zdôvodnite výber:

- a) Právne poradenstvo
- b) Predávanie skúseností
- c) Finančné poradenstvo
- d) Presadzovanie spoločných záujmov
- e) Iné

II. Nútená správa v obci - finančné dopady a príčiny

Ozdravný režim a nútená správa sú dva samostatné inštitúty, ktoré na seba v podstate nadväzujú. Ich cieľom je riešiť neúnosnú platobnú neschopnosť a kritickú zadlženosť obce. V prípade ozdravného režimu je riešenie ešte v rukách obce, konkrétne starostu obce, alebo zastupiteľstva a najmä hlavného kontrolóra. Hlavný kontrolór počas trvania ozdravného režimu obce schvaľuje každý výdavok obce. Ak nastane situácia, že ozdravný režim nesplnil svoj cieľ, zasahuje štát a rieši situáciu v obci zavedením nútenej správy. Ministerstvo financií SR vymenuje núteného správcu, ktorý prevezme úlohu hlavného kontrolóra v obci. Jeho úloha spočíva v schvaľovaní výdavkov, čím dochádza k regulácii a kontrole financií v obci. Záväzky obce zostávajú, štát ich na seba nepreberá, ale prostredníctvom núteného správcu zabezpečuje riadené znižovanie dlhu obce a ochráni sa financie pred veriteľmi.

Vzhľadom k tomu, že obce v nútenej správe majú obmedzené rozpočtové možnosti možno museli chtiac-nechtiac obmedziť aj poskytovanie služieb, ktoré boli nad rámec zákonných povinností. Pozrime sa spoločne aký dopad mala nútená správa konkrétne na vašu obec.

8. Prečo sa obec omeškávala v splácaní záväzkov? Zdôvodnite prosím svoju odpoveď.

- a) Administratívne pochybenie, obec mala financie, no napriek tomu nastal problém pri nesprávnom nastavení napr. mesačných splátok
- b) Nedostatočné finančné zabezpečenie obce, obec nemala na splátky
- c) Iné

9. Bol u vás zavedený ozdravný režim pred nútenou správou?

10. Čo konkrétne zapríčinilo nútenú správu podľa vášho názoru? Prosím, označte aj viacero odpovedí a zdôvodnite výber:

- ☐ nerozumné hospodárenie
- ☐ neznalosť legislatívy
- ☐ úmyselné porušenie zákonov
- ☐ živelné pohromy
- ☐ vrátenie dotácie
- ☐ iné

11. Bol jedným z dôsledkov zavedenia nútenej správy taktiež obmedzenie poskytovania služieb v obci? Zdôvodnite prosím svoju odpoveď.

- ☐ Súhlasím
- ☐ Nesúhlasím
- ☐ Nevieť odpovedať

12. Skúšali ste žiadať o odpustenie dlhu a zníženie úrokov prípadne čoho a kedy?

13. Ak by ste mohli z Vášho pohľadu a postavenia v obci povedať, máte skôr pocit, že vám inštitút nútenej správy ako obci pomohol, alebo vám skôr uškodil, ak berieme do úvahy situáciu, v ktorej ste sa ocitli?

14. Mohlo by z vášho pohľadu dôjsť k úpravám legislatívneho rámca nútenej správy a prípadne v akom smere?

15. Chcete dodať ešte niečo ďalšie v prípade inštitútu nútenej správy?

III. Nútená správa v obci - politické dopady

Uvalenie nútenej správy nastalo po kritickom zadlžení obce, čo mohlo u občanov vyvolať rôzne reakcie. Bola to napríklad situácia s obmedzením poskytovania služieb, výnimočnej situácie obce, ako aj možnými inými zmenami. Objavili sa nové konflikty, došlo k vypätím situáciám na zasadnutiach, zmenila sa rivalita medzi kandidátmi a podobne. To všetko mohlo zamávať s verejnou mienkou a malo vplyv aj na komunálnu politiku obce.

16. Označte prosím dopady na obyvateľov po zavedení nútenej správy, ktoré sa objavili vo vašej obci. Prosím, označte aj viacero odpovedí a zdôvodnite výber:

- ☐ Zvýšila sa rivalita medzi kandidátmi v komunálnych voľbách
 - ☐ Znížila sa rivalita medzi kandidátmi v komunálnych voľbách
 - ☐ Viac ľudí chce chodiť na zasadnutie miestneho / mestského zastupiteľstva
 - ☐ Menej ľudí chce chodiť na zasadnutie miestneho / mestského zastupiteľstva
 - ☐ Obyvatelia sa viac vyjadrujú na sociálnych sieťach o obci
 - ☐ Obyvatelia sa menej vyjadrujú na sociálnych sieťach o obci
 - ☐ Obyvatelia prestali vyjadrovať svoje názory o obci
 - ☐ Viac obyvateľov hlasuje v miestnej ankete (Ak áno, v akej?)
 - ☐ Menej obyvateľov hlasuje v miestnej ankete
 - ☐ Iné
-
-

17. Prebehla vo vašej obci počas nútenej správy výnimočná politická situácia? Ak áno, aké situácie nastali a čo tieto situácie zapríčinili a ako dopadli? Prosím, označte aj viacero odpovedí a zdôvodnite výber:

- a) Odstúpenie poslancov
 - b) Vyhlásenie mimoriadnych volieb
 - c) Pokus o zlúčenie s inou obcou
 - d) Iné
-

18. Chcete uviesť ešte nejaké iné príklady okrem vyššie spomenutých, ktoré sa Vám spájajú s participáciou občanov, rivalitou, alebo s výnimočnou politickou situáciou v obci?

Príloha B

Obec Turá

Obec Turá (okres Levice) je v nútenej správe od 18.9.2017 čo sú doposiaľ 3 roky a 1 mesiac.

V najmensej obci levického okresu žije zhruba dvesto obyvateľov: Slováci, Maďari, Rómovia, čo je v tomto regióne bežná skladba obyvateľov. Nachádza sa v blízkosti rieky Hron. Napriek tejto všednosti sa o obci už popísalo a nakrútilo veľa reportáží.

Počet obyvateľov: 204

Rozloha: 9,29 km²

Hustota: 21,96 ob./km²

Dôvody a vývoj zadlženia obce Turá – cesta k zavedeniu nútenej správy

Obec sa vďaka vtedajšiemu starostovi dostala do finančných problémov. Starosta si robil, čo chcel, prehajdákmal majetok obce a bol odsúdený za úmyselný trestný čin. Obec nemohla vyplatiť dlh firme toho starostu, ktorý dal obec na súd. Z dlhu dva milióny boli zrazu štyri – dlh sa navýšil o odmenu exekútorovi, súdne trovy, poplatky, percentá z omeškania a pod. Príjmy obce v roku 2003 pritom dosahovali zhruba päť miliónov. Exekúcia postihla všetky príjmy z podielových daní, hrozilo zrušenie materskej školy. Rozkrádanie chcel zastaviť kandidát s podporou kotlebovcov, neuspel, uspela manželka odsúdeného starostu (Podvody 2019).

Nútená správa v obci Turá

Obec požiadala ministerstvo financií o nútenú správu v apríli 2017, dňom 18.9.2017 Ministerstvo financií Slovenskej republiky zaviedlo v dôsledku zlej finančnej situácie v obci nútenú správu a trvá doposiaľ (2020).

Finančné dopady nútenej správy v obci Turá

V čase nútenej správy sú občanom poskytované služby v obmedzenej miere – len tie najnutnejšie.

Politické dopady nútenej správy v obci Turá

Obec Turá je príkladom toho, ako môže starosta dostať vlastnú obec do takých finančných problémov, že sa z toho budú jej obyvatelia spamätávať ešte dlhé roky, dodnes na to doplácajú zo svojho. Keď bol starosta odsúdený, začali riadiť obec aktívni poslanci D.V. a P.V. neskôr prebehli voľby, do ktorých sa zapojilo viac kandidátov aj volebná účasť bola väčšia. Obec v súčasnosti vedie Margaréta Bogárová, manželka exstarostu. Vo

voľbách uspela opakovane. V Turej sa dá odpozorovať aj to, ako frustráciu miestnych zo spravovania vecí verejných využívajú kotlebovci, ktorí v obci nabrali na sile. ĽSNS sa v obci zatiaľ nedarí úplne tak, ako by si priała. Nepodarilo sa im vlani na jeseň získať kreslo starostu, no v eurovoľbách skončili v Turej ako druhí (Podvody 2019).

Príloha C

Výsledky volieb v skúmaných obciach – volení zástupcovia

Tabuľka 18 Volení zástupcovia Devín

Obec Devín voľby	Mená a politické strany zvolených poslancov	Meno a politická strana zvoleného starostu	Meno protikandidáta starostu
rok 1994	Milan Beseda (NEKA), Ján Gabriš (NEKA), Martin Chovan (NEKA), Štefan Kilarský (NEKA), Štefan Lörinc (SNS), Jaromír Podhorný (ZRS, FR - SRS), Pavlína Rumanoská (RSS, HZDS), Jozef Slovínec (NEKA), Milan Zvolenský (NEKA)	Ján Novotný (SDL) /74,30%/	
rok 1998	4 (DS, DÚ, KDH, SDSS, SZS), 2 (NEKA), 1 (HZDS), 1 (SDL), 1 (SNS)	Ján Novotný (SDL)	
rok 2002	4 (ANO, OKS, SDKÚ), 3 (NEKA), 1 (DS, DÚ, KDH), 1 (NF)	Jozef Paczelt (OKS, SDKÚ, ANO)	
rok 2006	7 (KDH, PS, SZS), 2 (OKS, SDKÚ - DS)	Ľubica Kolková (SZS, PS, KDH) /41,40%/	Jozef Paczelt, Jozef Vončina, Juraj Ščebratý
rok 2010	6 (KDH, OKS, SDKÚ - DS, SaS), 1 (OK, PS, SMER, SZS)	Ľubica Kolková (OKS, SaS, SDKÚ - DS, KDH) /54,4%/	Rastislav Kunst, Eva Weiglová
rok 2014	Elena Cenká (KDH, SaS, SDKÚ - DS, MOST - HID, SIEŤ), Katarína Šulovská (NEKA), Igor Prioložný (KDH, SaS, SDKÚ - DS, MOST - HID, SIEŤ), Peter Distler (KDH, SaS, SDKÚ - DS, MOST - HID, SIEŤ), Peter Gúcky (NEKA), Rastislav Kunst (DS), Štefan Kilarský (KDH, SaS, SDKÚ - DS, MOST - HID, SIEŤ)	Ľubica Kolková (KDH, SaS, SDKÚ - DS, MOST - HID, SIEŤ) /54,45%/	Gabriel Drobniak, Juraj Štebratý, Ivan Bielík
rok 2018	Pavol Murín (SPOLU, PS), Rastislav Kunst (ZMENA ZDOLA, DÚ, NOVA, DKH, SME RODINA - BORIS KOLLÁR, OĽANO, SaS), Igor Prioložný (ZMENA ZDOLA, DÚ, NOVA, DKH, SME RODINA, OĽANO, SaS), Katarína Šulovská (NEKA), Jana Jakubkovič (NEKA), Zuzana Šubová (SPOLU, PS), Gabriel Drobniak (NEKA)	Ľubica Kolková (NEKA) /61,25%/	Andrea Denková

Zdroj: vysledkyvolieb.sk

Tabuľka 19 Volení zástupcovia Švedlár

Obec Švedlár voľby	Mená a politické strany zvolených poslancov	Meno a politická strana zvoleného starostu	Meno protikandidáta starostu
rok 1994	Jozef Amálši (ZRS), Karol Brettschneider (SDL), Magdaléna Četanská (HZDS), Ladislav Fox (SDL), Ladislav Hudák (SDL), Rudolf Karabín (SDL), Miroslav Komár (SDL), Štefan Krass (SDL), Katarína Mulíková (SDL), Božena Palušáková (HZDS), Lýdia Patzová (SDL), Jozef Slivenský (HZDS)	Jarmila Lapšanská (NEKA) /74,12%/	
rok 1998	5 (NEKA), 5 (SDL), 2 (HZDS)	Jarmila Lapšanská (NEKA)	
rok 2002	8 (SDKÚ, SMER), 1 (NEKA)	Vladimír Končík (SDKÚ)	
rok 2006	6 (SDKÚ - DS), 1 (ĽS - HZDS), 1 (SF), 1 (SMER)	Oskár Münnich (ANO, SNS, SF, SMER) /48,58%/	Vladimír Končík, Štefan Krass
rok 2010	3 (SMER), 1 (ĽS - HZDS), 1 (SDKÚ - DS), 1 (KSS), 1 (SMK - MKP), 1 (S.O.S.), 1 (SF)	Oskár Münnich (SMK - MKP, ĽS - HZDS, S.O.S., HZD, SF, SMER) /63,96%/	Vladimír Končík
rok 2014	Jarmila Lapšanská (SMER - SD), Ľudmila Moskalová (SDKÚ - DS), Zuzana Foxová (KDH), Lukáš Ivančo (SIEĽ), Jozef Pukleja (SDKÚ - DS), Štefan Krass (KDS), Jozef Čech (SDKÚ - DS), Peter Slatkovský (SIEĽ), Ladislav Varga (KDS)	Vladimír Končík (SIEĽ, KDH, SDKÚ - DS) /47,45%/	Kamil Münnich, Gejza Plachetka, Viktor Mikloš
rok 2018	Arpád Plachetka (SNS), Zuzana Foxová (KDH), Vladimír Končík (KDH), Gejza Plachetka (SKS), Janka Maršáleková (SMER - SD), Janka Vargová (ŠANCA), Jozef Pukleja (SKS), Ján Plachetka (SKS), Ľudmila Moskalová (SaS)	Vladimír Končík (ŠANCA, SaS, KDH) /51,1%/	Jarmila Lapšanská

Zdroj: vysledkyvolieb.sk

Tabuľka 20 Volení zástupcovia Lopusné Pažite

Obec Lopusné Pažite voľby	Mená a politické strany zvolených poslancov	Meno a politická strana zvoleného starostu	Meno protikandidáta starostu
rok 1994	Jozef Gajdoš (KDH), Ján Harcek (HZDS), Anna Harceková (HZDS), Irena Hrušková (HZDS), Miroslav Janík (HZDS), Juraj Škovránek (HZDS), Milan Škovránek (HZDS), Jaroslav Vnuk (KDH), Milan Vnuk (HZDS)	Milan Zmeček (NEKA)	
rok 1998	4 (HZDS), 3 (SĎP), 1 (KDH), 1 (NEKA)	Milan Zmeček (HZDS)	
rok 2002	2 (NEKA), 2 (SDKÚ), 1 (HZDS)	Milan Zmeček (HZDS)	
rok 2006	2 (NEKA), 1 (SMER), 1 (KDH), 1 (LS - HZDS)	Anton Mrmus (KDH) /54,09%/	Jana Tóthová, Milan Zmeček
rok 2010	3 (NEKA), 2 (KDH, SMER)	Anton Mrmus (SMER, KDH) /57,39%/	Alena Berečiková, Milan Zmeček
rok 2014	Miroslav Bolček (KDH), Jarmila Kubíková (SMER - SD), Milan Vnuk (KDH), Gašpar Kašík (SNS)	Peter Harcek (NEKA) /57,77%/	Anton Mrmus, Michal Kováčik
rok 2018	Ján Harcek (NEKA), Matej Tóth (NEKA), Juraj Harcek (NEKA), Lukáš Harcek (SNS), Gašpar Kašík (SNS)	Peter Harcek (NEKA) /71,12%/	Anton Mrmus

Zdroj: vysledkyvolieb.sk

Tabuľka 21 Volení zástupcovia Zemianska Olča

Obec Zemianska Olča voľby	Mená a politické strany zvolených poslancov	Meno a politická strana zvoleného starostu	Meno protikandidáta starostu
rok 1994	Helena Bognárová (MKDH, ESWS), Zuzana Bölcsová (MKDH, ESWS), Viliam Gáspár (SDL), Alžbeta Kaczová (MKDH, ESWS), Pavol Lörinc (MKDH, ESWS), Dezider Magyarics (MKDH, ESWS), Ján Molnár (MKDH, ESWS), Jaromír Neština (SDL), Fratišek Bakos (SDL), Ladislav Both (SDL), Judita Csukášová (MKDH, ESWS), Július Laky (MKDH, ESWS), Vincent Ledeczky (MKDH, ESWS), Ján Paulovics (SDL), Eva Pálová (MKDH, ESWS)	Ladislav Szkukalek (MKDH) /84,22%/	
rok 1998	13 (SMK - MKT), 1 (DÚ), 1 (NEKA)	Ladislav Szkukalek (SMK)	
rok 2002	5 (SMK - MKP), 2 (NEKA), 2 (SDL)	Ladislav Komjáti (SMK - MKP)	
rok 2006	4 (NEKA), 3 (SMK - MKP)	Ladislav Komjáti (SMK - MKP) /57,74%/	Janka Váleková, Vojtech Nagy
rok 2010	6 (SMK - MKP), 1 (NEKA)	Ladislav Komjáti (SMK - MKP) /51,52%/	Gastáv Magyarics, Janka Váleková, Zoltán Szalay
rok 2014	Ivan Válek (MOST - HID), Zsolt Polgár (SMK - MKP), Zsolt Bagin (MOST - HID), Marianna Lajos (SMK - MKP), Zoltán Szalay (NEKA), Tibor Bajcsi (NEKA), Vincent Ledeczky (MOST - HID)	Gustáv Magyarics (NEKA) /66,25%/	Zoltán Szalay
rok 2018	Zuzana Bölcsová (SMK - MKP), Ivan Válek (NEKA), Aladár Olláry (SMK - MKP), Zsolt Polgár (SMK - MKP), Zuzana Komjáti (SMK - MKP), Péter Both (NEKA), Ingrida Visnyei (NEKA)	Dezső Magyarics (NEKA) /56,81%/	Gastáv Magyarics, Zoltán Szalay
rok 2019 DOPLŇUJÚCE VOĽBY POST STAROSTU		Ivan Válek (NEKA) /69,70% - 844 HLASOV/	Dezső Magyarics

Zdroj: vysledkyvolieb.sk

Tabuľka 22 Volení zástupcovia Jaklovce

Obec Jaklovce voľby	Mená a politické strany zvolených poslancov	Meno a politická strana zvoleného starostu	Meno protikandidáta starostu
rok 1994	Marián Burkuš (SDĽ), Hilda Fedorová (HZDS), Fratišek Jusko (SDĽ), Fratišek Kaľavský (SDĽ), Pavol Kaľavský (SDĽ), Jozef Kaliňáč (SDĽ), Imrich Macko (SDĽ), Matúš Papcún (SDĽ), Peter Papcún (SDĽ), Helena Papcúnová (SDĽ), Mária Papcúnová (SDĽ), Imrich Varga (SDĽ)	Michal Zahornacký (SDĽ) /86,64%/	
rok 1998	6 (SDĽ), 4 (KDH), 1 (HZDS), 1 (NEKA)	Marián Burkuš (SDĽ)	
rok 2002	3 (KDH), 2 (HZDS), 2 (SDĽ), 1 (NEKA)	Marián Burkuš (SDĽ)	
rok 2006	6 (SMER), 3 (NEKA)	Marián Burkuš (SMER) /54,76%/	Jozef Pribičko, Mária Fabriciová
rok 2010	7 (SMER), 1 (ĽS - HZDS), 1 (NEKA)	Pavol Kuspan (OKS) /50,43%/	Marián, Burkuš, Jozef Pribičko
rok 2014	Lukáš Nitrik (NEKA), Jozef Dorko (NEKA), Matúš Fedor (NEKA), Martin Kipikaša (SIEŤ), Peter Hudák (NEKA), Andrej Papcún (NEKA), Mária Fabriciová (NEKA), Fratišek Kandra (NEKA), Anna Šukaľová (NEKA)	Matúš Fedor (NEKA) /65,04%/	Ján Petrik, Jaroslav Petrik
rok 2018	Ondrej Beník (SMER - SD), Anna Mackoviaková (NEKA), Andrej Papcún (NEKA), Mária Fabriciová (NEKA), Radoslav Humeňanský (NEKA), Peter Jakubišin (SMER - SD), Jaroslav Mitrik (NEKA), Fratišek Kandra (NEKA), Peter Mitrik (NEKA)	Matúš Fedor (NEKA) /69,97%/	Agáta Eliašová, Radoslav Humeňanský, Róber Petrik

Zdroj: vysledkyvolieb.sk

Tabuľka 23 Volení zástupcovia Horná Mičiná

Obec Horná Mičiná voľby	Mená a politické strany zvolených poslancov	Meno a politická strana zvoleného starostu	Meno protikandidáta starostu
rok 1994	Ján Baran (KDH, DÚ, DS), Juraj Baran (KDH, DÚ, DS), Ondrej Baran (SDĽ, SDSS, HPSR), Pavel Baran (SDĽ, SDSS, HPSR), Ján Chriaštel (KDH, DÚ, DS), Ondrej Klibáni (SDĽ, SDSS, HPSR), Viera Martincová (DS), Juraj Matuška (NS), Marzin Ostrolucký (SDĽ, SDSS, HPSR), Ján Saktor (KDH, DÚ, DS), Ján Štubniak (KDH, DÚ, DS), Jana Tonková (KDH, DÚ, DS)	Ondrej Pinka (DS) /68,33%/	
rok 1998	9 (DS), 3 (HZDS)	Ondrej Pinka (DS)	
rok 2002	2 (ANO), 1 (DS), 1 (KDH, SDKÚ), 1 (SDĽ)	Jozef Vránsky (HZDS)	
rok 2006	3 (SMER), 2 (NEKA)	Jozef Vránsky (SMER) /80,27%/	Vladimír Ďurečka
rok 2010	2 (NEKA), 2 (SDĽ), 1 (SMER)	Jozef Vránsky (SMER) /56%/	Pavol Saktor
rok 2014	Marek Prostredník (TIP), Jaroslav Paľa (SIETĚ), Tomáš Martinec (TIP), Michal Karkalík (NEKA), Erika Majerová (SMER - SD)	Ivan Lenár (TIP) /39,94%/	Miloš Klibáni, Roman Kupec, Michal Karkalík, Roman Matuška
rok 2018	Jana Baranová (SZS), Michal Karkalík (NEKA), Jaroslav Paľa (OLANO, SaS), Bohuš Martinec (OLANO, SaS), Richard Kazík (NEKA)	Ivan Lenár (NEKA)	

Zdroj: vysledkyvolieb.sk

Tabuľka 24 Volení zástupcovia Luhyňa

Obec Luhyňa voľby	Mená a politické strany zvolených poslancov	Meno a politická strana zvoleného starostu	Meno protikandidáta starostu
rok 1994	Štefan Adamčík (HZDS), Milan Bartoš (HZDS), Ján Boršč (SDĽ), Paulína Duplinská (SDĽ), Vladimír Hrivňák (HZDS), Vojtech Jánošík (SDĽ), Emil Német (HZDS), Helena Ovšonková (SDĽ), Pavol Sedláček (NEKA)	Milan Német (HZDS)	
rok 1998	3 (HZDS), 4 (JSP), 2 (SDĽ)	Jozef Kuzma (HZDS)	
rok 2002	3 (HZDS), 1 (ANO), 1 (SMER)	Jozef Kuzma (HZDS)	
rok 2006	4 (ĽS - HZDS), 1 (ANO)	Michal Riľák (ĽS - HZDS) /55,56%/	Martin Hrivňák
rok 2010	3 (ĽS - HZDS), 1 (MOST - HID), 1 (SDKÚ - DS)	Michal Riľák (ĽS - HZDS, SMER, MOST - HID) /70%/	Martin Hrivňák
rok 2014	Michal Lacko (KDH), Mária Borščová (KDH), Ján Komentát (SMER - SD), Milan Novák (SMER - SD), Vladimír Ferik (KDH)	Mária Sedláčeková (KDH) /33,44%/	Tibor Jánšík, Martin Hrivňák
rok 2018	Miroslav Tej (NEKA), Michal Lacko (KDH), Jozef Podracký (NEKA), Emil Német (Národná koalícia), Ján Chauka (SMER - SD)	Mária Sedláčeková (KDH) /50,80%/	Martin Hrivňák, Miloš Kubica

Zdroj: vysledkyvolieb.sk

Tabuľka 25 Volení zástupcovia Chrabrany

Obec Chrabrany voľby	Mená a politické strany zvolených poslancov	Meno a politická strana zvoleného starostu	Meno protikandidáta starostu
rok 1994	Ján Dubný (RSS, HZDS), Koloman Ferency (KDH), Fratišek Fodora (RSS, HZDS), Eva Gogová (KDH), Tivomír Goga (RSS, HZDS), Imrich Košecký (KDH), Ján Košecký (DSS, HZDS), Fratišek Macko (KDH), Ján Macko (DSS, HZDS), Milan Rybanský (SDĽ), Stanislav Vaňo (DSS, HZDS)	Darina Gerháťová (BEZ) /81,57%/	
rok 1998	6 (KDH), 5 (HZDS)	Darina Gerháťová (KDH)	
rok 2002	5 (HZDS), 2 (KDH)	Darina Gerháťová (KDH)	
rok 2006	2 (ĽS - HZDS), 2 (SMER), 1 (KDH), 1 (NEKA), 1 (SNS)	Ľubomír Goga (KDH) /71,88%/	Otto Goga
rok 2010	2 (ĽS - HZDS), 2 (NEKA), 2 (SMER), 1 (KDH)	Ľubomír Goga (KDH) /72,07%/	Svätana Rybanská, Ľuboš Hano
rok 2014	Ernest Kotešovský (NEKA), Miloš Šípoš (NEKA), Jozef Staňo (SNS, SMER - SD), Rastislav Goga (SNS, SMER - SD), Peter Kopecký (SNS, SMER - SD), Radoslav Rybanský (SNS, SMER - SD), Mária Matejová (SNS, SMER - SD)	Jana Macková (NEKA) /56,81%/	Janka Cisárová, Stanislav Košecký
rok 2018	Marcela Gogová (NEKA), Ernest Kotešovský (NEKA), Matej Labuda (NEKA), Miroslav Macko (NEKA), Stanislav Vaňo (NEKA), Rastislav Balajka (NEKA), Peter Kopecký (NEKA)	Jana Šupová (NEKA)	

Zdroj: vysledkyvolieb.sk

Tabuľka 26 Volení zástupcovia Martin

Obec Martin voľby	Mená a politické strany zvolených poslancov	Meno a politická strana zvoleného starostu	Meno protikandidáta starostu
rok 1994	Katarína Adamicová (SPŽSR, KDH, DS), Jozef Bernát (SZS), Ján Dreisig (HZDS), Jaroslav Dzurec (SDL, SDSS, HPSR), Viera Gallová (SZS), Ján Gregorčík (HZDS), Dušan Laššák (NEKA), Ľudovít Lettrich (SPŽSR, KDH, DS), Ján Maťovčík (SPŽSR, KDH, DS), Ladislav Bevilagua (SPŽSR, KDH, DS), Miroslav Ciprian (HZDS), Michal Drobný (HZDS), Jozef Hlúbik (SDL, SDSS, HPSR), Viera Korchanová (HZDS), Ján Žiak (SNS), Anna Bródyová (HZDS), Miroslav Duriš (HZDS), Vladimír Franko (HZDS), Ivan Gondáš (SNS), Ľubomír Karkošiak (SDL, SDSS, HPSR), Miroslav Kočalka (SPŽSR, KDH, DS), Marián Bumbala (HZDS), Marián Černák (SDL, SDSS, HPSR), Pavel Kokavec (HZDS), Pavol Námešný (HZDS), Elena Bágelová (SPŽSR, KDH, DS), Katarína Blizňáková (HZDS), Štefan Jokel (SDL, SDSS, HPSR), Katarína Krkošková (HZDS), Peter Matis (HZDS), Ján Bobček (SPŽSR, KDH, DS), Miroslav Bórik (SPŽSR, KDH, DS), Hubert Fidrik (HZDS), Artúr Grác (HZDS), Pavol Hupka (ZRS), Peter Kašuba (HZDS), Ľudovít Košalko (SPŽSR, KDH, DS), Milan Benko (KSÚ, DÚ), František Boháčik (KSÚ, DÚ), Martin Janek (SZS), Ondrej Potančok (SPŽSR, KDH, DS)	Stanislav Bernát (NEKA) /36,73%/	
rok 1998	23 (DS, KDH, SDK, SDSS, SZS), 7 (SDL), 3 (HZDS), 3 (DÚ), 3 (SNS), 2 (ZRS), 1 (NEKA), 1 (SOP)	Stanislav Bernát (NEKA)	
rok 2002	13 (ANO, DS, OKS, DSKÚ), 8 (NEKA), 6 (KDH), 2 (SDA, SDSS, SOP, SDL), 1 (HZDS), 1 (SNS)	Stanislav Bernát (NEKA)	
rok 2006	14 (NEKA), 6 (SMER), 4 (KDH), 3 (SDKÚ - DS), 2 (OKS), 1 (SF), 1 (SNS, ĽS - HZDS)	Andrej Hrnčiar (NEKA) /32,65%/	Jozef Stahl, Stanislav Bernát, Stanislav Janiš, Peter Kašuba, Viliam Majda, Vladimír Zajac
rok 2010	21 (NEKA), 6 (OKS, SDKÚ - DS, SaS), 3 (SMER), 1 (SNS)	Andrej Hrnčiar (NEKA) /51,15%/	Peter Vons, Zdenko Kozák, Stanislav Bernát, Daniel Diškanec
rok 2014	Imrich Žigo (SIEŤ), Peter Vons (PD), Tatiana Červeňová (NEKA), Peter Kašuba (NEKA), Marina Gallová (NEKA), Ľubomír Vaňko (NEKA), Martin Kalnický (NEKA), Stanislav Thomka (SaS), Martin Lechan (NEKA), Martin Hudec (SIEŤ), Tomáš Zanolit (NEKA), Bruno Horecký (NEKA), Ján Zuberec (NEKA), Marcel Maťovčík (SIEŤ), Jozef Bernát (OKS), Dušan Kubička (NEKA), Martin Sukup (NEKA), Zdenko Kozák (SNS), Zita Sekerková (NEKA), Martin Makovník (NEKA), Zuzana Vonsová (PD), Peter Török (NEKA), Bohdan Hroboň (SIEŤ), Rudolf Kollár (NEKA), Peter Matejka (NEKA), Igor Homola (NEKA), Alexander Lilge (SMER-SD), Milan Malík (NEKA), Zuzana Dobríková (NEKA), Slavomír Šuch (SMER-SD), Tibor Adamko (SIEŤ)	Andrej Hrnčiar (SIEŤ) /31,53%/	Peter Vons, Pavol Zemko, Tatiana Červeňová, Zdenko Kozák, Marek Belák, Stanislav Bernát, Ján Vronka, Ján Segla, Miriam Michaela Štefková
rok 2018	Imrich Žigo (NEKA), Martin Kalnický (NEKA), Tatiana Červeňová (NEKA), Peter Vons (NEKA), Marina Gallová (NEKA), Ľubomír Vaňko (NEKA), Marcel Maťovčík (NEKA), Martin Lechan (DOMA DOBRE), Martin Hudec (SNS), Stanislav Thomka (SaS), Tomáš Zanolit (NEKA), Peter Kašuba (NEKA), Jozef Krištoffy (NEKA), Marek Belák (NEKA), Zuzana Vonsová (NEKA), Michal Uherčík (SaS), Martin Makovník (NEKA), Róbert Gajdoš (NEKA), Bruno Horecký (NEKA), Zuzana Badová (OKS), Dušan Kubička (NEKA), Rudolf Kollár (NEKA), Tomáš Ignačák (SME RODINA - Boris Kollár, KDH, OĽANO), Tibor Adamko (NEKA), Zdenko Kozák (SNS), Igor Homola (NEKA), Kristína Šubjaková (NEKA), Zita Sekerková (NEKA), Slavomír Šuch (SMER - SD), Eva Kralovancová (NEKA), Peter Buocik (SaS)	Ján Danko (NEKA) /29,77%/	Imrich Žigo, Peter Vons, Jozef Petráš, Marcel Maťovčík, Marek Belák, Michal Pliešovský, Stanislav Ondruš

Tabuľka 27 Volení zástupcovia Ladamírová

Obec Ladamírova voľby	Mená a politické strany zvolených poslancov	Meno a politická strana zvoleného starostu	Meno protikandidáta starostu
rok 1994	Helena Babejová (DÚ), Juraj Bojko (DÚ), Vladimír Čipák (SDĽ), Helena Ducárová (NEKA), Alexander Fedák (HZDS), Peter Jacko (ZRS), Emília Jesenská (SDĽ), Michal Kucirka (DÚ), Vlasta Lažová (DÚ), Danka Omásková (HZDS), Igor Pasnišín (DÚ), Juraj Pasnišín (DÚ)	Michal Kost' (DÚ) /36,70%/	
rok 1998	4 (NEKA), 4 (SOP), 2 (DÚ), 2 (HZDS)	Ladislav Bojčík (SOP)	
rok 2002	5 (ANO), 1 (HZDS), 1 (SMER)	Ladislav Bojčík (ANO)	
rok 2006	4 (SNS), 2 (ANO), 1 (SMER)	Ladislav Bojčík (ANO, SNS) /61,17%/	Emília Jesenská, Vladimír Pasnišín
rok 2010	3 (MOST - HID), 2 (KDH), 1 (KSS), 1 (SaS)	Ladislav Bojčík (KDH, MOST - HID, SDÚ - DS, SDĽ)	
rok 2014	Vladimír Čipák (SMER - SD), Jozef Žák (SMER - SD), Vladislav Cuper (NEKA), Ernest Čina (MOST - HID), Pavol Jesenský (NEKA), Marek Džurbán (MOST - HID), Miroslav Haluška (MOST - HID)	Ladislav Bojčík (SOL, SMER - SD) /67,64%/	Ján Moroz
rok 2018	Michal Kucirka (NEKA), Pavol Jesenský (NEKA), Mária Vaňková (MOST - HID), Milan Džurbán (MOST - HID), Vladislav Cuper (NEKA), Anna Šmajdová (MOST - HID), Michal Demeter (MOST - HID)	Vladislav Cuper (NEKA) /46,91%/	Peter Štefanco, Jozef Žák

Zdroj: vysledkyvolieb.sk